BIBLIOTEKA VJEVERICA

ČOVJEČULJAK i MALENA

erich kästner

ERICH KÄSTNER

ČOVJEČULJAK I MALENA

BIBLIOTEKA VJEVERICA

UREDNIK ANA KULUŠIĆ

Naslov originala

ERICH KÄSTNER

DER KLEINE MANN UND DIE KLEINE MISS

Copyright 1969 by Atrium Verlag A. G. , Zürich

Preveo

GUSTAV KRKLEC

Ilustrirao

ĐURO SEDER

ERICH KÄSTNER

ČOVJEČULJAK I MALENA

Drugo izdanje

IZDAVAČKO KNJIŽARSKO PODUZEĆE

mladost

ZAGREB 1976

Offset tisak: OOUR TMG NIŠP-a »Vjesnik«, Zagreb - 1976.

Draga djeco,

Jučer sam dobio neočekivan posjet. Zazvonilo je. Otvorio sam. I tko je stajao napolju? Učenik Jakob Hurtig iz Pijetlove ulice 17, prizemno lijevo. — Nenadani dolazi često — objasnio je veselo.

— Pridite, gospodine Nenadani — rekao sam a zatim smo pošli u kuhinju. Jer tamo stoji hladnjak. — Pa ti si opet porastao — utvrdio sam.

— A što zapravo preostaje mladom čovjeku? — upitao je. — Malo škole, nekoliko domaćih zadaća, sitne nabavke za dragu majku, privatni satovi engleskog, gimnastičko društvo, pranje zuba, čišćenje cipela, čišćenje nosa, pranje nogu, rezanje nokata, češljanje kose, a što je sve to? Što, za ime svijeta, da čovjek započne s preostalim vremenom? Rasti je tu još ipak najpametnije.

— Dakako. — Kimnuo sam glavom. — Osim toga čovjek ima jednu brigu manje. Ali od rastenja se ogladni. Što veliš na jedno rebarce s mesom u umaku? Ili si sit?

Jakob kratko zaškilji prema hladnjaku. Nakon toga me čvrsto pogleda u oči i reče: — Ne valja lagati.

Nakon što je utamanio rebarce s mesom u umaku, rekao je uzdahnuvši: — Neobično ukusno! — obrisao usta, zavio kost u papirnati ubrus i radi objašnjenja dodao: — Ako na putu kući susretnem nekog psa.

— Još koje rebarce u umaku? — mamio sam. — Ima još jedno u hladnjaku.

— Hvala, ne — rekao je. — Moj je želudac zbog pretrpanosti privremeno zatvoren. A osim toga nisam ovdje radi svoje zabave. Imam službeni nalog da vam uručim tisuću pozdrava i dam poljubac u vrh nosa. — Strpao je kost u džep hlača, stao se zbunjeno vrpoljiti na kuhinjskoj stolici i nakon nekog vremena upitao: — Nemate ništa protiv ako ono s vrhom nosa izostavimo? Tako nešto mi baš osobito ne leži.

— Ni meni — priznao sam. — Ali tko mi to onda, sa ili bez vrška nosa, šalje tisuću pozdrava?

— Naravno Maksić — reče Jakob. — Poslao mi je dugačko pismo. Deset stranica veličine poštanske marke! Još me i sada bole oči.

— Pa mogao je pismo izdiktirati u pisaći stroj Rozi Marcipan!

— Ne. To nije mogao!

— A zašto da ne, ako smijem upitati?

— Zato što ona leži u krevetu. Dobila je dijete. Momčića.

— Pa to je dobra ideja! — uzviknuh. — A kako je ime dječaku?

— Uopće još nikako. Roza hoće da mu da ime Danijel, ali je Jokus za Ferdinanda. — Jakob zakikoće. — Uz to im je Maksić dao jedan divan prijedlog! Oni su oboje bili protiv njega.

— To zvuči sumnjivo.

— Ako se otac zove Jokus od Pokusa, trebalo bi sina nazvati Jokusić od Pokusića!

— To sam već naslutio — rekoh — i sad znam konačno: Maksić je prase.

Jakob je i dalje neumorno kikotao. Prestao je tek kad sam ga poprijeko pogledao i hladnokrvno objasnio: — Tko se bude dalje smijao, neće dobiti limunade.

Limunadu je pio u radnoj sobi dok se vukao uz police s knjigama i proučavao naslove knjiga. Iznenada je zastao, udario se rukom po čelu da je sve pljesnulo, i rekao ozlojeđeno: — Tu smo: ja starim.

— Čovjek ne treba da se prenagli — napomenuo sam — Možeš s time još malo pričekati.

— Starim i postajem zaboravan — nastavio je. — I što zaboravljam svaki put? Baš ono najvažnije!

— Mora biti i starih dječaka — rekao sam da bih ga utješio. — Usprkos tome vrlo bih rado saznao koju si to najvažniju stvar ovoga puta umalo zaboravio.

Jakob je iskapio svoju čašu, stavio je na prozorsku dasku, duboko udahnuo, kao da će recitirati napamet Schilerovu (Šilerovu) »Pjesmu o zvonu«, i počeo: — Maksić piše da ste mu prošle godine obećali da ćete priču o Čovječuljku nastaviti i . . .

— Tako je — rekoh. — U Luganu. Na terasi. Roza Marcipan i Jokus bili su prisutni. I gospođa i gospođica Simpson također. Pili smo bolu* od bresaka. Sjao je pun mjesec. Dolje na moru bio je priređen veliki vatromet da je sve šištalo i praskalo. Nebo i voda prelijevali su

* vrsta alkoholnog pića

se u svim bojama. Bilo je divno. A kad je Jokus poslije vatrometa opet upalio svjetla, ustanovili smo da nema Maksića. On se u tami bio uzverao na moju čašu i iz nepažnje pao u nju. Izvukli smo ga iz čaše. Bio je mokar kao miš, nacvrckan i još je tri dana mirisao po boli od bresaka.

Jakob Hurtig zapiljio se u mene i rekao sa strahopoštovanjem: — Čovječe, kakvo vi to imate pamćenje! — i još dodao: — To se inače nalazi još samo kod slonova!

— Ti si rođeni laskavac — odgovorio sam. — No bez obzira na to: one sam mu večeri zaista obećao da ću napisati drugi svezak. Misli li on da sam se predomislio? Hm?

— Ja . . . ja zapravo ne znam. — Jakob je oklijevao i od zbunjenosti su mu pocrvenjele uši. — Izgleda da je sebi uvrtio u glavu da vi radije sjedite na prozoru ili u kafani ili . . ., ili da se radije klatarite i stojite pred izlozima ili vrtnim ogradama i . . .

— Slutim strahotu — rekao sam. — Momak me smatra pravom lijenčinom.

— Dakle, riječ »lijenčina« ne pojavljuje se u njegovom pismu ni jedan jedini put. Kunem se svojom školskom torbom!

— Ali možda pridjev »lijen«?

— To bi moglo biti — priznao je Jakob oklijevajući. — On se svakako vrlo lijepo izrazio. »Mislim«, napisao je, »da se naš plemeniti knez pjesnika prilično zalijenio.«

Kad sam to čuo, morao sam se nasmijati. Jakob se s olakšanjem pridružio. Zatim je upitao: — Pa kad ćete onda zapeti da pišete?

— Ja sam već zapeo — izjavio sam likujući i ponosno se tako udario u prsa da su rebra zapucketala. — Tamo na pisaćem stolu leži prvo poglavlje. Pisaći stroj se još puši.

Jakobove su se oči zakrijesile od znatiželje. — Smijem li samo malo na brzinu pročitati.

— Ne. Nedovršene rukopise ne pokazujem.

Opčinjeno je pogledao pisaći stol. — Šteta. Silna šteta. Maksić će sada misliti da mi niste pokazali samo zato što to uopće nije prvo poglavlje, nego nešto posve drugo!

— Jakobe Hurtig — rekao sam dostojanstveno — ti nisi plemenita karaktera. Ja sam zmiju na svojim grudima othranio. Štaviše s rebarcem u umaku i hladnom limunadom.

Dječak me slomljeno upitao: — Da se izgubim?

Odmahnuo sam svojom sijedom glavom. — Ne. Za kaznu ćeš smjesta pročitati prvo poglavlje drugog sveska »Čovječuljka«.

I evo, već je tamo sjedio, obim rukama dograbio rukopis i počeo glasno i razgovijetno: — Prvo poglavlje. Kriminalistički komesar Štajnbajs grize orahe. Bernard ima kompleks, i . . .

— Čitaj tiho, Jakobe! — rekao sam nervozno. — Ja taj tekst već mogu otpjevati. — Zatim sam pripalio cigaretu i pogledao kroz prozor.

Napokon je završio, pažljivo vratio rukopis na pisaći stol, kimnuo glavom i rekao: — Tačno je tako bilo. Čak se i učenik Hurtig opet javlja. Više se ne može tražiti.

— Čast, čast onome kome pripada — zaključio sam. — Tko zna što bi se tada dogodilo s Čovječuljkom, da ti nisi gledao kroz prozor!

— Svatko može viriti kroz prozor.

— Vještina je u tome da se proviri u pravom trenutku!

— Onda sam i ja umjetnik — rekao je i razvukao lice u grimasu. — Još i to! Kad biste vidjeli moje ocjene iz pjevanja i crtanja, u to biste ozbiljno posumnjali. Tako, a sada idem. — Ustao je. — Sutra ću pisati Maksiću da ste zapeli iz petnih žila.

— A gdje je on sada?

— Gostuju u Kopenhagenu. Ovoga puta u cirkusu »Šuman«. Naravno, s golemim uspjehom. I on bi rado duže ostao. Pa, tamo je »Tivoli«, najljepše sajmište na svijetu, piše. I da u gradu ima na tisuće dućana čokolade i bombona i prije svega deset vrsta sokova sladića. I da su ti dućani duže otvoreni nego drugdje. Volite li sok od sladića?

— Jako.

— Ja ne.

— Ti se više oduševljavaš torticama od ananasa.

Razvukao je lice. — Vi ste šaljivčina, gospodine kneže pjesnika. No da, i oni svi stanuju u hotelu na moru koji se tamo zove »Eresund«. A i tamo ima čuveno sajmište. Uopće najstarije. Ima mu gotovo sto pedeset godina i zove se »Baken«. Nasuprot njemu golemi park s pet tisuća srna i jelena i s hrastovima od šest stotina godina. Jednome će biti čak osam stotina godina. Uokolo su mogile iz vikinških vremena. Mogu se iznajmiti konji i kočije za vožnju, kao taksiji. A srne se uopće ne plaše,

nego jedva da zastrižu ušima kad se čovjek kraj njih vozi. Ali direktor Brauzeveter ne može više produžavati angažman, jer idućeg mjeseca moraju nastupiti u Oslu. No, Oslo je sigurno isto vrlo lijep grad.

— Po svoj prilici — rekao sam. — A gdje su za to vrijeme mama Marcipan i bezimeni dječak?

— Pa mama Marcipan i dijete su također u Kopenhagenu! Vjerojatno će ostati petnaest dana duže i tek onda odletjeti u Oslo. Samo tako, radi opreza. Jer zaista im baš ništa ne nedostaje. Osim ... — Ugrizao se za usnu. — Osim imena.

Već je napola stajao na stepenicama, kad se još nečega prisjetio. — A što li će biti s onom djecom koja nisu čitala prvi svezak »Čovječuljka«? — upitao je. — Mislim na djecu koja će na poklon dobiti tek drugi svezak! Pa to je sasvim lako moguće, zar ne?

— Jest. S time se mora računati.

— Pa onda? — Jakob se stao žestiti. — Ako dragi mališani budu čitali prvo poglavlje drugog sveska, koji ste mi malo prije dali, i ako ne poznaju prvi svezak, onda uopće neće shvatiti što se zapravo dogodilo! Oni ne znaju da je Maksić bio otet i oslobođen i kako se cijeli grad uzbudio. A o Bernardu i ćelavom Otu i senjor Lopezu nemaju uopće pojma. Moguće je da ne znaju čak niti to da je Maksić samo pet centimetara visok i ...

— Prestani! — zamolio sam. Tako mi je utjerao strah u kosti da sam se morao pridržati za otvorena vrata stana.

Ali on nije prestajao. — No pa, možda će knjižari prodavati drugi svezak samo onoj djeci koja su već pročitala prvi svezak.

— Gluposti — gunđao sam. — Odakle da to knjižari znadu? I tko će im to kazati? Tetka Frida koja samo svake prijestupne godine ulazi u knjižaru? Ili ujak Teodor, koji knjigu kupuje samo zato što je jeftinija od parnog stroja?

Pa izgledi su mračni — rekao je Jakob i sjeo na stepenice. Sjeo sam kraj njega i promrmljao: — Vrlo mračni, mladi prijatelju.

Nakon nekog vremena rekao je: — Sjetio sam se nečega! Drugi svezak morate započeti tako što ćete prvo ispričati sadržaj prvog sveska. Zar to nije dobra ideja? — Sijao je kao da je upravo otkrio Ameriku.

Žalosno sam odmahnuo. — Za to bi mi trebalo najmanje trideset, možda čak četrdeset stranica knjige! A što misliš da bi na to rekla druga djeca koja već znadu prvi svezak?

— Grdila bi vas.

— Sasvim tačno.

— Ona bi vas sasvim sigurno grdila. »Neka ovog gospodina Kästnera tri puta prugata zemlja!«, mogli bi na primjer psovati, ili »Čovjek bi mu morao tomahavkom napraviti razdjeljak!« ili »Naprijed, drugovi, da mu kapnemo malo čavlića u pivo!« ili »Isprašio ga Cassius Clay!« ili . . .

— Ne budi tako krvoločan, Jakobe! Radije mi pomozi da se izvučem iz neprilike! — Ali, njemu nije ništa pametno padalo na um. Meni nije padalo ništa pametno

na um. I tako bismo možda još i dan-danas sjedili na stepenicama da kroz kuću nije puhnuo vjetar i uz glasan trijesak zalupio vrata stana. A moj svežanj ključeva ležao je unutra, na pisaćem stolu!

— Umjetnička smola — rekao je Jakob. — Knez pjesnika ima umjetničku smolu. Gdje stanuje najbliži bravar? — Srećom sam znao. Dječak mi je obećao da će usput obavijestiti zanatliju, oprostio se i kao podmazana munja odjurio.

Bravar nije bio tako dobro podmazan, a ni munja nije baš bio. Stigao je kad se na stepeništu već poodavno mračilo. I možda je sumrak kriv da mi je, dok sam sjedio na stepenici, u glavi sinula spasonosna misao. (Ako se to pokaže tačnim, i ubuduće ću često u sutonu sjediti bez ključa na stepenicama.)

U svakom slučaju, kad je bravar otvorio vrata, dao sam mu od radosti dvije marke* previše, zahvalio mu što je tako kasno došao, i napisao pismo gospodinu Lemkeu koji je ilustrirao prvi svezak »Čovječuljka«. Napisao sam:

»Molim Vas da napravite za početak drugog sveska deset crteža o prvom svesku! Tada će ona djeca, koja ga ne poznaju, znati što se tamo dogodilo. A druga djeca, koja ga već poznaju, zabavit će se usprkos tome, jer će njima ovih deset crteža biti novi. Uostalom, ako biste pri razmišljanju imali teškoća, učinite kao i ja: sjedite u sumrak na stepenice!«

* njemački novac

Nakon nekoliko dana stigao je odgovor: »*Ja sam*«, pisao je gospodin Lemke,

poslušao Vaš savjet i u sumrak sjeo na stepenice. Vaš dobar savjet bio je na žalost skup, jer stepenice su bile svježe obojene, a to sam primijetio tek kad je netko upalio svjetlo. Sive hlače s crvenom pozadinom izgledaju grozno. Usprkos tome šaljem deset crteža. Uz srdačne pozdrave od stepenica do stepenica

Vaš Horst Lemke«

On je poslao crteže. Ja sam ispod njih napisao objašnjenja. I sada se on i ja nadamo da će onima koji ne poznaju prvi svezak slijedeće stranice biti korisne i da će, kao i cijela knjiga, sve čitaoce razonoditi.

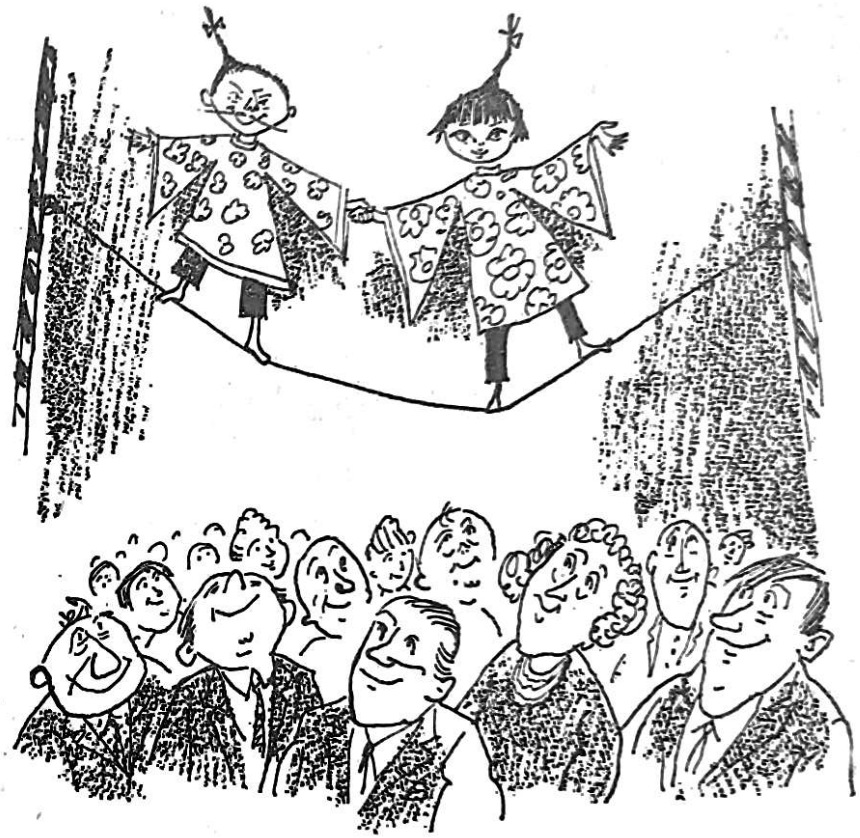

Ovo su dva najmanja člana kineske akrobatske trupe »Porodica Bambus« iz cirkusa »Štilke«. Ona se zove Čin Čin a on Vu Fu. Oboje su visoki oko pedeset centimetara i jedno s drugim vjenčani. Ali oni se zapravo zovu Pihelštajner i porijeklom su iz Pihelštajna u Češkoj šumi i uopće nisu nikakvi Kinezi. Češko selo Pihelštajn čuveno je iz tri razloga — svi su stanovnici malenog rasta — svi se zovu Pihelštajner — svi su izvanredni gimnastičari na spravama.

Ovo je sin Čin Čin i Vu Fua. Zove se Maksić Pihelštajner, zvani Čovječuljak, i spava, jer je samo pet centimetara visok, u kutiji za šibice. U šestoj godini gubi svoje roditelje. Oluja ih je otpuhnula s Eiffelovog tornja. Dva je tjedna kasnije portugalski parobrod upecao njihova dva crna kineska perčinčića u Atlantskom oceanu. Ljudi su iz cirkusa svečano pokopali dva perčinčića u kovčežiću od slonovače. I Maksić je silno, silno nesretan.

Ovo je profesor Jokus od Pokusa, mađioničar cirkusa. On čuva i odgaja Čovječuljka i uči ga čitati, pisati i računati. To je, kad se radi o dječaku visokom pet centimetara, vrlo zamršeno. Noću stoji kutija za šibice s Maksićem na profesorovom noćnom ormariću. Ema i Mina spavaju na ormaru, a Alba, bijeli kunić, u pletenoj košari. Ema i Mina nisu nikakve kućne pomoćnice, već golubi-smijači, koji kao i kunić, pomažu profesoru pri čaranju.

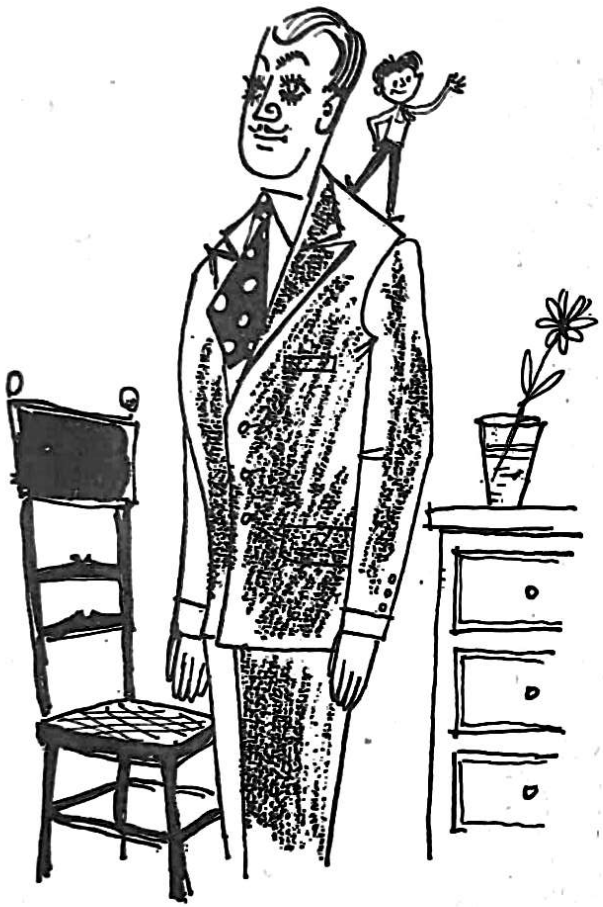

Ovo je lijepi Valdemar, po zanimanju lutka iz izloga, dok ga nije kupio Jokus. Zašto? Jer je Maksić, iako onako majušan, htio postati artist. Jokusu je na um pala spasonosna ideja: on će iz Maksića stvoriti prvog nevidljivog artista! Zato se momčić mora mjesecima verati po lijepom Valdemaru i gimnasticirati dok ne ovlada svim vještinama potrebnim za jednu senzacionalnu cirkusku tačku. Naziv za nju već imadu: »Lopuža i čovječuljak«.

Ovo su debeli gospodin Mager i advokat dr Hornbostl. Oni stoje bez kravata, vezica i naramenica u areni. Jokus ih je, uz Maksićevu nevidljivu pomoć, opljačkao do gole kože a da oni to nisu ni primijetili. Naravno da svih svojih trideset predmeta dobijaju natrag. (Na 64. strani prvog sveska tačno su nabrojani:) Publika se smije do iznemoglosti. A kada na kraju Jokus naokolo pokazuje Maksića, klicanju nema kraja. Profesor i njegov mađioničarski učenik preko noći postaju slavni.

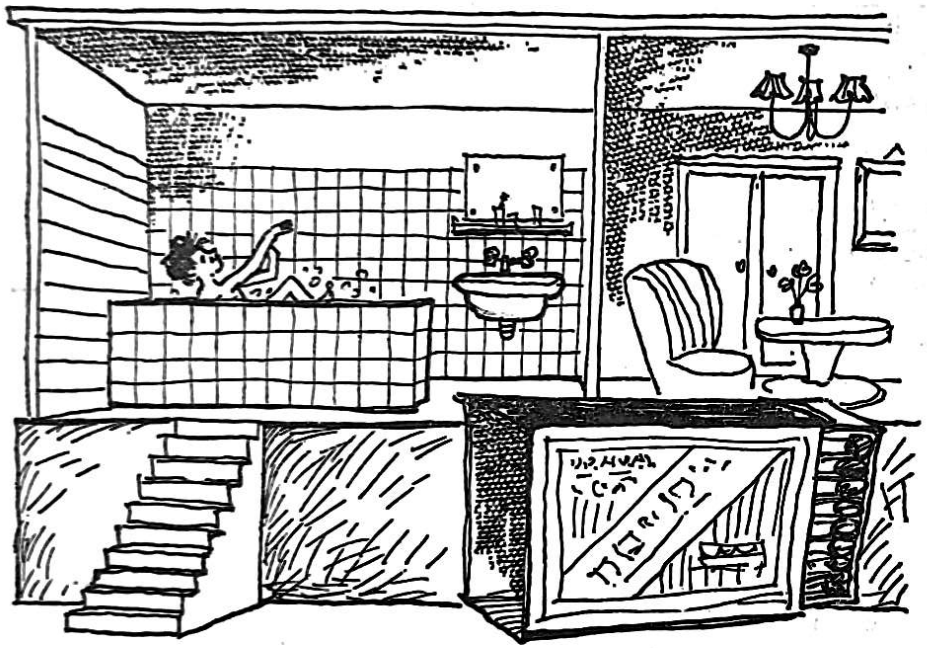

To je Maksićev stan po mjeri, dar kralja Bileama od Bregancone. Sad se dječak kupa u kadi umjesto kao do sada u profesorovoj posudici za sapun. Da, slava ima prijatnu stranu. Gimnastičko društvo Pihelštajn (osnovano 1872) imenuje Maksića počasnim članom. Tvornica igračaka prodaje kutije za šibice u kojima leže lutke koje izgledaju kao Maksić. Kad se jednoga dana Jokus vraća u hotel, u staroj kutiji za šibice ne leži Maksić već lutka! Dječaka su ukrali!

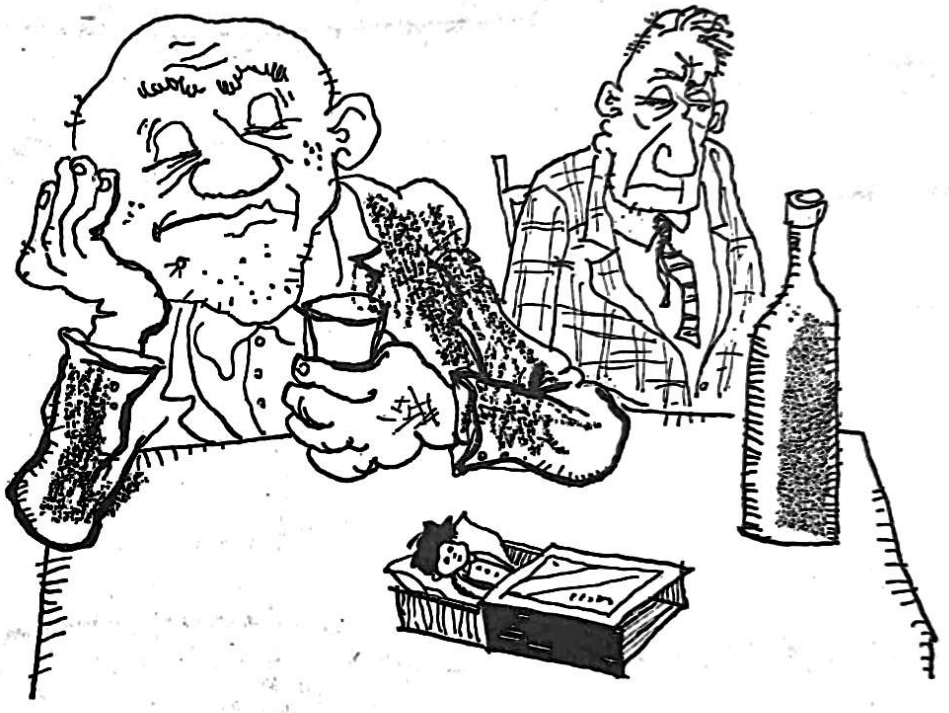

Ovo su Bernard i ćelavi Oto, dva opaka savremenika. Oni su članovi međunarodne bande, sakrili su Čovječuljka u praznoj kući, naizmjenično ga čuvaju, čekaju daljnja naređenja i ljute se što moraju izigravati dadilje. Maksić ne zna gdje je. Ipak je u neku ruku u boljem položaju od Jokusa i Roze Marcipan i kriminalne policije i svih ostalih: on zna da je još živ! Jokus od Pokusa ponudio je nagradu od 50 000 maraka. Ali ni to ne pomaže.

Ovo su Roza Marcipan i Jokus u »Zlatnoj šunki«. On dan i pol nije spavao i ništa nije jeo. Čak ni ljepuškasta Roza, skakačica na cirkuskom trambulinu, ne može ga utješiti kada kaže: — Ovdje samo jedan može pomoći, sâm Maksić! — I u pravu je. Maksić počinje u praznoj kući urlati iz petnih žila, kao da ima grčeve u želucu. Ćelavi Oto juri u apoteku po kapljice valerijane i usput donese sebi bocu rakije. Vrata je zaključao. Ali kutija za šibice je usprkos tome prazna. Jer, Maksić je na Otovim leđima napustio kuću, skočio na vrtna vrata i traži pomoć.

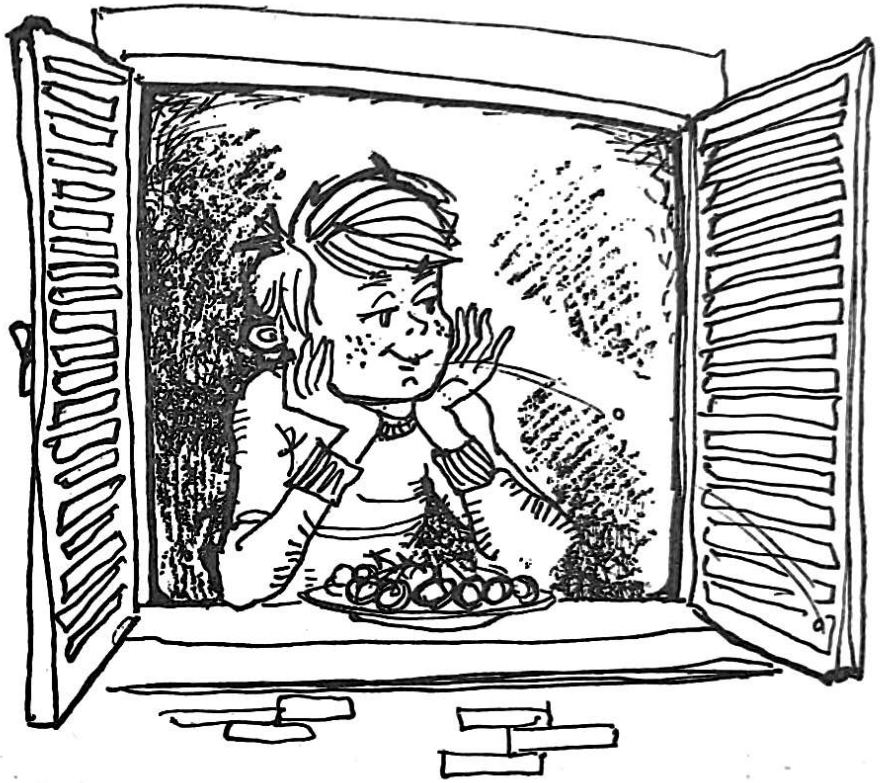

Ovo je Jakob Hurtig, dječak iz prizemlja preko puta. On pljuje koštice trešanja na Pijetlovu ulicu a netko, koga on ne vidi, zove ga i psuje. Bijesno trči prijeko i prepoznaje Čovječuljka kojega već danima traže! Obavještavaju kriminalističkog komesara Štajnbajsa. I kada se ćelavi Oto vraća s kapljicama valerijane (i rakijom) hapse ga zajedno s Bernardom. Navečer Jokus od radosti uništava dva odreska. Maksić sjedi na stolu i pripovijeda o svojoj pustolovini. Ulaz u hotel morao je biti zatvoren. Cijeli se grad veseli što je Čovječuljak spašen.

Tako, cijenjeni čitaoče,

Ovo je bio pokušaj upoznavanja s pričom o Čovječuljku u deset slika onih, koji je još ne znaju. Kome to nije dovoljno, taj može poželjeti prvi svezak. Napokon svako dijete ima svake godine rođendan, a i s pravom obljubljeni novogodišnji praznici ponavljaju se svake godine.

Uostalom, zar niste opazili da tu uopće nema deset slika? Prebrojte još jedanput! Samo ih je devet! Gospodin Lemke i ja htjeli smo vas samo iskušati da li dobro pazite. Ne smije se svemu naslijepo vjerovati. Čak ni tako pristojnim ljudima kao što su gospoda Lemke i Kästner (Kestner). No od sada neće više biti varanja.

Od sada ću bez okolišanja ispričati što se sve dogodilo nakon hapšenja dvojice nitkova. Bili su ih odveli u istražni zatvor i svaki je sjedio lijepo odvojen od drugoga u samici. Bernard je potišteno zurio u goli zid. Ali je zato ćelavi Oto šakama udarao u vrata. — Vratite mi moju bocu rakije! — urlao je. — Dignuli ste mi je iz ruke! To je protiv svih ljudskih prava!

Tada se otvorio prozorčić na vratima ćelije i neki je

tamničar neprijazno upitao: — Koga ili što hoćete da vam vratimo?

— Moju bocu rakije! — kričao je ćelavi Oto.

— Vi ste malko luckasti — gunđao je službenik. — Ovdje se sjedi, a ne loče.

Oto je od silne žeđi zaškiljio. — Žalit ću se! Vi ćete biti otpušteni! — zavijao je.

— U to ne vjerujem — rekao je narednik. — Ali vas neće pustiti. To znam! — Zatim je zalupio prozorčić.

Narednog su dopodneva dva uhapšenika pod najstrožom stražom sprovedena u predsjedništvo policije. Kriminalistički komesar Štajnbajs htio je preslušavati u Maksićevoj prisutnosti. Jer Čovječuljak nije bio samo žrtva, nego i glavni svjedok zločina. Jokus ga je, dakle, stavio u džep na grudima, i tako su krenuli. I učenik Jakob Hurtig pozvan je kao svjedok pred sud i policijskim kolima odveden iz škole. Razred mu je silno zavidao. Već i zbog toga što se znojio nad računskim zadatkom.

Maksić, Jokus i Jakob sastali su se, dakle, kod komesara Štajnbajsa i time počinje . . .

Prvo poglavlje

BERNARD IMA KOMPLEKS, A ĆELAVI OTO JE ŽEDAN ● NA TEMPELHOFU* ISKRCAVA SE GRUPA PUTNIKA IZ PARIZA ● MISTER DŽON F. DRINKVOTER** STIŽE IZ HOLIVUDA, VISOK JE 1,90m I ŽURI MU SE

— Ono što mi za sada znamo o ova dva lupeža, nije vrijedno spomena — govorio je kriminalistički komesar Štajnbajs. — Imamo njihove putne isprave, avionske karte i otiske njihovih prstiju. Putne isprave su krivotvorene. Cilj puta bio je Madrid. Ipak ne vjerujem da bi oni tamo ostali.

— Ali otisci prstiju ne daju se krivotvoriti — rekao je Maksić. Sjedio je na sredini pisaćeg stola, na rubu pepeljare i mlatarao nogama. — Otisci prstiju su uvijek pravi.

— Neobično tačno! — potvrdio je Jakob Hurtig. — Svaki čovjek ima svoje vlastite otiske prstiju. Čak ni blizanci nemaju iste. Tko je već jednom bio u zatvoru, taj je propao. Policija usporedi nove otiske prstiju s onima od ranije, i otpjevao je svoje.

*aerodrom kraj Berlina
**engl. — Vodopija (Drinkwater)

— Zar mislite da smo mi spavali? — upitao je komesar. — Oka nismo sklopili. — Tužno je zijevnuo. — Interpol u Parizu, Skotland jard u Londonu, FBI (ef-bi-aj) u Vašingtonu i Savezni ured za kriminal u Visbadenu odmah su obaviješteni.

Izgledalo je da se profesor Jokus od Pokusa čudi. — Zašto to okolišanje? Ove dvije vucibatine su otele Maksića i htjele ga odvući u inozemstvo. I zato im je mjesto u zatvoru, a o njihovoj osudi ne treba dvoumiti. A kako se uistinu zovu i da li su prije krali srebrne žlice ili zlatne satove, pri tome ne igra baš nikakvu ulogu!

— Za vas ne, ali za nas da — rekao je gospodin Štajnbajs obazrivo. — Jer, prvo i prvo, prethodne kazne pooštravaju predstojeće kaznene mjere. A drugo, željeli bismo tom bajoslovnom senjoru Lopezu napokon stati na rep. Ćelavi Oto je Čovječuljku ispričao zanimljive priče. Možda ću ga i ja natjerati da malo progovori.

Maksić se poplašio. — Zar ćete ga mučiti?

— Glupost — zarežao je gospodin Štajnbajs.

— Za jednog razbojnika on se prema meni sasvim lijepo ponio. On je prije glup negoli zao.

— I glupi su opasni — utvrdio je komesar.

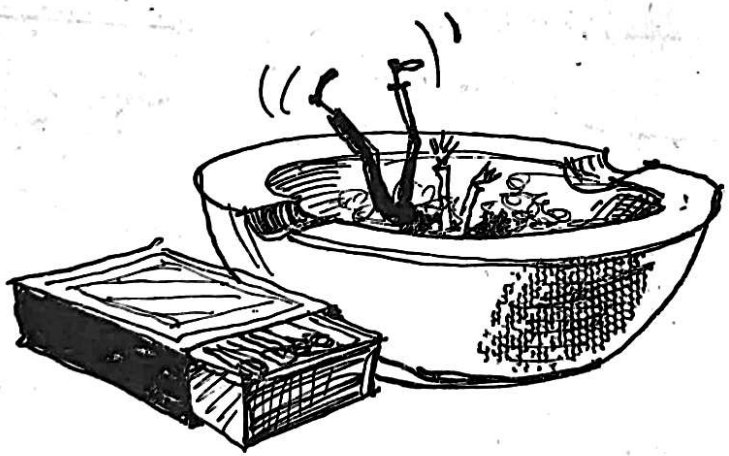

U tom trenu Maksić se prevrnuo i pao usred pepeljare. Kad se opet iskoprcao, nije izgledao nimalo lijepo i morao je kihati.

Jokus je zamazanca vršcima prstiju izvadio iz pepeljare, očistio ga koliko se dalo i izjavio: — Pepeljare nisu mjesto za nepušače. Zapamti to!

U čekaonici pred komesarovom sobom stoje dvije smeđe drvene klupe. Na jednoj je klupi sjedio između dva stražara u uniformama ćelavi Oto. A na drugoj je sjedio Bernard. Također između dva stražara.

— Prokleto čekanje — gunđao je Oto. — Ovdje se sjedi kao kod zubara.

Bernard ga je prijeteći pogledao. — Ali kod zubara moraju se usta širom otvoriti. Kod policije naprotiv . . .

— Tišina! — ljutito je viknuo stražar.

— Drži jezik za zubima! — naredio je drugi stražar.

— Sad si čuo — rekao je Bernard i nasmiješio se podmuklo. — Čak i policija traži da držiš gubicu.

— To važi i za vas! — viknuo je treći stražar ljutito. — I više ni riječi!

— Razumijem — odgovorio je Bernard.

— Razumijem — ponovio je ćelavi Oto i tjeskobno pogledao Bernarda. Tada su sva šestorica umuknula i nastavila čekati.

Prvo je uveden Bernard. Zauzeo je mjesto preko puta komesara, prebacio nogu preko noge i pogledao posjetioce. Čak ni Čovječuljku, koji je sada sjedio na jednoj

položenoj kutiji za cigarete, nije poklonio neku posebnu pažnju. Sasvim smireno se ogledavao u neuglednom uredu i rekao: — Lijepo Vam je ovdje.

Učenik Hurtig se prigušeno nasmijao. Komesar danas nije imao smisla za humor. Bio je previše umoran. — Okanite se šala! Vi i vaš drug oteli ste iz jednog berlinskog hotela maloljetnog artista Maksa Pihelštajnera, držali ga u zarobljeništvu u stanu jedne prazne kuće i htjeli ste s njime pobjeći u inozemstvo.

— Već sada smijem nešto ispraviti — rekao je Bernard. — Maloljetnog artista Maksa Pihelštajnera sam oteo ja, preobučen u konobara, bez Otove pomoći. A da smo ga htjeli povesti u inozemstvo, nedokazana je i nedokaziva tvrdnja s vaše strane.

— Niste ga dakle htjeli odvući u Južnu Ameriku?

— Samo mi je to još trebalo! Ovo malo bučno čudovište. — Bernard se stresao od gnušanja. — U Južnu Ameriku? Zašto? Poznata mi je samo iz školskog atlasa.

Maksić je skočio i priprijetio mu pesnicama. — Lažete! Htjeli ste me odvesti Lopezu!

— Lopezu? — Bernard se pravio začuđenim. — Nikad čuo.

— Tako, tako. A zašto ste onda dječaka uopće ukrali? — upitao je gospodin Štajnbajs.

— To je duga priča.

— Dugu priču skratite — rekao je komesar.

— Imam naime kompleks — počeo je Bernard. — A taj sam kompleks imao još kao dijete. Kad bih ugledao praznu kutiju za šibice, uzeo bih je, stavio u nju nešto živo i onda kutiju povlačio sa sobom. Često je to bio neki hrušt ili bumbar ili leptir. Ili muha zunzara.

Tada bi zujalo i brujalo i lepršalo u kutiji i džepu mojih hlača. Za mene nije bilo ničeg uzbudljivijeg. A kad sam u novinama pročitao o Čovječuljku, nisam više imao mira.

— Ali ja nisam bumbar! — uzviknuo je Maksić jarosno.

— Kompleksi su bolest — uzdisao je Bernard.

— Trebalo bi mu zašiti džepove hlača — rekao je učenik Hurtig.

Kriminalistički komesar pritisnuo je dugme jednog zvonca. — Najljepša hvala na vašem kompleksu, gospodine . . . Kako se zapravo zovete? Ili još bolje: kako ste se zvali kad ste još s drveća tresli hrušteve?

— Ja bih vam vrlo rado pomogao — govorio je Bernard. — Pa to je jasno. Ali ja sam zaboravio svoj rođendan i svoje mjesto rođenja. Tome je već tako davno.

Jedan od četvorice stražara ušao je u sobu.

— Odvedite ga! — naredio je gospodin Štajnbajs. — I uvedite onog drugog!

Sada je ćelavi Oto sjedio na stolici na kojoj je ranije sjedio Bernard. Dremljivo je buljio u ploču pisaćeg stola.

— Hej! — viknuo je Maksić.

— S takvima kao ti ne razgovaram — rekao je Oto. — Ja sam ti bio kao majka, a ti si mi podvalio. Bolovi u trbuhu i kapljice valerijane, a ja tikvan jurim — ne, tu čovjek gubi svako povjerenje. — Očajno je odmahnuo ćelavom glavom. — Što će to biti iz ovoga svijeta kad su već tako mali dječaci tako ispredeni!

— Prepredeni — ispravio ga je Jakob Hurtig.

Oto je odmahnuo. — Ma to je sve svejedno kao šija ili vrat. Ja sam duša od čovjeka, a on me otkuco. To ne bi smio jedan patuljak.

— Za kradljivca djece malko ste mi preglasni — rekao je mirno Jokus i nagnuo se naprijed.

— Ja usta više uopće ne otvaram — rekaó je Oto — samo još kod zubara.

— To bi bilo nerazumno, dragi moj — rekao je komesar. Zatim je iz pretinca s lijeve strane izvadio bocu rakije i čašu za vodu, oboje stavio na pisaći stol i nasmiješio se kao da je Otov najmiliji ujak. — Vi niste oteli Čovječuljka. Za to se pobrinuo vaš ortak Bernard. Kako bilo da bilo, krivi ste za saučesništvo. I to je težak zločin. Ali »saučesništvo« je rastezljiv pojam.

Ćelavi je Oto zurio kao hipnotiziran u punu bocu i praznu čašu.

— Zavisi o ocjeni suda kako će teška ispasti vaša kazna. — Gospodin Štajnbajs nalio je čašu do pola, gurnuo je do Ota i rekao: — Živjeli!

Oto je zgrabio čašu i prije no što su drugi stigli izbrojati do tri, bila je prazna. Zaroktao je od uživanja, vratio čašu na pisaći stol, duboko udahnuo i upitao: — Dakle što bi htjeli znati?

— Vi ste Čovječuljku, dok ste ga držali u zarobljeništvu, svašta pričali. O nekom određenom senjor Lopezu. Da je on najbogatiji čovjek na svijetu, da živi između Santijaga i Valparaiza u nekom tajanstvenom dvorcu, da skuplja stare slike i mlade balerine i da ga čuva stotinu strijelaca. Da ste vi lično i Bernard prije dvije godine ugrabili u Lisabonu neku ciganku koja od tada tom

Lopezu mora svakodnevno bacati karte. Što još znate o tom čovjeku i njegovim suradnicima? Da li je nalog da se ukrade Čovječuljak dao direktno vama? Kada i gdje? Ili tko je bio posrednik? Kako se on zove?

Oto je buljio u bocu, jezikom oblizivao usne i šutio.

— Ruka ruku mije — utvrdio je komesar. — Pomozite vi meni, i ja ću pomoći vama. — Opet je nalio čašu do pola. — Živjeli!

Ćelavi Oto ovoga puta nije žurio. Pio je kratkim gutljajima, tresao se, kao da rakiju želi u unutrašnjosti temeljito raspodijeliti, i onda rekao: — To je sigurno najveći lažljivac kojeg sam od rođenja čuo! Čovjeku bi od toga mogli prsnuti bubnjići!

Drugi su ga zaprepašteno pogledali. Maksić je stao mahati rukama i bijesno uzviknuo: — Ja ne lažem!

— Naravno da ne — rekao je Oto. — Za tako nešto lagati uopće nije pravi izraz. To je svjetski rekord, momčiću. Tako mnogo fantazije u tako maloj tikvi, kako ti samo polazi za rukom?

— Ja ne lažem — urlikao je Maksić kao da je na ražnju. — To je bezobrazno!

Profesor Jokus od Pokusa nervozno je čupkao svoje elegantne brkove. — Ja sam miran čovjek — rekao je. — Ali sada počinju da me svrbe dlanovi. — Polagano se dizao.

— Bravo! — vikao je učenik Hurtig. — Rastavite ga na njegove sastavne dijelove! — Obrazi su mu se zajapurili.

Tada je kriminalistički komesar tako energično udario šakom o stol da je Maksić i protiv svoje volje sko-

čio u zrak. — Molim mir — rekao je gospodin Štajnbajs. Zatim je bocu stavio natrag u pretinac i pritisnuo dugme zvonca. — Za danas posljednje pitanje — rekao je mrko ćelavom Otu. — Ako tog senjor Lopeza nema, zašto ste vi pijani ćolavče, ne, ćalavče, ma šta, ćelavče, onda uopće ukrali tog dječaka?

Oto je iskolačio oči. — Vi ne znate što hoćete. Prvo mi pričate na dugo i široko da to uopće nisam bio ja nego Bernard. A sada bi odjednom morao znati, zašto sam to učinio. A ja sam bio samo saučesnik, a to je strašno rastezljiv pojam. Pitajte Bernarda!

Jedan je stražar ušao u sobu. — Odvedite ga! — zarežao je komesar.

Jedva što je Oto izašao, Štajnbajs je oteturao do naslonjača u kutu, sjeo, izuo čizme i rekao: — Doduše, tek je poslije podne, ali ja dvadeset i četiri sata nisam spavao. Laku noć. — Zatim se prevalio. Opruge su skiknule kao dvadesetoro prašćića prije hranjenja. Ali on to više nije čuo.

Istog popodneva dogodila su se u vezi s našom pričom još dva događaja. U Berlin je stigao mister Drinkvoter. A na Orliju, pariškom aerodromu, otpočeo je »pothvat Trnoružica«. Ovu čudnu oznaku dobio je pothvat doduše tek kad je već sve bilo prekasno. Ta naknadno su ljudi uvijek pametniji.

Naknadno je dakle ustanovljeno da je s Orlija u 16 sati i 25 minuta poletio za Berlin čarter avion s trideset i osam putnika. No, pa takvi turistički letovi nisu ništa neobično. A niti društvo putnika koje se sastoji samo od muškaraca nije baš upadljivo. Možda se radilo o kuglaškom klubu.

Let do Berlina protekao je glatko. Avion je smješten u hangar. Bio je iznajmljen na tri dana, a povratni let je bio plaćen unaprijed. Vođa puta, neki Boalo, uzeo je od pilota adresu hotela da ga može telefonski potražiti. Jer će možda, rekao je Boalo, on sa svojim društvom već ranije letjeti natrag u Pariz. S time se oprostio i potražio svoje ljude koji su u predvorju, kraj pomične trake, već čekali svoje kovčege.

Što su namjeravali u Berlinu, privremeno je ostalo tajnom. Članovima kuglaškog kluba ili nekog višeglasnog muškog pjevačkog društva vi ih zacijelo, s onako na ramena uprtim teškim kovčezima, ne biste držali. Ali vi na žalost niste bili na aerodromu. Pa da, čovjek ne može biti baš svugdje.

Istog je popodneva stigao, kako sam već rekao, i mister Drinkvoter. Džon Foster Drinkvoter, jedan od najvećih američkih filmskih producenata. On je općenito bio velik čovjek: u čarapama 1 metar i 90. To ne doseže baš svatko.

Isprva je htio poslati samo šefa tvrtke za Evropu. Njemu je zahvaljivao prvo upozorenje na senzacije koje su se događale oko Čovječuljka. Onda se ipak mister Drinkvoter glavom i bradom pokrenuo. Vrijeme mu je prošlo kao u letu. On je morao snimiti Maksićevu priču, stajalo to koliko mu drago. Valjda konkurencija još nije nanjušila kakav to golem posao leži ovdje nasred ceste. Sad ili nikad!

Kad se dovezao pred hotel Hilton u Budimpeštanskoj ulici i u svoj svojoj veličini iskobeljao se iz taksija, direktori hotela stajali su već na ulazu i klanjali mu se.

— Što tražite? — upitao je, jer su se tako duboko sagibali. Prije no što su se stigli uljudno nasmiješiti njegovoj šali, već je bio u liftu. A prije no što su oni bili kod lifta, on je već sjedio u svojoj hotelskoj sobi i telefonirao. Time počinje...

Drugo poglavlje

DIREKTOR BRAUZEVETER MIJENJA BOJU RUKAVICA • ROZA MARCIPAN POSUĐUJE MISTER DRINKVOTERU OPERNI DOGLED • RAZGOVORI O FILMU U PLAVOM SALONU • MNOGI NE SMIJU NOĆU SPAVATI, MNOGI NE MOGU, A MNOGI NEĆE

Mister Drinkvoter bio je neumoran čovjek. — Ja spavam samo dva puta godišnje — običavao je da kaže — jedanput u srpnju a drugi puta u prosincu, ali tada cijeli mjesec bez prekida, dan za danom po dvadeset i četiri sata, tu ne znam za milost.

Kad su se reporteri čudili i pitali da li ne ustaje barem povremeno da bi pojeo neku malenkost, odgovorio je: — Ne. Do polovičnih stvari ne držim ništa. Mjesece spavanja provodim na svojoj jahti »Dobar san« i imam na brodu, osim kapetana i posade, dva pouzdana namještenika. Prvi mora umjesto mene da jede, a drugi mora umjesto mene da se pere. — Da li je lagao ili nije, na njemu se nije moglo primijetiti. Jer pri tome nije ni okom trepnuo.

Kako bilo da bilo, ovdje u Berlinu Džon Foster

Drinkvoter, veliki i visoki filmski boss* iz USA, nije ostavljao pospan dojam. Telefonirao je Jokusu od Pokusa. Telefonirao je direktoru cirkusa Brauzeveteru. Telefonirao je kriminalističkom komesaru Štajnbajsu, kojemu to, jer je još spavao, nije baš bilo pravo. Telefonirao je

američkom generalnom konzulu. Telefonirao je njemačkoj banci. A telefonirao je i frankfurtskoj filijali svog filmskog poduzeća. Zatim se oprao. Ovoga puta svojeručno, jer još nije bio ni srpanj ni prosinac. Kasnije je jeo u baru hotela, također osobno. Na početku cirkuske predstave sjedio je u za njega rezerviranoj loži.

* gazda

Direktor Brauzeveter pozdravio ga je pretjerano, nosio je snježnobijele rukavice od glatke kože i raspitivao se da li bi smio do posljednjeg mjesta rasprodanoj kući predstaviti zanimljivog gosta.

— Zašto pitate baš mene? — rekao je Drinkvoter. — Pitajte ga sami!

Direktor je Brauzeveter nad glavom lomio bijele rukavice. — Kakav nesporazum! — uzviknuo je zabrinuto. — Pa taj zanimljivi gost ste vi.

— Samo se usudite! — rekao je Drinkvoter srdito. — Ja sam ovdje poslovno. Preuranjena reklama poskupljuje kupovinu. Hoćete li mi učiniti uslugu?

— Naravno.

— Onda, dok naš ugovor nije sklopljen, začepite svojim lijepim bijelim rukavicama usta.

— Nadam se da to mislite samo slikovito — primijetio je direktor Brauzeveter zajedljivo. — A sada idem.

Mister Drinkvoter listao je program i uzgred rekao: — Mislio sam da ste već otišli.

U profesorovoj garderobi ispričao je duboko uvrijeđeni direktor cirkusa što je upravo bio doživio. — Takav neotesanac! — psovao je. — Ja da začepim usta!

— Jako pristojno to baš nije bilo — rekao je Jokus. — Ali, u osnovi, naravno da ima pravo. On ne želi da se skrene pažnja konkurenciji i da nam ona ponudi više novaca nego li on.

— Pa što se to nas tiče? — Direktor je uvis frkao vrške svojih brkova. — Mi ćemo se pogoditi s onim koji najviše plati.

Jokus je smješkajući se odmahivao glavom. — Mi ćemo se pogoditi s najboljim čovjekom. To je mister Drinkvoter. Smijem li vam osvježiti pamćenje, dragi

Brauzeveteru? Prije nekog vremena, a tome još uopće nije tako davno, tačka »Lopuža i Čovječuljak« imala je u cirkuskom svijetu senzacionalan uspjeh. Svote koje su nudili dvojici artista s drugih strana bile su ogromne. I? Jesu li trčali za novcem?

Direktor je Brauzeveter izmučeno pogledao vrhove svojih lakiranih cipela. — Ne. Ali novi ugovor, koji su sa mnom sklopili, isto nije bio baš mačji kašalj.

— Samo bi još to trebalo — rekao je Jokus. — Moja deviza glasi: po mogućnosti najbolji ugovor s po mogućnosti najboljim čovjekom. To je vrijedilo za vas, a to vrijedi i za mister Drinkvotera. Slažete li se s nama?

— Na zapovijed, gospodine profesore! — Brauzeveter je lupnuo petama, okrenuo se nalijevo krug i odmaršira do vrata. Tamo se sudario s Rozom Marcipan.

Nosila je triko i suknjicu od gaze, jer je morala u arenu, na trambulin, da s njega skače u zrak. — Ostajemo li kod toga? — uzviknula je. — Treba li da u pauzi sjednem do našeg filmskog cara?

— Budite oprezni — opomenuo je direktor Brauzeveter. — Filmski car grize.

— Mene ne — rekla je Roza i napravila piruetu.

— Mirno sjedni u njegovu ložu, draga — kazao je Jokus. — I, ako bi on tebe ugrizao, ja ću njega ugristi za uzvrat.

— Poručit ću mu to. — Duboko se poklonila i odskakutala u prolaz kroz konjušnicu.

Program se odvijao, kako to jednom programu i dolikuje, prema programu. Artisti, klaunovi, konji, pa čak i tigrovi osobito su se trudili. Gledaoci su bili izvrsno raspoloženi. A i mister Drinkvoter se dobro zabavljao. Povremeno bi nešto pribilježio. Izgledalo je kao da daje ocjene. Vjerojatno je računao. Poslovnim je ljudima to kao prirođeno. Oni računaju čak i u snu. Izgleda da se to isplati.

Sad je došla velika pauza, i većina je ustala, ali je on ostao sjediti. Onda je došla Roza Marcipan, plavokosa, u srebrnastoj haljini pa je i on ustao. — Bili ste vrlo dobri — ustanovio je. — A vi ste i vrlo lijepi.

Zabavljajući se pružila mu je ruku. — Čovjeku čini zadovoljstvo kad ga se pravilno ocijeni. — Nakon što su oboje sjeli, izvadila je iz večernje torbice kazališni dogled i pružila mu ga.

Uzeo ga je, promotrio kroz staklo Rozu i kimnuo glavom. — Dapače osobito lijepi!

— Vi ste nametljivac, mister Drinkvoteru — kazala je. — Gledati kroz dogled treba tek kada nastupe Jokus i Maksić!

— Šteta — rekao je.

Pa, druga se polovica programa odvijala još blistavije od prve. A to i nije bilo nikakvo čudo. Sve je grozničavo očekivalo senzaciju, tačku »Lopuža i Čovječuljak«. A kada je profesor Jokus od Pokusa stupio uz gromki pljesak u arenu, mister Drinkvoter je pritisnuo na oči kazališni dogled Roze Marcipan. Spustio ga je tek kad se golubica Ema s Maksićem na leđima vratila sa svoga leta u kupolu cirkusa i živa se i zdrava spustila na profesorovu ruku.

Dvadeset i osam minuta on nije bio čuveni filmski producent Drinkvoter, nego jedan od nekoliko tisuća

očaranih gledalaca. S njima se smijao. Kao i oni divio se. Dijelio je njihov strah. Kao i oni pljeskao je.

I on je jurnuo, kad se kružna rešetka digla iz udubljenja, kao i drugi u arenu da Čovječuljka, koji im je svima domahivao, napokon vidi. Jer, nije ga bio vidio usprkos kazališnom dogledu ni jednog jedinog trenutka.

Gospođica Marcipan nije gospodina iz Holivuda ispuštala iz vida. Njoj ništa nije izmaklo. Ona je sada znala da on nije samo hladni trgovac koji umjesto života vidi samo brojke, umjesto ljudi njihove zahtjeve plaća i umjesto kite cvijeća njezinu prodajnu cijenu.

Ali, kad se s mukom probio kroz uzbuđeno mnoštvo i ponovo se vratio u ložu, opet je hladno računao. — Kupola šatora neće se dati dobro osvijetliti — rekao je mrzovoljno. — Ali moram dobiti oštru sliku leta na golubici, kao kroz povećalo. Zar nema u vas čvrstih kuća? Cirkuskih zgrada iz kamena? Sa stabilnim postoljima za reflektore u kupoli? I za moje snimatelje? Osim toga su premije osiguranja za snimanje u šatorima s četiri jarbola glupo visoke.

Roza se nasmijala. — Kad to ne bi bilo tako, ne bismo morali raditi pod šatorima mi ljudi iz cirkusa, nego namještenici osiguravajućeg društva.

— Divna ideja! — rekao je mister Drinkvoter i uživajući stisnuo oči. — To bih vam od srca priuštio.

Tada je Roza prešla na stvar. U Münchenu, na primjer, izvještavala je, ima cirkus Krone. Na Marsovom trgu. Nedaleko glavnog kolodvora. Stabilna i prije nekoliko godina obnovljena zgrada.

— Može li se taj cirkus iznajmiti? — pitao je Drinkvoter.

— Zašto? — pitala je gospođica Marcipan. — Mi ionako tamo gostujemo. Još ove godine.

— Nadam se ne u prosincu, jer tada spavam.

— Direktor Brauzeveter ugovorio je za listopad i studeni — rekla je Roza.

— Odlično — izjavio je Drinkvoter. — I dva mjeseca su dobra. Cirkus ćemo snimati u cirkusu, scene u ateljeima kod »Bavarije«, a i Pihelštajn leži, mislim, isto u blizini.

— A ma što hoćete u Pihelštajnu?

— Pa tamo počinje naš film! — objasnio je. — U malenom selu s malim kućama i malim stanovnicima i gimnastičarima i Maksićevim malim roditeljima, kako oboje sa svojim malim kovčezima idu prema maloj željezničkoj stanici da u velikom svijetu potraže svoju sreću. Ili vi znate neki bolji početak?

Smiješeći se odmahnula je glavom. — Nema boljeg, mister Drinkvoter.

— Zovite me Džon — rekao je zadovoljno.

Gledaoci oko njih su se uznemirili. Činili su — psst! — i šššš! — Jedan je čak rekao: — No, zavežite već jednom!

Nakon predstave su se našli u plavom salonu hotela u kojemu su stanovali Jokus i Maksić. Prisutno je bilo, da odmah kažem, pet osoba: Roza Marcipan, Džon F. Drinkvoter, Čovječuljak, Jokus od Pokusa i — zbunjen i zbijen u kutu — direktor Brauzeveter. Nosio je sive rukavice. Tako reći polucrninu. Možda se filmski stric iz Amerike još uvijek srdio na njega.

— Oh gle! — šapnuo je Maksić zaneseno kad se pojavio mister Drinkvoter. — Pa tom čovjeku gore nema kraja! To bi bilo nešto za mene! Rođena motka za penjanje!

— Pristojan budi! — rekao je Jokus strogo. Čovječuljak je sjedio na stolu i žlicom grabio vruću čokoladu.

— Na zapovijed, gospodine profesore — šaputao je Maksić.

Drinkvoter je pripalio veliku crnu cigaru i zatim objasnio: — Želio bih snimiti film o životu Maksića Pihelštajnera, i on bi, naravno, morao sam igrati svoju ulogu. A ni druge glavne uloge ne bih dao glumcima, nego vama. Dobri su artisti gotovo uvijek upotrebljivi kao glumci.

— A tko će igrati direktora cirkusa? — oprezno je upitao Brauzeveter.

Drinkvoter se nasmiješio. — Naravno vi! Ili znate nekog boljeg? Ne? Ni ja.

Brauzeveterovi uvenuli vrški brkova opet su se pridigli. Zatim je svukao potajno ispod stola svoje sive rukavice i sklonio ih. Uskoro poslije toga nosio je snježnobijele rukavice! Nije to bila nikakva čarolija, nego je on uza se uvijek nosio po jedan bijeli, sivi i crni par. I on ih je mijenjao već prema raspoloženju u kojem je bio. To mu je bila životna potreba. A zašto i ne bi bila? Ima i gorih navika. Većina ih je skuplja.

Mister Drinkvoter potanko je pričao kako zamišlja taj film. Kada i gdje ga želi snimati. Koja dva glumca ima u vidu za dvojicu kradljivaca djece, jer, tako se šalio,

pravi nitkovi, Bernard i ćelavi Oto, najvjerojatnije neće od direktora zatvora dobiti dopust za snimanje filma. Sam će preuzeti režiju. Dotle mu je sve jasno. — Samo mi još nešto nedostaje — rekao je. — Nešto vrlo važno. Ljubavna priča. Jer ljubavnu priču traži svaki film. Ali i nju ću već nekako smisliti.

Tada se Maksić nasmijao i skoro se zagrcnuo vrućom čokoladom.

— Možda bismo vam mi mogli pomoći — rekla je Roza Marcipan, a da nije okom trepnula. — Kako bi bilo kad bi se u vašem filmu jedna od tri skakačice u zrak zaljubila u mađioničara? A mađioničar u lijepu plavokosu skakačicu u zrak?

Drinkvoter je povukao dim iz svoje havane* i razmislio. — Nije loša ideja. Ali tu još nedostaje dramatičan zaplet. Taj je najvažniji. Potreban je publici. Sreća bez teškoća nije ništa za kino.

— I tu bi se dalo nešto učiniti — rekao je direktor Brauzeveter, dok je lijevu bijelu rukavicu nježno milovao desnom. — Kad bi na primjer jedan od klaunova bio ljubomoran na mađioničara i u garderobi za artiste njegov frak zamijenio s frakom umjetnika u jahanju . . .

— Pretvorio sam se u uho — rekao je Drinkvoter napeto.

— I kada bi umjetnik u jahanju ujahao u arenu u čarobnom fraku, ništa ne sluteći o zamjeni . . . I kada bi onda iznenada iz krivog fraka izletjela velika kita papirnatog cvijeća i dva dresirana goluba, i kad bi bijeli kunić skočio u arenu . . . A pastuh se poplašio, i čuveni umjetnik u jahanju pao u pijesak . . .

* vrsta cigare

— Divno! — uzviknuo je Drinkvoter. — To je rješenje! Ljubav, ljubomora, napetost, zamijenjeni frakovi, komične scene pred rasprodanom kućom, umjetnik u jahanju mlati klauna, čarobnjak ljubi zamamnu plavokosu, više se ne može zahtijevati! Jedino je još pitanje da li ozbiljan gospodin kao što je profesor Jokus od Pokusa hoće igrati ulogu ljubavnika. — Pogledao je »ozbiljnog gospodina« i razrogačio oči.

Jer se gospođica Roza, po zanimanju skakačica u zrak, nježno priljubila uz čarobnjaka i rekla: — On će to sigurno htjeti.

A Jokus je dodao, malko zbunjeno: — Morat ću.

— Aha — rekao je Drinkvoter. — Postepeno mi sviće. Stvarnost me je preduhitrila.

— Tako je. — Direktor Brauzeveter se veselio kao dijete. — I klaun i zamijenjeni frakovi i pad s konja — ništa nisam ja izmislio, nego se sve nedavno dogodilo u mojem cirkusu!

— Živjela stvarnost — objasnio je mister Drinkvoter zadovoljno. — Katkada život ima isto tako dobrih ideja kao ljudi s filma. — Na to su se ostali stali smijati, a on se marljivo smijao zajedno s njima.

No tada se strašno uozbiljio, sjeo ravan kao svijeća i rekao: — Takozvana umjetnička pitanja bila bi s ovim za početak pretresena. I to mora biti. Sada počinje važniji dio našeg savjetovanja, naime poslovni.

— Ja predlažem odlaganje — rekao je Jokus. — Dječak mora u krevet. Krajnje je vrijeme.

Jokus je energično odmahnuo glavom. — Isključeno. On je moj partner. — Iznenada se trgnuo. — Ma gdje si ti uopće?

Bilo je kao da je udario grom iz vedra neba. Svi su zurili u stol. Čovječuljak je nestao!

— Maksiću! — viknuo je Jokus. — Mileni! — viknula je Roza. — Mali! — viknuo je direktor Brauzeveter.

Odgovora niotkuda.

— Maksi! — viknuo je mister Drinkvoter.

Sjedili su mirni i ukrućeni kao naslikani i suzdržavali dah. Ništa. Ni glasa. Samo je vani pred vratima netko polako išao gore-dolje.

U jednom skoku Jokus je bio na vratima. Naglo ih je otvorio. — Tko ste vi?

— Ali gospodine profesore — odgovorio je čovjek — pa vi me poznajete. Ja sam hotelski detektiv koji pazi na Maksića.

— A gdje je on?

— Ne razumijem pitanje — rekao je detektiv zbunjeno. — Kod vas je. Ja sam cijelo vrijeme čuvao vrata da ga ne bi opet ukrali.

— Nema ga! — uzviknuo je direktor Brauzeveter i brzo svukao bijele rukavice.

— To je sasvim nemoguće — objašnjavao je detektiv. — Plavi salon ima samo ova jedna vrata, a ta ja, otkako ste ušli, nisam ispuštao iz vida.

— A zašto ne odgovara kad ga zovemo iz svega glasa? — pitao je Drinkvoter nervozno. — Nestao je.

— Isključeno. — Detektiv nije gubio svoj mir. — I vaša je kravata nestala. Ipak mora da je još ovdje.

Stvarno. Nije bilo Drinkvoterove šarene kravate. Nitko nije primijetio kad je nestala.

— Sviće mi! — kliknula je Roza Marcipan uvjereno. — Na koljena, moja gospodo!

I već su četiri muškarca na sve četiri puzala okolo po plavom salonu. Šteta da u blizini nije bilo nijednog fotografa. Bio bi to divan snimak.

Roza Marcipan nije puzala. Njena je suknja bila preuska. I mislila je da je četvorica muškaraca do njenih nogu dovoljno. Ona je pretražila više predjele: male stolove u uglovima, stolove za jelo, ormar za knjige, vitrinu sa starim porculanom i kićeni pisaći stol iz doba bidermajera*. Jedna od ladica stajala je otvorena, a preko njezinog je ruba visio vršak šarene svilene kravate.

Roza je pažljivo digla vršak kravate i ganuto rekla: — Pa ovdje leži, lopov jedan! — U tren oka sva su četiri muškarca bila na nogama. Gurali su se oko pisaćeg stola, otresali prašinu s hlača i ushićeno zagledali u otvorenu ladicu. Maksić je spavao. Spavao je kao top. Nije se probudio čak ni onda kada ga je Jokus digao, pažljivo ga položio u otvorenu šaku i s njim na prstima napustio salon.

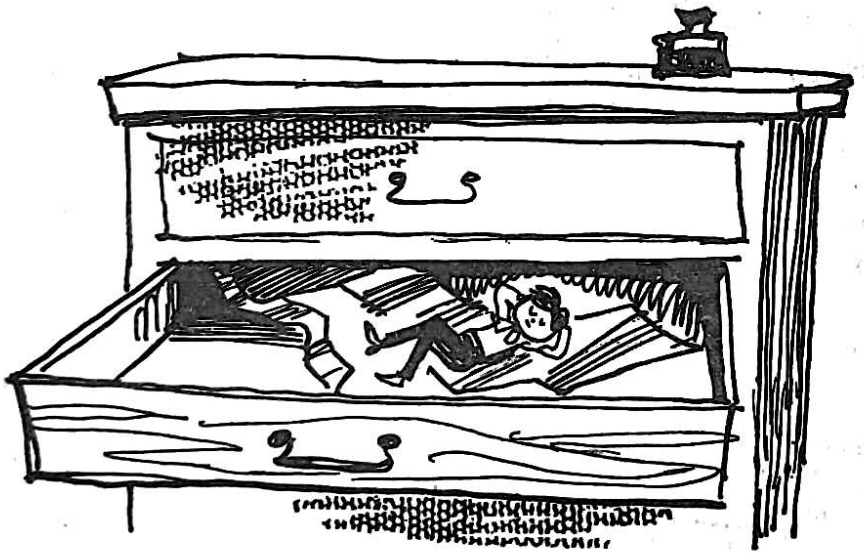

* stil namještaja s početka 19. st.

Tek kad ga je gore u spavaćoj sobi gurnuo u staru kutiju za šibice, Maksić je, na kratko otvorivši oči, promrmljao: — Ta bio sam taaako pospan — i onda opet zaspao.

U hodniku pred spavaćom sobom hotelski je detektiv sjeo na stolicu, pio crnu kavu i stražario. On nije smio spavati.

Mister Drinkvoter odvezao se u Hilton i računao. Jer on nije mogao spavati.

A negdje u velikom gradu Berlinu sjedio je neki Boalo zajedno s čudnovatim društvom putnika iz Pariza. Oni nisu btjeli spavati. Vodili su razgovore o mračnim planovima. Za drugi dan. I s tim drugim danom, ako ne već odmah s tim čudnovatim društvom putnika, počinje . . .

Treće poglavlje

GOVORI SE O POSLOVIMA ● I RAČUNANJE SPADA U ŽIVOT ● TAJANSTVENA OMOTNICA ● DRUGA ZAPEČAĆENA OMOTNICA ● POSAO JE ZAVRŠEN

Poslovni razgovori počeli su odmah nakon doručka. Opet je jedan hotelski detektiv stražario pred plavim salonom, ali je to bio neki drugi čovjek. Jer detektiv, koji je prethodnu večer i cijelu noć pazio, bio je, naravno, umoran i morao je spavati. Oni su jedan drugoga smjenjivali svakih dvanaest sati.

O poslovima ispričat ću samo najpotrebnije, jer znam da to djecu ne zanima baš osobito. Njima je tisuću puta draže kada lasom bude uhvaćen jednooki konjokradica ili kad nacvrckani gradonačelnik kod dirigiranja vatrogasnoj glazbi padne u bubanj. S time uspoređeni poslovni razgovori su dosadni.

Usprkos tome ne smijem zaobići savjetovanje u plavom salonu. U prvom redu, ono je važno za našu priču. A u drugom redu, vi ne učite zbrajanje, oduzimanje, množenje i dijeljenje u školi samo za volju učitelju i upravitelju. Tko ne zna računati, jednog će se dana začuditi.

Ljudi će ga ponekad »skuhati«, da će se sve pušiti. Jer nisu svi dobri, s kojima čovjek u životu ima posla, dobri ljudi.

— Što želim kupiti i u koju svrhu, razložio sam — rekao je mister Džon F. Drinkvoter. — Sad je na vama red, profesore. Kažite mi cijenu.

— Pa pokaži mu omotnicu — savjetovao je Maksić. Opet je sjedio za malim stolom gore na velikom stolu i žličicom grabio torticu od ananasa.

— Kakvu omotnicu? — upitao je Drinkvoter začuđeno.

Roza Marcipan se vragolasto smješkala. — Mi ljudi iz cirkusa prepreden smo narod, dragi moj Džone.

— Naša je cijena napisana na jednom listiću — objasnio je Maksić. — Listić je u omotnici. Omotnica je zapečaćena. A zapečaćena omotnica nalazi se u džepu na grudima mog staratelja i partnera, Jokusa od Pokusa.

Direktor Brauzeveter bio je iznenađen i uvrijeđen. — Pa o tome ja ne znam baš ništa! — Skinuo je svoje sive rukavice i sjedio, protiv svog običaja, otprilike pola sata sa sasvim golim šakama. Još nije znao da li da obuče bijele ili crne rukavice.

— Dragi Brauzeveteru — rekao je Jokus — ugovor između vašeg cirkusa i mister Drinkvotera je stvar za sebe. Mi s time nemamo ništa. Na listiću u omotnici stoji samo cijena koju Maksić, gospođica Marcipan i ja tražimo.

— Vaša zapečaćena omotnica čini me nervoznim — objašnjavao je mister Drinkvoter. — Želim snimati film

na širokom platnu i u bojama. Osim toga, želim snimiti za televiziju Maksićevu priču u šest nastavaka. To će biti skupa šala. I zato mi treba isključivo pravo prikazivanja u svijetu na deset godina. I zato mi je potreban vaš Maksić, vi osobno i vaša gospođica zaručnica kao glavni glumci za mjesec listopad i studeni u zgradi cirkusa Krone u Münchenu. Pa to je sve jasno kao sunce.

— Pa film uopće neće biti skupa šala — kliknuo je Maksić.

— Moj je partner u pravu — rekao je Jokus ljubazno. — Vaš film, s televizijskom serijom, neće biti ni dolara skuplji od bilo kojeg drugog filma o cirkusu. Ali će on donijeti najmanje deset puta više novaca od bilo kojeg drugog. Jer još nikada ranije nije filmska zvijezda bila visoka svega pet centimetara. Tako nešto svijet još nije vidio, i svaki stanovnik zemlje jurit će u najbliže kino.

— Zaradit ćete dozlaboga mnogo! — klicao je Maksić oduševljeno.

Ostali su ga pogledali ne odobravajući.

— No dobro — mrmljao je Drinkvoter. — Dakle, možda će naš film zaista biti velik posao. Ali čemu zapečaćena omotnica? I gdje je?

Jokus je iz džepa izvadio omotnicu, stavio je na stol i rekao: — Ovdje. — No kad ju je Amerikanac htio dohvatiti, zgrabio ga je za ruku. — Omotnica će biti otvorena tek kad iznos, koji nam dobrovoljno kanite platiti, napišete na listiću.

— Malko zamršeno — rekao je Drinkvoter. — Onda ćemo otvoriti vašu komičnu omotnicu, uporediti obje

sume i početi s pogađanjem. Čemu dakle to kazalište s pismima?

— Čekajte samo — uzviknuo je Maksić. — Najljepše tek dolazi. — Od zadovoljstva je trljao ruke.

— Mi se nećemo pogađati — objašnjavao je Jokus. — Iznosi na vašem i našem listiću su konačni. Ako je vaša suma veća od naše, ugovor je zaključen.

— A ako ja ponudim manje nego što se traži u vašoj glupoj omotnici?

— Onda — rekla je Roza smiješeći se — od našeg posla na žalost neće biti ništa.

Mister Drinkvoterovo je lice poprimilo, što se rijetko dešavalo, zabezeknut izraz. Šutio je. A direktor Brauzeveter navukao je jednu crnu i preko nje jednu bijelu rukavicu. Sad se moglo dogoditi što mu drago.

Nakon nekog vremena mister Drinkvoter je zapalio jednu od svojih crnih cigara, promatrao oblačiće dima, zabrinuto zurio u tajanstvenu omotnicu i napokon rekao:
— Metoda je nova. Vi ste vrlo prepredeni.

— Ništa od toga nije tačno — odgovorio je Jokus. — Mi se ništa ne razumijemo u poslove. A metoda je stara gotovo stotinu i pedeset godina.

— Potiče od starog Goethea (Getea) — uzviknuo je Maksić. — Od najvećeg njemačkog pjesnika.

— Znam — primijetio je Drinkvoter. — I taj isti Goethe izmislio je trik s omotnicom? Pa tada još nije bilo filmskih producenata!

Roza se nasmijala. — Ali je bilo izdavača knjiga, a ni ti nisu baš bili glupi.

— Poslovni ljudi su na svijetu zato da prave poslove — rekao je Drinkvoter. — Kamo ćemo dospjeti ako nam pjesnici i mađioničari budu stavljali na stol zapečaćene omotnice?

— Što se zbilo, zbilo se — primijetio je Jokus. — Neki izdavač htio je izdati pjesnikovu knjigu i raspitivao se koliko stoji rukopis. Na to je pjesnik poslao jednog dobrog poznanika izdavaču da pred njega stavi već poznatu omotnicu. Ako bi izdavač ponudio manje no što se tražilo u pismu, od posla ne bi bilo . . .

— . . . ništa — viknuo je Maksić zadovoljno.

— I kako je to završilo? — pitao je Drinkvoter.

— Izdavač je prilično dugo razmišljao.

— To mogu dobro razumjeti — rekao je Amerikanac. Maramicom je brisao čelo. Postalo mu je vruće. — I onda?

— Onda je naveo jedan visok iznos. Bio je to najviši, što je mogao ponuditi. Zatim su otvorili omotnicu i uporedili obje sume. Izdavačeva je ponuda bila veća od pjesnikovog zahtjeva. I time je posao zaključen.

— Vaš veliki pjesnik bio je velika gulikoža — izjavio je Drinkvoter ljutito. — Šteta što niste čitali samo njegove knjige, nego još i njegove poslovne knjige.

— Mi vas nećemo prisiljavati — rekao je Jokus mirno. Možete naš prijedlog odbiti.

— Ne, upravo to ne mogu. Ja želim i hoću snimati film o Čovječuljku. Zato moram kupiti sva prava.

— Pa dobro — rekao je Jokus. — Onda očekujemo vašu ponudu. Ako iznos premašuje našu sumu, sve je u redu. Razmislite o tome. Ne treba žuriti.

— Ne treba mi vremena za razmišljanje — režao je Drinkvoter. — Ja znam koliko vam mogu platiti, a da sebe ne upropastim. Ustao je, brzo prišao pisaćem stolu uza zid, kratko i odlučno nešto napisao na listić, vratio se, gurnuo Jokusu papirić i rekao: — Evo! — i spustio se u svoju stolicu.

Jokus je pročitao sumu i šutio. Roza je pogledala listić i kazala — Oh! — Direktor Brauzeveter pogledao je preko Jokusovog ramena i promrmljao: — Sto mu gromova! — A Maksić, koji je dojurio do ruba papirića, da bi mogao pročitati sumu, skočio je s ruba stola na Jokusa, po njemu se uzverao poput lasice, poljubio ga u vrh nosa i smjestio se, nakon elegantnog smuka, u prijatni džep na prsima na koji se odavno navikao.

— Čestitamo vam — izjavio je profesor Jokus od Pokusa svečano. — Dobili ste.

Mister Drinkvoter je uzdahnuo s olakšanjem.

— Mi ćemo se kod snimanja jako truditi — kliknuo je Maksić. — A kada film bude bio gotov, otići ćemo u penziju.

Direktor Brauzeveter protrnuo je sve do vršaka brkova. — Vi hoćete moj cirkus ostaviti na cjedilu?

— Momčić pretjeruje — rekao je Jokus. — Ali ćemo sigurno uzeti dva mjeseca godišnjeg odmora.

Sad ćete sigurno htjeti saznati što je pisalo na listiću. Ja sam ga vidio vlastitim očima. Profesor mi ga je pokazao u Luganu dok smo na terasi pili bolu i čekali veliki vatromet. Dakle, na listiću je pisalo:

Dva milijuna dolara
i ni centa više!

Džon F. Drinkvoter

2 000 000 dolara! Preračunato u naš novac to je... No do toga ćete doći i bez mene. U svakom slučaju, tako veliku količinu novaca čovjek ne zarađuje svakog dana. Čak ni kao mađioničar ili Čovječuljak. O skakačicama da i ne govorimo.

— Da je pravo snimanja moje, sada znam — rekao je mister Drinkvoter. — I koliko vam moram isplatiti, na žalost također. No, što piše u vašoj prokletoj omotnici, to još ne znam. Smijem li pogledati?

— Naravno — odgovorio je Jokus.

— Joj meni! — rekao je Maksić.

Gospođica Marcipan smješila se tajanstveno kao neka plavokosa sfinga. Direktor Brauzeveter je poskočio i otkasao iza Drinkvoterove stolice. Ovoga puta nije drhtao od straha već od čiste znatiželje. On je drhtao često i rado.

Amerikanac je otvorio omotnicu, izvadio listić, razmotao ga i ukočio se.

Direktor Brauzeveter, koji mu je gledao preko ramena, prevrnuo je očima i prošaputao: — Srušit ću se.

— Ali se ipak nije srušio, jer se pravovremeno pridržao za naslonjač mister Drinkvotera, ne, za njegov naslon. Samo su mu koljena malo klecnula.

Filmski moćnik iz Amerike nije to uopće ni primijetio. Još je uvijek ukočeno sjedio u stolici kao neka voštana figura u muzeju voštanih figura.

A sada ćete vi htjeti saznati što je pisalo na tom drugom listiću. Njega sam vidio vlastitim očima u Luganu. Mister Drinkvoter ga nije htio zadržati. Jednu takvu sramotu, izjavio je, čovjek ne bi smio još i uokviriti i objesiti na zid. No da, mogu ga shvatiti. Jer listić, koji je bio iščeprkao iz zapečaćene omotnice, izgledao je ovako:

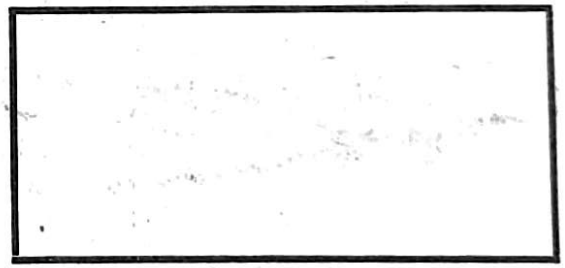

Drugim riječima: listić je bio prazan! Na njemu nije bilo nikakve brojke. Nije bilo nikakvog potpisa ispod brojke, koje nije ni bilo. Bio je to najprazniji listić koji je ikada stavljen u neku omotnicu.

I potrajalo je nekih pet minuta dok se voštana figura imenom Džon F. Drinkvoter pomakla. Zaklepetala je kapcima. Bio je to prvi znak života.

— Dolazi k sebi — utvrdio je Maksić.

Nakon daljnje dvije minute Amerikanac je napokon uspio progovoriti. — Ja sam magarac — rekao je ljutito. — Mogao sam uštedjeti jedan od ta dva milijuna, a vi biste i tada još uvijek dobro prošli. Prazan listić! Vaš Goethe bio je pametni đavo, kao Mefisto u njegovom »Faustu«.

Jokus se smješkao. — Pametni đavo bio je naš pjesnik samo napola. Osim toga: omotnica i listić potječu doduše od njega, ali ideja da se na listić uopće ništa ne napiše potječe od mene samog.

— Moje poštovanje — rekao je Drinkvoter zlovoljno. — Ali da sam ja na svojoj vlastitoj ceduljici napisao, na primjer, samo deset ili dvadeset tisuća dolara?

— To vi ne biste nikad učinili — kazala je Roza Marcipan. — Pa vi ste bezuvjetno htjeli dobiti pravo snimanja.

Drinkvoter je kimnuo glavom. — To je tačno, Rozice. Ipak. Pretpostavimo da sam riskirao. Ja sam prilično dobar igrač pokera.

— A ja sam prilično dobar mađioničar — tvrdio je Jokus. — Mi naravno nismo znali koliko ćete ponuditi. Pa mi nismo u tome stručnjaci. Ali da ste nam ponudili samo nekakvu napojnicu, tada bi na stolu ležala jedna druga omotnica.

— Jedna druga omotnica? Pa odakle biste je tako brzo uzeli?

— Ah, što ste vi smiješni — uzviknuo je Maksić i od zadovoljstva se potegao za kosu. — Pa već odavna leži pred vašim nosom!

Mister je Drinkvoter pogledao na stol. Stvarno. Pred njegovim je očima ležala neka druga zapečaćena omotnica. Pogledao ju je kao da je on, usprkos svojoj tjelesnoj visini (1,90 m), kunić, a omotnica zmija zvečarka.

— Pogledajte — predložio je Jokus. — Ne dajte se smetati!

Mister Drinkvoter je otvorio drugu omotnicu, izvukao listić i problijedio kao krpa. — Ali . . . ali to je nemoguće! Pa toliko novaca uopće nema!

Profesor je kimnuo glavom. — Da sam primijetio da premalo nudite, tada bih ja mnogo i previše tražio. Time od naših pregovora ne bi bilo . . .

— . . . ništa! — veselo je viknuo Maksić.

— A mi bismo čekali nekog solidnijeg kupca — dodala je Roza Marcipan.

— Vi ste prepredena trojka — rekao je Drinkvoter. — I ako za vrijeme snimanja budete samo u pola ovako dobri kao danas, film će biti remek-djelo.

— I bit će. Hoćemo li se okladiti? — upitao je Maksić.

Drinkvoter je u obranu podigao ruke. — Kladiti se? Sa ovakvim lukavcem kao što si ti? Čuvat ću se. Tako bogat nisam.

— Ali ja sam sada bogat — rekao je, Maksić ponosno. — Mogu li vas pozvati na jednu torticu od ananasa?

— Fuj! Torticu od ananasa! Dupli viski bio bi mi daleko draži.

— U redu — rekao je Maksić. — Samo jedno ne razumijem: Kako to da se čovjek, koji tako rado pije viski, zove baš Drinkvoter, tj. Vodopija.

Pa, zapravo, htio sam u trećem poglavlju napisati još nešto i o »Pothvatu Trnoružica«. No događaj s tri listića i dvije omotnice zadržao me duže no što sam mislio. A predugačka poglavlja ne volim. Zato sada počinje . . .

Četvrto poglavlje

POTHVAT TRNORUŽICA ● GLAVNI STRAŽAR MILENSULTE NEJASNO SE SJEĆA ● ĆELAVI OTO JE OPET ŽEDAN ● ŠTO ĆE KLAVIR U ZRAKU? ● KOMESAR ŠTAJNBAJS SPREMA KOVČEGE ● CIRKUS ŠTILKE GOSTUJE U GLAZGOVU I LONDONU

U noći, koja je slijedila iza toga dana, izvršen je zapažen prepad. Sve se odigralo nečujno. Počinioci su umakli neprepoznati. Nisu opljačkali ni novac ni krzna ni dragulje. Oteli su dva zatvorenika. Nisu napali ni draguljarnicu ni banku. Napali su istražni zatvor.

Bila je to, naravno, neizmjerna drskost. A osim toga bilo je to i nešto novo. Štampa i radio temeljito su se uhvatile za novost. Ali to je bilo kasnije i uopće prekasno. Čovjek se mogao još jedino smijati ili psovati.

Predsjednik policije je psovao. Direktor zatvora povukao se sa svojeg položaja. Kriminalistički komesar tražio je dopust. Ali sve to nije pomagalo. Policija se osjećala do srži osramoćena.

Pri tom je ipak direktor zatvora prvi otkrio prepad. Svakako, prema procjeni, šest do sedam sati kasnije. Ali to nije bila njegova krivica. Jer, doktor Hojblajn, tako se zvao, nije stanovao u zatvoru nego u jednom predgrađu grada.

Bit će najbolje da sve redom ispripovijedam. To je još uvijek prava metoda. Nova nije, ne. A zašto bi i bila? Novo ne mora uvijek biti pravo i pravo ne mora uvijek biti novo.

Dakle, gospodin doktor Hojblajn dovezao se, kao i svakog jutra, tačno u osam sati pred ulaz u zatvor i tri puta zatrubio da mu otvore vrata. Ali nitko nije otvarao. Čekao je i opet zatrubio. Ništa se nije micalo. To se još nikada nije dogodilo.

Bijesno se iskobeljao iz kola, stao na prste i kroz rešetke na prozorima pogledao u stražarnicu. Prvo je zanijemio. Zatim je sâm sebi rekao: — Ali to ipak nikako ne može biti. — Rukom je lupao po oknu. — Vičoreku! — vikao je. — Što Vam to pada na um?

Stražar Vičorek sjedio je za pisaćim stolom i spavao. Kraj njegove je stolice ležala ovčarka Dijana i spavala. Tu nije pomagalo nikakvo lupanje.

Doktor Hojblajn je pojurio do vrata i stao udarati po njima šakama. Uz škripu pomaknulo se jedno željezno krilo. Hojblajn je čuo kako unutra zveketće teški svežanj ključeva. Za ime svijeta, njegov zatvor nije bio zaključan! Posljednjom se snagom bacio na masivna vrata, dok se nisu širom otvorila, tako da je mogao drščući i klecajući u dvorište. Zatim je zatvorio vrata, okrenuo ključ u bravi i upravo htio malko odahnuti. Ali iz toga nije bilo ništa.

Jer tada je ugledao glavnog stražara Milenšultea, koji je na čeličnom lancu držao ovčara Plutona. Ali, ni stražar ni pas nisu njega ugledali. Mirno su ležali na tlu i spavali.

Doktor Hojblajn je pošao klecavih koljena preko dvorišta do zatvora. Kosa mu se dizala. I ta su vrata stajala otvorena! Šuljao se hodnicima. Uspinjao se s kata na kat. Svugdje je bilo isto. Zatvorenici su spavali. Čuvari zatvora su spavali. Sestra bolničarka u ambulanti spavala je. Kuharica i njezine učenice spavale su. Ložač i njegov par zelenih papigica spavali su. A spavale su čak i muhe na zidu.

Doktor Hojblajn je u svom očajanju nazvao predsjednika policije i zamuckujući izvijestio ga o neprijatnoj novosti. Predsjednik je zaurlao u aparat: — Takve bajke možete pričati vašoj gospođi baki ispod novogodišnjeg drvca! — Ali je i on počeo razmišljati. Možda to ipak nije bila nikakva bajka?

Deset minuta poslije jurilo je kroz grad desetak patrolnih kola. Plava su se svjetla okretala. Sirene su zavijale. Velika su ih službena kola slijedila. U prvim su sjedili predsjednik policije osobno, glavni medicinski savjetnik dr Grinajzn, kriminalistički komesar Štajnbajs i profesor Dikhut, direktor Sudskog kemijskog instituta. Prolaznici su zbunjeno gledali za divljom jurnjavom.

— Ta zašto im se toliko žuri? — pitala je neka žena s teškom torbom za kupovinu.

— Možda je nekom mlijeko prekipjelo — mislio je dječak koji je stajao kraj nje.

— Joj meni! — kriknula je prestrašeno. — Opet sam zaboravila zavrnuti plin! — I već se okrenula i trkom zamakla za najbliži ugao.

— Čini se da si ti pravi klipan — rekao je neki čovjek stroga izgleda.

— Neću da se hvalim — odgovorio je dječak. — Ali čovjek čini sve što je u njegovoj moći.

Predsjednik policije je sjedio u stražarnici i prigušenim glasom objašnjavao: — To nije istražni zatvor, moja gospodo. To je ludnica. — Promatrao je uspavanog stražara Vičoreka i uspavanu ovčarku Dijanu. I uspavanog glavnog stražara Milenšultea i prošlogodišnjeg prvaka Evrope Plutona mrko je gledao. Obojicu su bili dovukli unutra. Pa, na kraju krajeva, nije ih se moglo pustiti da leže okolo po zatvorskom dvorištu.

Glavni medicinski savjetnik Grinajzn i profesor Dikhut pregledali su dvojicu stražara i oba psa. Grinajzn je kazao: — Vrućinu nemaju. Puls normalan. Disanje u najboljem redu. Svo je četvoro zdravo kao drijen.

— Samo, prilično su umorni — rekao je predsjednik policije s ironijom. — Kada će se, po vašem mišljenju, ovaj poludjeli zatvor napokon razbuditi? Pa ja moram moći nekoga upitati: što se prošle noći dogodilo?

Doktor Hojblajn, direktor zatvora, zurio je iza prozorskih rešetaka i mrmljao: — U bajci o Trnoružici trajalo je to stotinu godina.

— Mi toliko vremena nemamo! — Policijski je predsjednik graktao od uzrujanosti. — Tada ćemo biti već odavno penzionirani!

Onda je riječ uzeo profesor Dikhut. Do bajki nije držao ništa. Bio je kemičar. — Američke su kolege — rekao je — stvorile takozvane humane bojne otrove koje mi još ne poznajemo. To bi moglo biti tako nešto. Ispale se uspavljujuće granate na neprijateljske odrede vojnika. U tren oka oni padaju i spavaju . . .

— Stotinu godina?

— Ma kakvi, nekoliko sati.

— I vi sasvim ozbiljno vjerujete da se prošle noći pred zatvor dovezao američki tenk i uspavljujućim granatama bombardirao zatvor?

— To ne, gospodine predsjedniče — rekao je uz smiješak profesor Dikhut. — Takvi se uspavljujući otrovi mogu dozirati, naravno, tek kada ih se jednom pronađe. U obliku tableta, pomoću raspršivača u posudama. Čovjek se time može služiti kao vrtlar kad tamani gamad.

— Moram vam vjerovati — izjavio je predsjednik policije. — Vi ste stručnjak. Moglo se nekako tako odigrati. Ja se pitam samo, zašto? Zašto i zbog čega je netko cijeli zatvor uspavao kao u nekoj modernoj priči o snu Trnoružice?

— Ja znam razlog — uzviknuo je zasopljeno kriminalistički komesar Štajnbajs. Upravo se bio vratio iz zgrade zatvora i čuo pitanje. — Ukrali su dva zatvorenika.

Obje one ništarije što su bile otele Čovječuljka. — Zatim se bacio na telefon.

Profesor Jokus od Pokusa i Čovječuljak sjedili su, kad je telefon zazvonio, u svojoj hotelskoj sobi i doručkovali. Jokus je podigao slušalicu, javio se i veselo uzviknuo: — Dobro jutro, gospodine komesaru. Naravno da je ovdje. Opet se sav umrljao pekmezom od jagoda. No pa, kao milijunaš smije to ... Što se dogodilo? ... Bernard i ćevali Oto su nestali? ... Kako molim? Noćni prepad? Svi spavaju? I ovčarski psi? ... Aha. Kemijski napad. Nikakvih tragova? Budite bez brige! Dječaka ne ispuštam s vida. Kako? ... Sigurno. Mora da je bila cijela banda. Jeste li već nazvali aerodrom? To je najvažnije. Raspitajte se o čarter avionima! ... Tačno ... Opet nas nazovite! Fino. I od srca hvala!

Kad mu je Jokus sve ispričao, Maksić je rekao: — Iza toga se krije senjor Lopez, a ako nije tako, progutat ću metlu.

— Po svoj prilici nema tako malih metli — rekao je Jokus. — A sad obriši lice od pekmeza.

Maksić se obrisao. Zatim je upitao: — Vjeruješ li da će me opet htjeti ukrasti?

Jokus je odmahnuo glavom. — Ne. Banda je već odavno prešla preko mnogih brda i dolina. Bila je to bitka u povlačenju.

— A zašto je taj senjor Lopez dao da se Bernard i ćelavi Oto izvuku iz zatvora? To je zacijelo bilo vrlo opasno i vrlo skupo. Ili?

— Kod tog čovjeka novac ne igra nikakvu ulogu — rekao je Jokus i ispio posljednji gutljaj kave. — A što bi

za njega bilo opasnije? Da dâ ukrasti onu dvojicu nitkova ili da dođe do procesa? Tko zna što bi oni sve mogli odati, samo da ih se ne zatvori na dugo vremena.

— Shvaćam — rekao je Maksić. — Bit će da je tako. A meni je drago što ne moram progutati metlu.

Spavač, koji se prvi probudio, bio je evropski prvak Pluton. Razjapio je gubicu, ali samo da zijevne. Ovčarski psi mogu doduše biti pametni, ali im do razgovora nije stalo.

Slijedeći spavač, koji se javio za riječ, bio je glavni stražar Milenšulte. Iznenada je otvorio oči, obazreo se i rekao: — E paa. — Mnogo baš nije bilo. Ali je predsjednik policije dao da se u njega ulije litra crne kave. To je pomoglo.

Počeo se prisjećati. — Vičorek i ja smo igrali partiju »dame«, kad je zazvonilo zvonce na ulazu. Ja sam dakle izašao s Plutonom i svežnjem ključeva, otvorio prozorčić i ugledao nekog čovjeka u crnom do grla zakopčanom kaputu. Tvrdio je da je vršilac dužnosti zatvorskog svećenika, i da su ga nazvali telefonom, jer da mu zatvorenik iz ćelije 34 želi priznati jedno razbojstvo.

— Takva glupost! — uzviknuo je rasrđeno doktor Hojblajn.

— Uzeli ste mi riječ iz usta, gospodine direktore. »Kakva glupost« rekao sam mu. Tada je on gurnuo kroz otvoreni prozorčić nekakvo metalno crijevo. Ja sam još pomislio: »Ma valjda mi neće htjeti pokazati još i nekakav usisač za prašinu ... Usred noći ... Na vratima zatvora ...« I ...

— I? — upitao je glavni medicinski savjetnik dr Grinajzn.

— Dalje ništa ne znam — rekao je Milenšulte. — Totalna praznina. Žao mi je. — Ustuknuo je. — Vičorek! Zašto spavaš? Gustave! Probudi se!

Ali je stražar Vičorek bio još daleko od toga.

Otprilike, u isto vrijeme otvorio je oči ćelavi Oto i nemalo se iznenadio. Sjedio je u avionu. Sjalo je jutarnje sunce. Nebo se ocjelno plavo ljeskalo. Letjeli su iznad bijelih oblaka kao iznad stotinu tisuća najfinijih perina. — Smiješno — gunđao je. — Ne nalikuje mnogo zatvoru.

Tada je netko kraj njega rekao: — Dobro jutro želim! Jeste li se dobro ispavali?

Oto je promotrio svog susjeda sumnjičavo. No onda je rastegao usta od uha do uha. — Boalo, stari druže, ma odakle ti ovdje?

— Radije ti pitaj mene, odakle ti ovdje — rekao je Boalo.

— Redom jedno po jedno. Prvo rakijicu, ako može. Ili je ovo bezalkoholni avion? — Nakon treće čaše osjećao se svježije. — Je li i Bernard ovdje?

— Da, ali još spava.

— Šteta — objašnjavao je Oto. — Mislim, šteta što ga niste ostavili u zatvoru. Čovječe, što taj zna biti gadan. Mučio me kao da sam njegov čistač cipela. To meni ne leži. Pusti me da mu raspalim jednu vruću!

— Ne uzbuđuj se — opomenuo je Boalo. — Misli na svoj povišeni tlak!

— Mišljenje mi ne leži — rekao je Oto.

Boalo je kimnuo glavom. — Sva sreća da si to napokon uvidio. Tvoja tupavost stoji šefa mnogo novaca. Daješ se od patuljka visokog pet centimetara povući za nos. Strpani ste u ćuzu. Kolega Balhaus javlja radijem Lopezu. Lopez javlja radijem meni. Ja iznajmljujem avion i nekoliko desetaka specijalista. Igramo se *»svi putovi vode u Berlin«*, uspavljujemo zatvor, stavljamo vrat i glavu na kocku — i čemu sve to? Samo da ovakve dvije noćobdije kao što ste vi izvučemo iz gužve!

— Zaveži gubicu — netko je ljutito uzviknuo. Bio je to Bernard. Bio se probudio i čuo Boaloova predbacivanja. — I ne pričaj samo da vas je Lopez poslao, jer nas tako silno voli. Jednostavno ga je bilo strah da se Oto ne izlaje. Taj bi za bocu rakije prodao obje svoje babe.

— Budi ljubezan i još malkice odspavaj — režao je ćelavi Oto. — Zašto samo tu propalicu niste ostavili u ćeliji? Ne mogu podnositi taj ton. A pogotovo ne na prazan želudac.

— Jesi li gladan? — upitao je Boalo.

— Jasno, čovječe.

— Sendviče?

— Ama ne, nekoliko rakijica — objašnjavao je Oto. — Što se tiče jela, ja sam još dijete na bočici.

U međuvremenu kriminalistička policija nije dangubila. Komesar Štajnbajs pronašao je na aerodromu hangar iz kojega je bio poletio čarter avion u noći. Ali on nije stigao u Pariz, nego negdje drugdje preko mnogih brda.

A ni reporteri nisu ljenčarili. I što su znali i što nisu znali, već je bilo u novinama koje se poslije podne mogu kupiti na ulici. Izvještaji su se kočili na prvoj strani. *»Poduhvat Trnoružica«* pisalo je velikim slovima.

Kad je kriminalistički komesar Štajnbajs pročitao novine, pozelenio je od bijesa. Drugi su ljudi od bijesa dobivali žuticu. On je obolio od zelenice, jedne sasvim nove bolesti. No to još zapravo nije bilo ništa. Ono glavno je tek dolazilo.

Dva ga je sata kasnije nazvala u ured njegova žena. Bila je sasvim izvan sebe i vikala je i plakala i bjesnjela, tako da je slušalicu morao držati podalje od uha. Inače bi mu prsnuo bubnjić. — Jesi li ti poludio? — vriskala je visokim glasom: — Ta što nam treba glasovir.

— Glasovir? — Pridržao se za pisaći stol.

— Da! Ne mogu ga nositi preko stepenica, i sada dovlače kolotur, da ga podignu uza zid kuće i dotegle kroz prozor.

— Ali Mišiću — rekao je Štajnbajs — pa ja nisam naručio nikakav glasovir.

— Ti si štaviše i platio — vikala je. — Pokazali su mi račun! A ako već kupuješ glasovir, zašto onda šalješ druge ljude, koji žele unajmiti naš stan, jer da se mi selimo?

Štajnbajs je zadržavao dah.

— A i bolnička su kola bila ovdje — kreštala je — htjeli su odvesti tvojeg nećaka koji je navodno kod nas u kupaonici slomio nogu!

— Smiri, molim te, živce — rekao je mirno. — Odmah dolazim. I ne izlazi pred vrata.

— To ionako ne mogu! Ta pred njima stoji deset velikih sanduka vinskog octa! Zašto naručuješ deset velikih sanduka vinskog octa?

Kriminalistički je komesar Štajnbajs tresnuo slušalicu na viljušku telefona i nabio na glavu šešir.

Kad je skrenuo u svoju ulicu, već je izdaleka opazio gomilu ljudi koja se bila skupila pred njegovom kućom. Visoko u zraku klatio se glasovir. A gospođa Štajnbajs, imenom Hildegarda, inače vrlo strpljiva osoba, nagnula se kroz otvoren prozor u trećem katu i odbijala, veslajući rukama, da ga primi.

Na ulici nisu stajali samo znatiželjni prolaznici i dokoni šetači, o ne. Foto-reporteri, snimatelji, reporteri s blokovima za bilješke bili su među njima. Snimalo se, zapisivalo i smijalo, da čovjek nije mogao razumjeti vlastitu riječ.

Štajnbajs je iskočio iz kola.

— Napokon je uskrsnula glavna ličnost — kliknuo je jedan reporter.

— Zašto dolazite ovamo? — upitao je pun srdžbe.

— No, tako nešto — rekao je novinar, i bio je iskreno uvrijeđen. — Pa vi ste nas sami sve svečano pozvali! Ta tko bi nas inače nazvao i naručio pred vašu kuću?

— Ako to niste bili vi sami — napomenuo je jedan foto-reporter — onda je to mogao biti samo netko tko vas ne voli baš jako. Glasovir u zraku, vaša žena na prozoru, u svim novinama i u dnevnom pregledu, s bezbrižnim komentarom . . .

Kriminalistički komesar Štajnbajs jurnuo je uza stepenice, uzverao se preko sanduka s vinskim octom i stao udarati šakama po vratima, dok žena nije otvorila. Zatim je pritrčao telefonu, nazvao radio-patrolu, da mu pomogne, i napokon dobio vezu s predsjednikom policije.

— Gospodine predsjedniče — rekao je — dajem ostavku na svoj položaj.

— Već znam o čemu se radi — odgovorio je predsjednik policije. — Ne uzimajte to k srcu, dragi Štajnbajsu. Ovome senjoru Lopezu nije nitko dorastao. Ni u snu mi ne pada na pamet da zauvijek izgubim tako valjanog čovjeka kao što ste vi. Ali vam dajem polugodišnji odmor. Onda ćemo vidjeti što dalje. Slažete li se?

— Slažem se — rekao je Štajnbajs — Taj senjor Lopez past će mi šaka, makar morao pregaziti Atlantski ocean.

Navečer je sjedio s mister Drinkvoterom u baru hotela Hilton. Amerikanac je još jednom saslušao do najmanjih sitnica sve što je imalo veze s »Poduhvatom Trnoružica«, oskudnim izvještajima Interpola i poklonjenim glasovirom. — I kako da vam pomognem? — upitao je.

— Ja moram naći toga Lopeza — objašnjavao je Štajnbajs. — On je iz mene napravio budalu. To ja ne dopuštam. Danas mi se svijet smije. Ja hoću da se, ako je ikako moguće, uskoro smije njemu.

— To razumijem — rekao je Drinkvoter. — Vi biste dakle željeli letjeti u Južnu Ameriku?

— Da.

— I tamo se povezati s policijom.

— Ne. Tko je tako bogat kao Lopez, taj ima prijatelje i u policiji. Opomenuli bi ga, i opet bih ja bio nasamaren.

— Pa tko bi vam mogao pomoći?

— Vi.

— Ja?

— Slušajte — zamolio je komesar. — Vi ćete poslati jednu filmsku ekspediciju u područje, u kojem naslućujemo senjor Lopeza. Da su u njoj nekoliko detektiva iz New Yorka i kriminalistički komesar Štajnbajs iz Berlina, neće nikome upasti u oči. Mi ćemo raditi kao članovi ekspedicije. Kao vozač kamiona, kao dobavljač hrane, kao podizač šatora, moj prijatelj Mak Kintoš iz New Yorka kao tumač. On poznaje Južnu Ameriku kao svoj vlastiti džep i jedan je od najpametnijih detektiva pod suncem. Ekspedicija će navodno snimati nekakav kulturni film o zemlji i ljudima, navikama i običajima, školstvu, rijetkim biljkama i egzotičnim leptirima . . .

— Odvratno — rekao je Drinkvoter i stresao se. — Ali shvaćam što vam je na umu.

— Mi ćemo snimati nekoliko kaktusa i papagaja i uz to prisluškivati što ljudi govore. Da taj Lopez nema neprijatelja, sasvim je isključeno. Mi ćemo pronaći njegov neobični zamak . . .

— Jedna takva ekspedicija skupa je šala. Može poći naopako. Ali ako dobijemo samo stotinu metara celuloidne trake koju ćemo moći upotrijebiti, financiram cijelu tu stvar.

— Ništa ne mogu obećati — rekao je kriminalistički komesar. — Imam nešto novaca u banci i životno osiguranje na koje se može dići zajam.

— Ili se u tako nešto uopće ne upuštam — odgovorio je Drinkvoter suho — ili preuzimam sav rizik, a to ću učiniti. Kada letite?

— Prekosutra.

— Dobro. Telegrafirajte vašem prijatelju Mak Kintošu! A ja ću obavijestiti svoj ured u New Yorku. Filmska će ekspedicija biti sastavljena. Sve potankosti ispričat ću vam sutra. Kako vaša žena?

— Ona odlazi svojoj sestri — rekao je komesar. Jer u kući se više ne usuđuje pred vrata. Ljudi nas ismijavaju. Postali smo figure iz humorističkog lista. Jutros je na zidu stajalo nadrljano kredom: »*Od danas poduka u glasoviru četveroručno kriminalistički komesar u mirovini Štajnbajs i supruga (Prijave na 3. katu.)*« Zvonce smo iskopčali a telefon isključili. Više se nije dalo izdržati.

— Taj je Lopez prepreden varalica — rekao je mister Drinkvoter. — Ali tko su njegovi ovdašnji suradnici? Tko je platio glasovir? Tko je naručio bolnička kola, a tko deset sanduka s tim blesavim octom?

— Policija ne zna. Sama lažna imena i adrese. Samo su novčanice bile prave.

— Tko je iznajmio čarter avion? Tko je bio vođa puta? Tko je bio pilot? Kako je u pojedinostima izveden »Pothvat Trnoružica«? Kamo je odletio avion s Tempelhofa, s tim ćelavim Otom i Bernardom?

— Policija ne zna. U Parizu znadu isto tako malo kao i mi. Naš je laboratorij analizirao sastav tekućine iz raspršivača kojom je uspavan zatvor. No to nam nije po-

moglo da učinimo i korak dalje. Kakva korist od jedne kemijske formule?

Mister Drinkvoter se energično digao. — Naprijed u boj! — rekao je. — Pakujte svoje kovčege!

Drugog dana po redu odletio je komesar Štajnbajs u New York, i mi dulje vremena nećemo o njemu ništa čuti.

Mister Drinkvoter bi često sjedio u cirkusu Štilke i pravio pribilješke. Još bi češće dolazio k Maksiću, Jokusu i Rozi Marcipan u hotel. Ponekad je bio prisutan i učenik Jakob Hurtig. I većinom bi razgovarali o filmu što su ga htjeli snimati u listopadu i studenom. Jakob je već znao da će mu škola dati nekoliko tjedana dopusta da bi mogao u njemu igrati. — To će biti film stoljeća — govorio je. — Ta zašto još nije listopad?

— Jer si još prije nekoliko dana pljuckao na ulicu koštice trešanja — rekao je Maksić. — Samo nemoj ispremiješati kalendar!

Ova je molba bila i te kako opravdana. Snimanje još nije bilo na redu. U kolovozu je »Cirkus Štilke« gostovao u Glazgovu, gore u Škotskoj. U rujnu se nastupalo u Londonu. Uspjeh je bio, kako je čak i »Times« (Tajms) pisao, nezapamćen. »Maksić je čudo broj jedan«, pisali su.

I tek pretposljednjeg rujanskog dana bio je tome kraj. Opet su ukrcali ljude i životinje. Opet je teretni vlak s kavezima i kolima za stanovanje kloparao kroz noć. Opet su prelazili, ovoga puta između Herwicha (Heriča) i Hooka (Huka), u teretnom brodu kanal. Opet su dobili morsku bolest jedna žirafa, umjetnik u jahanju Galopinski i lav Ali. Vlak je opet kloparao kroz Nizozemsku. Ovoga se puta cilj zvao München. I time počinje . . .

Peto poglavlje

KONFERENCIJA ZA ŠTAMPU U MÜNCHENU • SELO NA KOTAČIMA • MAKSIĆ »FRIZIRA« JEDNU NOVINARKU • UMJETNIK U JAHANJU GALOPINSKI MORA TRAŽITI DOPUŠTENJE SVOG KONJA • PET JE OBROKA PUDINGA OD KARAMELA PREVIŠE • KAKO BI BILO DA SE POĐE NA IZLET U PIHELŠTAJN?

Jedan takav cirkus, kako je rečeno, nije sitnica. A direktor cirkusa nema što da se smije. Njega se može najprije uporediti s nekim gradonačelnikom. S jednom razlikom, da u drugim gradovima i selima, osim valjanih domaćih životinja, žive samo ljudi, a nipošto lavovi, tigrovi, slonovi, medvjedi, majmuni i tuljani.

Tome treba dodati još jednu važnu razliku: cirkus je selo koje putuje. Svakog se mjeseca, ili svakog drugog mjeseca, stanuje negdje drugdje. Selo se po kratkom postupku ruši preko noći. A već slijedećeg, ili najkasnije dan iza njega, stoji isto selo, kao da se ništa nije dogodilo, na rubu nekog drugog velegrada i u nekoj drugoj zemlji s nekim drugim jezikom. I iste se večeri daje svečana predstava. To graniči s čarobnjaštvom.

Ipak se ne čara. Radi se. Svaki je zahvat ruke na svom mjestu. Svaki čovjek funkcionira poput kotačića satnog mehanizma. Rukovodilac pretovara, šef menažerije, rukovodilac za dizanje šatora, šef voznog parka i šef električara su veći kotačići. A tko drži cijeli sat u glavi i pod cilindrom? Gospodin direktor. Gradonačelnik sela na točkovima. Za to treba imati živce kao konopac debele. Ili, kao direktor Brauzeveter, mnoge sive i crne rukavice.

I putovanje od Londona do Münchena išlo je kao po loju. Kada je Brauzeveter poslije podne primio u cirkusu Krone predstavnike minhenske štampe, nosio je snježnobijele rukavice, a vršci njegovih brkova stajali su na lijepo vrijeme.

Dao je kratak pregled. — Moje dame i gospodo — rekao je — mi smo putujuće selo. Sto pedeset namještenika i artista živi sa svojim obiteljima u kolima za stanovanje. Oni kuhaju sebi i snabdijevaju se sami.

— Ma nemojte! — uskliknula je neka gospođica s blokom za pribilješke i očalima s koštanim okvirom. — Oni čak i kuhaju sami za sebe? Pa, da li je to tečno?

Direktor Brauzeveter joj se zaprijetio kažiprstom u bijeloj rukavici. — Ne stavljajte me na vagu za zlato, mlada gospođice! Upoznat ću vas s nekoliko brojki, ništa više. Dakle: samo za naših 300 životinja kupujemo dnevno 150 kilograma mesa, 20 kg kruha, 100 kg voća i povrća, 25 litara mlijeka, 12 kubičnih metara piljevine i 6 kubičnih metara zemlje. Za naš vozni park treba dnevno 400 litara goriva. Za strojeve električne centrale i grijanje 500 litara ulja za loženje.

— Sto mu gromova — rekao je jedan novinar — to je skupa šala.

Brauzeveter je živahno kimnuo glavom. — A ako navečer ne rasprodamo kuću, onda to više uopće nije šala, nego samo još skupo. Jer, ljudstvo ne podešava svoju glad prema prodaji karata na blagajni. Ono dnevno konzumira, za primjer, stotinu kilograma kruha, stotinu kilograma krumpira i pedeset kilograma svježeg mesa.

— A koliko jede Čovječuljak? — upitao je jedan novinar. — To zacijelo zanima naše čitaoce.

Direktor je pokazao vrata. Profesor Jokus od Pokusa i mister Drinkvoter upravo su se na njima pojavili. — Pa pitajte ih sami!

Novinari, a ona jezičava gospođica također, skočili su sa stolica i zapljeskali rukama. Maksić, koji se nalazio u džepu na profesorovim prsima, domahivao im je. Nakon što su svi opet sjeli, reporter je ponovio svoje pitanje.

— Koliko ja dnevno pojedem i popijem? — Maksić je kraće vrijeme razmišljao. — No pa, to ne znam baš tačno na milimetar. Ponekad je malo više a ponekad malo manje, nije drugačije nego kod drugih ljudi koji su trideset do četrdeset puta viši od mene. Potrošim, dakle, približno dva kvadratna centimetra crnog kruha, maslaca koliko stane na vrh noža, kavenu žličicu kakaa, naprstak limunade, jednu gljivu lisičarku, tri kubična centimetra telećeg odreska ili govođeg pečenja, desetinu slanog krumpira, dva zalogajčića kobasice . . .

— A ni malo sira? — upitala je previše glasna gospođica.

— Kako da ne. Ali samo švicarskog sira. Štaviše, vrlo mnogo! Dnevno dvadeset do trideset rupa!

Na to su se svi skupa nasmijali. Osim gospođice.

Konferencija za štampu trajala je još pun sat. Prvo se Jokus pozabavio s gospodom, a na kraju je na red došao mister Drinkvoter. On je pričao o filmu koji će snimati. O snimcima u cirkusu i, s Čovječuljkom na golubici Emi, gore u kupoli. O snimanju u studiju broj pet. I o snimanju u Pihelštajnu, gdje nijedan stanovnik nije viši od 51 centimetra. U onom neobičnom selu koje su jednog dana bili napustili Maksićevi roditelji da bi kao artisti potražili svoju sreću u svijetu.

— Možeš li se ti još uopće sjetiti Pihelštajna? — upitala je neugodna gospođica.

— Ne — rekao je Maksić. — Nikada nisam bio tamo. — Tu gusku nije mogao podnijeti. Bila mu je odvratna.

— Ali svojih se ljupkih majušnih roditelja sigurno još sjećaš? — nastavila je medeno. — I kako ti je bilo pri duši kada su ti ispričali da ih je vjetar otpuhnuo s Eiffelovog tornja? I na sahrani lažnih kineskih perčinčića? Jesi li tada jako plakao?

Maksić je šutio. Ostali su sjedili nijemo i ukočeno na stolicama.

— Ta zašto ne odgovaraš? — upitala je novinarka nestrpljivo.

— Ne odgovara, jer ste vi neobazriva osoba — rekao je Jokus tiho.

— Što znači obazriva? — Kemijskom je olovkom lupala po stolu. — Valjan reporter ne smije biti osjetljiv. Dakle, maleni, hoćemo li?

Maksić je kimnuo glavom. — Odmah, gospo. — Već je stajao na stolu. U slijedećem trenutku stajao je usred njezine umjetno našušurene frizure, vukao i trzao iz petnih žila njezinu kosu.

— Joj! — vrištala je da se orilo. — Puštaj! — urlala je. — Zar mi nitko neće pomoći?

Nitko nije ni prstom maknuo. Veslala je rukama po zraku. Maksić se nije dao smesti. Radio je kao na kosidbi. Kosa je letjela u pramenovima kroz zrak. Ona je kričala. Ona je urlala. Derala se kao na ražnju. Ali je Maksić bio neumoljiv. Foto-reporteri su škljocali. Bila je to nečuvena scena.

Gospođica više nije bila slična samoj sebi. Umjetna je frizura otišla do đavola. Tuš za trepavice se od silnih suza razlio. Posljednjom snagom lupila se mlada dama po glavi, ne bi li ščepala Čovječuljka. No pogodila je samo samu sebe i jednu ukosnicu i bolno zastenjala. Tuš joj je palio oči. Ništa više nije vidjela. Kose su u dugim strukovima visile sve do bluze. Izgledala je kao strašilo.

Maksić je već odavno sjedio kod Jokusa, u džepu na grudima. Još je bio sasvim bez daha. — Tako — rekao je napokon — a sada ću vam odgovoriti. Da, ja sam tada jako plakao. Jeste li sada zadovoljni?

Mister Drinkvoter je bio izvanredan organizator i — kako se to u njegovim krugovima kaže za tako iskusnog čovjeka — stari filmski zec. Njega nitko nije mogao prevariti, nijedan snimatelj, nijedan snimatelj tona, nijedan asistent režije, nijedan voditelj snimanja i nijedan majstor za osvjetljenje. On je imao u glavi plan rokova za televizijsku seriju i film o Čovječuljku, kao da je tamo fotografiran. Svakog je dana savladavano predviđeno gradivo. Nije bilo nikakvih nezgoda. Nije vrijedio nikakav izgovor.

Noću bi s najvažnijim suradnicima u prostoriji za prikazivanje gledao i slušao »uzorke«. Tako nazivaju u foto-laboratoriju razvijene snimke. Kraj njega bi sjedio stručnjak za rezanje, a on bi davao upute gdje i kada treba rezati scene i ugrađivati kao dijelove u buduću cjelinu.

Njemu sva ta gnjavaža od jutra do večera i bez odmora nije predstavljala ama baš ništa. Suradnici su se navečer dakako podupirali motkama da ne padnu od umora. No ipak su se rušili. On je bio šef. — Taj je čovjek sila — govorili bi zadivljeno. On je bio lokomotiva i sve je vukao za sobom.

Jokus i on su se divno razumijevali. Od prvog su dana snimanja počeli jedan drugom govoriti »ti« i zvati jedan drugog imenom. Profesor bi doduše samo rijetko kazao visokom Amerikancu »Džon«. Katkada bi ga zvao »Johanes« a još češće »Hanzić«.

Maksić, a i svi ostali ljudi iz cirkusa, obavljali su svoj posao vrlo dobro. Samo ih je umjetnik u jahanju srdio, jer nije htio obući čarobni frak, niti pred kamerama pasti s konja.

— To se kosi s mojom profesionalnom čašću — objašnjavao je maestro Galopinski ponosno. — Film će vidjeti cijeli svijet, a Nero i ja bili bismo za sva vremena upropašteni. — Nero je bio njegov crni ždrijebac.

Pa čak i kad mu je Drinkvoter ponudio poseban honorar, a konju dvostruku centu šećera u kockama, ostala su obojica tvrdi i neumoljivi. Bilo je bezizgledno. Drinkvoter je već htio telegrafirati kauboju, glumcu Tomu

Middletonu, da li on i njegov bijelac imaju vremena, kad se u razgovor umiješao Jokus.

— Osjećaj časti zaslužuje poštovanje — kazao je. — Ali ja poznajem Toma Middletona i njegova bijelca. Obojica su izvrsni znalci. Samo, dragi kolega Galopinski, u svjetsku klasu kao što ste vi i vaš Nero, Tom i njegov konj ne spadaju ni u kom slučaju. Tom nije dovoljno elegantan. On će s konja pasti kao vreća krumpira, a njegov bijelac od nervoze neće jurnuti u prolaz k staji, nego u lože.

— Bojim se da ste u pravu, dragi profesore — rekao je umjetnik u jahanju. — No tu se ipak ništa ne da promijeniti. Nero i ja smo se osramotili u životu jedan jedini put. Tada u Berlinu, kad sam ja ništa ne sluteći obukao vaš ludi frak. Mi zbog.toga još i danas patimo. A tu sramotu trebali bismo Nero i ja namjerno ponoviti za televiziju i film? Da nam se ljudi smiju od Vašingtona do Moskve i od Buenos Airesa do Hongkonga? Ne, moja gospodo. Toliko šećera u kockama uopće i nema.

Jokus i Drinkvoter pognuli su glave. Odjednom je Maksić kliknuo: — Znam što ćemo! — Trgnuli su se, jer su od silnih briga zaboravili da on čuči u džepu na profesorovim grudima i sluša.

— Znam što ćemo — ponovio je Maksić i protrljao ruke. — Pa u svakom se kinu prodaju programi. Tamo bi se moglo odštampati kako je gospodinu Galopinskom bilo teško da tresne s Nera. Oni obojica spadaju u svjetsku klasu i tako nešto zapravo uopće više i ne mogu.

Stoga bi padanje s konja morali mjesecima uvježbavati. Kao klaunovi.

— Ja se ne dam tako od šale ismijavati — priznao je Galopinski. Bio je malko zbunjen.

— Otkada ljudi ismijavaju klaunove? — upitao je mister Drinkvoter začuđeno. — Pa najveća budala u cirkusu zna da oni nisu nespretni, nego se samo takvima prave. Ljudi ih ne ismijavaju. Ljudi se smiju umjesto njih, jer oni sami ostaju ozbiljni.

Majstor Galopinski bio je jahač a ne mislilac, a bez svog konja bio je ionako samo pola obroka. Stoga je naglo ustao i zakrkljao: — Molim vremena za razmišljanje — i otkoračao do vrata.

— Kamo ćete? — upitao je mister Drinkvoter.

— U staju. — Otišao je.

— Što će u staji?

— Hoće da pita konja — mislio je Maksić. — Bez Nera on ništa ne čini.

— Ma nećeš mi valjda reći da konj može govoriti!

— Ne, ali može slušati — rekao je Jokus. — Kad mu Galopinski kaže svoje, on ga pogleda. I ništa više. A on već zna da li se Nero slaže.

— Oni to uvijek tako čine — dodao je Maksić.

Mister Drinkvoter je ostao bez riječi.

Pet minuta kasnije vratio se Galopinski iz staje. — Stvar je riješena — rekao je. — Moj konj nema ništa protiv.

Bili su to teški tjedni. Večer za večerom i tri puta poslije podne cirkuska predstava. Ujutro u sedam sati dolazak u filmski studio. Šminker bi već čekao s kuti-

jom za šminku. Kad bi šminkao Maksića, trebalo mu je povećalo.

U dvorani pet sagrađena je hotelska soba, pa hodnik, izlog s lijepim Valdemarom i drugim lutkama za odijela, unutrašnjost trgovine muškom odjećom, soba otmičara, prizemni prozor Jakoba Hurtiga, dnevna soba njegovih roditelja, ured kriminalističkog komesara, plavi salon, kola za stanovanje direktora Brauzevetera i tko zna što još. Čovjeku se činilo da je na nekom godišnjem sajmu. Dva se dana snimalo u plavom salonu,

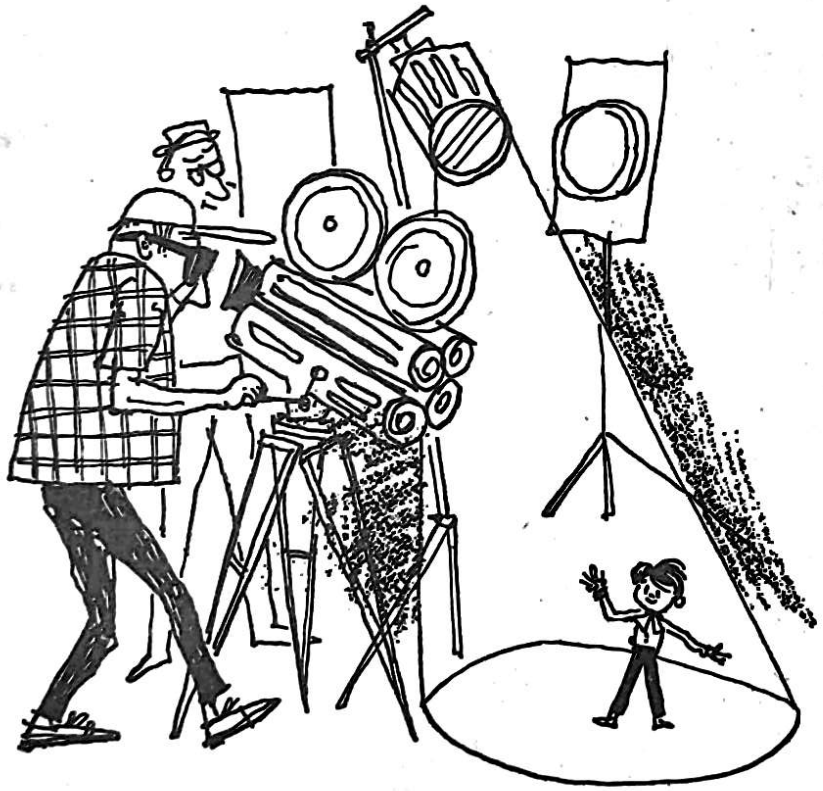

tri dana u razbojničkoj jazbini, pola dana u gostionici »Grbava kockica«, gdje je glumica, koja je igrala krčmaricu, glumcu razbojnika Bernarda pljusnula u lice puding od karamela.

Scena se morala, jer nešto nije bilo u redu s osvjetljenjem, snimati četiri puta. Glumac je već nakon četvrtog pudinga bio sav želen od bijesa. Ali kod mister Drinkvotera nije bilo labavo, nije popuštao dokle god njegov snimatelj nije bio zadovoljan snimkom.

U podne su jeli u kantini. Tu su mirno sjedila dva razbojnika s Rozom, Jokusom i glumcem kriminalističkog komesara Štajnbajsa. Maksić je stajao kraj tanjura Jakoba Hurtiga i kušao juhu s jetrenim valjušcima. Mister Drinkvoter se zabavljao s neobrijanim glumcem ćelavog Ota. Krčmarica u kantini posluživala je glumicu koja je glumila krčmaricu »Grbave kockice«. Ukratko, sve je skupa bilo vrlo smiješno. I mnogo su se smijali.

A najviše su se smijali kad je onoga dana, o kojem se govori, poslužena večera. Zapravo, glumac koji je predstavljao Bernarda nije se smijao. Od užasa je glasno kriknuo. Jer što je bilo, po vašem mišljenju, za večeru? Puding od karamela u malinovom soku!

Četiri pudinga usred lica i sada peti pred nosom, to mu je odista bilo previše. Tresao se od groze i umirio se tek kada mu je gostioničarka kantine umjesto »drhtalice« donijela sir kamamber s raženim kruhom.

Maksić se valjano držao. Snimanje ga je veselilo. A ono što nekog dječaka veseli, umara ga deset puta manje nego posao koji ne voli. Pa ni s nama odraslima nije

drugačije. Stoga je jako važno koje zvanje čovjek odabere jednoga dana. (Ali, primjećujem da skrećem s teme.)

Maksića je, upravo sam ispričao, snimanje veselilo. A i rado je promatrao kad sâm nije snimao. Katkad bi se uzverao na snimatelja i smio gledati kroz vizir. Čak i kad bi se kamera vozila po pruzi ili bi je dizalica zaokretala.

No najzanimljivije mu je dakako bilo snimanje u Pihelštajnu. U selu gdje su se svi stanovniçi zvali Pihelštajner i bili mnogo manji od ostalih ljudi. U selu iz kojeg su poticali njegovi roditelji i koje su, nekih deset godina prije njegova rođenja, sa svom svojom imovinom napustili da bi otišli u cirkus.

Kad su jedne listopadske večeri nakon predstave sjedili učetvero u umjetničkom restoranu »Vrč«, rekao je mister Drinkvoter: — Sutra ujutro u šest odvest ću se kolima u Pihelštajn. Redatelj snimanja je već tamo. Ekipa odlazi noćas. Ako bi sutra bilo tako lijepo šareno jesensko vrijeme kao danas, u podne ćemo snimati u prirodi. Inače u gimnastičkoj dvorani. Društvo će pokazati što zna: vježbe na tlu, vratilu, karikama, konju, djevojke na dvovisinskom razboju i gredi, time će početi naš film. — Malo je zastao, nasmiješio se i upitao. — Hoćete li i vi poći?

— Oh — šapnuo je Maksić.

— A što će u međuvremenu biti s cirkusom Štilke? — upitao je Jokus.

— Vi ćete se kolima pravovremeno vratiti — rekao je Drinkvoter. — Ja sâm ću za vrijeme snimanja ostati

u Pihelštajnu. Prenoćiti moram u svakom slučaju u Regensburgu. Jer su kreveti u pihelštajnskom svratištu prekratki. Najduži ima sedamdeset centimetara. Za mene bi morali poredati tri kreveta, ali su za to sobe premale.

— Naravno da ćemo poći — rekla je Roza Marcipan odlučno.

— Dječak treba da napokon upozna rodni kraj svojih roditelja.

— Nemaš ništa protiv? — upitao je Jokus oprezno.

Maksić ga je pogledao neodlučno. — Pa volio bih — rekao je. — Ali se malko i bojim.

— Mi ćemo biti uza te — kazao je profesor.

— To je u redu. Inače... Sami mali ljudi koji se zovu Pihelštajner i koji su mi u rodu i koji će pričati da su s mojim roditeljima išli u školu...

Kad su se idućeg jutra rano odvezli iz Münchena, bilo je mračno i maglovito. Kasnije, kad je postalo svjetlije, magla se digla, a u Regensburgu je već sijalo sunce. Nebo je bilo plavo kao svila. Drveće je bilo šareno kao kite jesenskog cvijeća. Poslije Regensburga išlo se seoskim cestama. Put je vodio u brda i kroz livade i šume.

— Tamo gore leži Pihelštajn — rekao je Drinkvoterov vozač. I tako počinje...

Šesto poglavlje

»PAŽNJA, KAD ULAZITE U CRKVU I U VIJEĆNICU, SAGNITE SE!« • OTKAD JE VELEOBRT NASLJEDAN • MAKSIĆEVI LAŽNI RODITELJI • KOMESAR STAJNBAJS VRAĆA SE IZ JUŽNE AMERIKE • SENJORA LOPEZA SU SNIMILI I ON BJEŽI

Pokraj ceste stajao je natpis. Zaustavili su se i pročitali: »Pažnja! Prolaz vozilima kroz mjesto zabranjen! Parkiralište pred ulazom u mjesto! Prenoćište osigurano samo za djecu do 50 cm! Kad ulazite u crkvu i u vijećnicu, sagnite se! Molimo za razumijevanje! Dobro došli u Pihelštajn! Alojz Pihelštajner, gradonačelnik.«

Roza Marcipan se nasmijala. — Bit će najbolje da puzimo na sve četiri. Nadajmo se da su ulice sela dovoljno široke.

— Za nas će muškarce biti — napomenuo je Jokus.

— Ne budi bezobrazan — rekla je Roza — inače ću razvrgnuti naše zaruke.

No tada su ušutjeli i napeto pogledali u desno. Jer su kroz jesensko strnjište štropotala malena kola koja je vukao jedan konjić. Kola nisu bila veća od tački, a seljak je izgledao kao dječak u prvom razredu osnovne škole. Ali to je bio sjedokos čovjek. Mahnuo je automobilu, dok je s poljskog puta skretao na cestu.

— Izgleda kao dječji kočijaš u zoološkom vrtu — primijetio je mister Drinkvoter.

— Tako velik kao stari seljak bio je tvoj otac — rekao je Jokus Maksiću koji je gledao za malenim kolima.

Dječak je sjedio na profesorovom ramenu, gledao brojne male pravokutnike livada i uzoranih polja na lijevo i na desno i šutio.

— Da li su ovdje krumpiri isto tako veliki kao u nas? — pitao je vozač. — Onda imaju vraških teškoća kad ga iskopavaju.

Maksić je rekao: — Sada će se dakle dvoje iz sela na snimanju praviti kao da su moji roditelji.

Doček je priređen na parkiralištu nakon što su gosti bili izašli iz auta. Vatrogasna muzika, sve sami mali ljudi s malim instrumentima, svirala je Pihelštajnski marš. Slavlje stanovnika, koliko god da su mali, bilo je ogromno. Alojz Pihelštajner, gradonačelnik, održao je silan govor. Ferdinand Pihelštajner, predsjednik Gimnastičkog društva, pozdravio je Maksića kao počasnog člana. Mister Drinkvoter predao je gradonačelniku, u znak zahvalnosti za sudjelovanje općine u filmu, ček za njemačku banku. A Ferdinand Pihelštajner je najavio Maksiću dar koji će ga uvijek podsjećati na Gimnastičko društvo Pihelštajn, osnovano 1872. god.

— Mi smo gimnastičko društvo već gotovo stotinu godina — vikao je. — Tvoji su dragi roditelji bili kod nas prednjaci. — Oni su našu slavu pronijeli svijetom. Ti, cijenjeni počasni članu, naslijedio si njihov talenat

i, što više, uvećao ga. Što bismo ti mogli bolje i ljepše pokloniti od — gimnastičke sprave? Majstor bravar Fidelis Pihelštajner i moja malenkost napravili smo ti iz najfinijeg čelika vratilo, primjereno tvojoj veličini, s

pritkom koja se dade premještati na četiri različite visine. Uz to ide još jedan pusteni prostirač od deset kvadratnih centimetara da ne bi kod vježbanja ponjiha i veleobrta i skoka s raznoškom slomio koščice. Tvoji

su roditelji bili gimnastičari prije no što su postali artisti. Ti si artist, sada postani gimnastičar, kako to i dolikuje jednom Pihelštajneru pravog kova!

Vatrogasna je muzika svirala tuš. Pihelštajnci su urlali: — Bravo! — I već je oko ugla kasom dolazila magareća zaprega. Na kolima je stajao malen stol, a na stolu su bili montirali sićušno vratilo. Svi su se divili. Svi su pljeskali.

Maksić se daleko nagnuo iz džepa na profesorovim prsima i viknuo: — Dragi prezimenjaci, dragi prijatelji mojih roditelja! Mi vam zahvaljujemo na svečanom dočeku, i ja vam zahvaljujem na prekrasnom daru. Vaše će vratilo kod mene uvijek imati počasno mjesto. No ipak ga prvo moram iskušati, da li mjere odgovaraju. Mi smo artisti temeljiti. — I prije no što bi čovjek trepnuo, Čovječuljak je visio svom svojom dužinom na vratilu.

Magarac je podigao uši. Bilo mu je nelagodno pri duši, jer nije mogao vidjeti što se događa iza njega. Stajao je mirno poput spomenika koji ćuli uši.

Maksić je dakle neko vrijeme nepomično visio na vratilu. Zatim je polako podigao noge do vodoravnog položaja, odatle ih je pregibanjem koljena privukao pritki, izbacio noge okomito uvis, zanjihao se daleko naprijed i onda natrag, napravio upor i kovrtljaj naprijed i uzeo kratak predah, oslanjajući se na prečku, da bi je opet obuhvatio prstima. — Ovo je veselo — rekao je Jokus koji je preplašeno klečao kraj kola.

— Ti si posve sišao s uma — kazao je Jokus. — Smjesta silazi!

— Samo još nekoliko sekundi. Tako mi se sviđa. Molim te ispruži ruku. — I prije no što ga je Jokus mogao skinuti s vratila, Maksić se ponovno vinuo kroz zrak. Visoko, više, najviše. Ruke i noge ispružene. I odjednom je iz toga nastao veleobrt, zatim drugi i treći. Poput kazaljke za sekunde kružio je oko pritke. Onda se zaustavio u stoju na rukama na prečki koja je podrhtavala, viknuo — Juhuj! — i skočio, s raskrečenim nogama, preko pritke i usred ruke, koju mu je pružio Jokus. Čak je i završni čučanj izveo bez greške.

— Momčić mi kida živce — izjavila je Roza Marcipan uzbuđeno. Ali to nitko nije čuo, jer su svi Pihelštajnci pljeskali. Ferdinand Pihelštajner se probio naprijed i upitao: — Gdje je on to naučio?

— Nigdje — odgovorio je Jokus, koji je Čovječuljka strpao u džep na grudima.

— Njegovi su roditelji to, naravno, znali — rekao je Ferdinand Pihelštajner. — Ali otkad je veleobrt nasljedan?

Maksić je kikotao. — Gledao sam na televiziji. Svjetska prvenstva. Ruski i japanski gimnastičari su fantastični.

— Raznošku na vratilu ne može se naučiti preko televizije — konstatirao je otac pihelštajnskih gimnastičara, Ferdinand.

— Ja mogu — tvrdio je Maksić. — Ja sam artist.

— To znam — rekao je Ferdinand Pihelštajner. — Pa to znam, mladiću. Ti si, štaviše, u svijetu čuveni artist. Ali vježbanje mora da si naslijedio. Drugog objašnjenja nema. Ti imaš veleobrt, u neku ruku, u krvi.

Postao je to zanimljiv dan. No, bio je to i naporan dan. Ulice su bile preuske. Kuće su bile preniske. Mister se Drinkvoter morao katkada pridržavati za oluke i mogao gledati unutra na katovima. Snimatelji nisu sa svojim kamerama imali mjesta u gimnastičkoj dvorani. Oni su gimnastičku predstavu muške i ženske vrste morali snimati izvana. Kroz prozor na Donjem trgu.

Tamo, na Donjem trgu, gostima je poslužen ručak. Bilo je to pihelštajnsko meso. Pa to je jasno. No sve ostalo bilo je manje jasno. Stolice su za goste bile preniske i lomljive, tanjuri i žlice premaleni. Morali su, umjesto da se za nuždu nabiju na stolice, sjesti na stolove i objed grabiti iz lonaca kutljačama. Tako je ipak nekako išlo.

Poslije podne se dalje snimalo. I dok je sunce sjalo, odlučio se mister Drinkvoter da snimi nekoliko važnih scena na ulici. Nakon što se sa snimateljem dogovorio o svemu potrebnom, poveo je u stranu Rozu Marcipan i tiho joj rekao: — Prošetajte malo duže s Jokusom i dječakom!

— Pa zašto? — upitala je Roza. — Mi bismo željeli promatrati snimanje.

— Radije švrljajte — molio je Drinkvoter. — Jer ja ću uskoro snimati kako se Maksićevi roditelji na ulici opraštaju od susjeda i napuštaju selo da bi potražili svoju sreću u bijelom svijetu.

— Razumijem.

— Djevojka i mladić koje smo odabrali za ove dvije uloge vrlo su slični Maksićevim roditeljima. A šminker

je par uredio vjerno, da bi se Maksić mogao preplašiti. Momčić je ipak imao, kad je izgubio roditelje, šest godina, a poznate su mu i fotografije . . .

— Hanziću — rekla je Roza Marcipan — vi ste mi puno draži no što sam mislila još prije jedne minute.

— Ja bih to radije ispričao Jokusu lično. Ali Maksić mu čuči u džepu na prsima i . . .

— Bez brige. Šetat ću sa svojim zaručnikom dok se ne sruši na pihelštajnskim poljima.

No, to je bilo lakše reći nego li učiniti. Neko se vrijeme švrljanje sviđalo profesoru i Maksiću. A onda im je dojadilo. Počeli su gunđati.

I koliko god je Roza Marcipan Jokusu značajno namigivala — on danas Rozin govor očiju nije razumio. Postigla je jedino to da je dječak postao sumnjičav. — Zašto tvoja zaručnica stalno trepće očnim kapcima? — pitao je znatiželjno.

— Nemam pojma — izjašnjavao se Jokus. — Poznato je da su žene zagonetna bića. Čak i za čarobnjake.

— Želim promatrati snimanje — durio se Maksić. — Kako izgledaju strnjišta, već znam.

I tako su se vratili natrag. Rozi Marcipan nije preostalo drugo nego da kaska uz njih. — Valjda je Drinkvoter već snimio scenu s lažnim roditeljima — mislila je. Ali je njena nada bila uzaludna.

Uletjeli su upravo u sredinu snimanja. Kamera je bila montirana na električnim kolicima. Lagano je vozila ispred para natovarenog kovčezima i zavežljajima, koji je išao tijesnom ulicom.

Mlada je žena bila lijepa kao slika. Mladi je čovjek nosio divne crne brkove. Njih dvoje nisu bili veći od dva petogodišnja djeteta i s mukom su vukli svoju prtljagu.

Iz kućnih vrata i s prozora naginjali su se drugi mali Pihelštajnci, mahali i dovikivali: — Mnogo sreće! — i — Svako dobro! — i — Javite se kojom razglednicom! — i — Nemojte nas sasvim zaboraviti!

Par bi rado odmahnuo. Ali bili su pretovareni. Mogli su se jedino smješkati i drugima kimati glavom, a i to se činilo da ih stoji muke. Jer budućnost, kojoj su koračali u susret, ležala je u zemlji Neizvjesnosti. Tada se čovjek i ne smješka tako laka srca.

Jokus se ukočio. Sada je shvatio zašto je Roza s njim i dječakom pošla u polja. Shvatio je i zašto je samo žmirkala očima.

— Žene su, kako je poznato, zagonetna bića — prošaptala je i s predbacivanjem ga pogledala.

A Maksić? Maksić je kao začaran gledao u lažne roditelje. Onda je s mukom progutao slinu i rekao: — Dragi Jokuse, odnesi me! Što brže možeš!

Svemu je jednom kraj. To vrijedi i za filmsko snimanje. Bila je već sredina studenog. Snimatelji su već, kako su običavali govoriti, stvar smjestili u kutiju. Snimili su priču o Čovječuljku, krenuli su kroz kišu iz studija preko zemljišta u prijatno toplu kantinu i zacvrkutali da hoće veliko svjetlo. Oni ipak nisu popili samo jednu ili dvije ili četiri ili sedam čaša piva, nego i žešćih pića. U manjim čašama. A manje čaše se brže prazne od velikih. To je barem jasno.

Između toga bilo je svinjskog pečenja s valjuščima i salatom od kupusa. Čovjek se ne da dugo siliti. Od gladi se ožedni, a od žeđi se ogladni. Drinkvoter, poslodavac, bio ih je pozvao. On je plaćao za njih, zahvalio im je, pohvalio ih i otišao u pokrajnju sobu gdje su ga čekali drugi suradnici. Ta film se ne sastoji samo od osvijetljenog celuloida.

U pokrajnjoj su sobi sjedili — osim Jokusa, Roze Marcipan i Maksića — snimatelj tona, majstor rezač filma i gospođica Odeta. Ona je bila sekretarica režije, potjecala je iz Ženeve i govorila pet jezika, kao da je svaki od tih pet njezin materinji. Čovjek nije mogao a da se ne zadivi.

Mister Drinkvoter je turnuo jednu od svojih crnih cigara u usta i rekao: — Kad bi ljudske uši bile tako pametne kao oči, sada bismo mogli sjesti k snimateljima i zajedno s njima slaviti. Ali su uši gluplje od očiju.

— Zaista? — upitao je Maksić.

Jokus je kimnuo. — Mnogo gluplje. Oko razumije sve što vidi. Uho razumije samo engleski ili japanski ili portugalski.

— To nije tačno — izjavio je Maksić. — Gospođica Odeta razumije pet jezika.

Gospođica se Odeta nasmijala. — Ima ih više nego pet. Budi uvjeren u to. Ima ih na stotine.

— Meni je dovoljno pet — rekao je mister Drinkvoter. — A i tu su mi četiri jezika previše. No ja to ne mogu izmijeniti. Nisam liječnik za uši, nego trgovac. Neću popravljati svijet. Hoću da pravim filmove koje

ljudi svugdje razumiju, da bi ih svugdje mogao prodavati. — Zatim je na stol stavio plan rada u studiju za sinhronizaciju, koji je bio iznajmio, i započeo stručni razgovor o verzijama i terminima za snimanje muzike i o tome koliko bi kopija trebalo izvući.

Razgovor je trajao tri sata, a vi biste razumjeli jedva desetinu toga. Prava sreća da niste bili tamo. Gostioničarka je zastala u vratima, nakon što je bila upalila svjetlo. No onda je slegnula ramenima, vratila se u kuhinju i rekla kuharici: — Prije bih razumjela kineski.

— Pa što onda? — upitala je kuharica hladnokrvno. — Jedni prave filmove, drugi prave valjuške. Glavno da svatko razumije svoj posao. Više od toga bilo bi previše.

U sedam sati navečer još je uvijek govorio mister Drinkvoter. Opet je bio neumoran. — Tridesetog studenog letim avionom, krcam se na svoju jahtu »Dobar san« i čitav mjesec nema me ni za koga. S kopijama za televizijsku seriju ići će sve kao po loju! — govorio je. — Prvi dio emitira preko trideset tv-studija prvog dana novogodišnjih praznika. Tko napravi bilo kakvu grešku, imat će sa mnom posla.

— Ali ne prije nego se ispavate — primijetio je rezač filma. A snimatelj tona je dodao: — Dakle, ne prije prvog siječnja. Pa onda prije toga možemo još lijepo mirno dočekati Novu godinu.

Drinkvoter je rekao mrko: — Bila bi vam posljednja. — I dok se Maksić smijao, a Roza Marcipan praskala od smijeha, on je još mračnije nastavljao: — Bojim se da me u ovom krugu nitko ne uzima ozbiljno. — Sada

su se svi zajedno smijali. Jer svi su jako voljeli dugačkog Amerikanca, a znali su da on to zna.

U tom su se trenutku otvorila vrata. Jedan je vozač taksija unio dva kovčega, promrmljao — Dobar dan! — i nestao. Zatim se neko vrijeme baš ništa nije događalo.

Napokon su se začuli čvrsti koraci. U dovratku se pojavio neki od sunca preplanuli muškarac. A Maksić je kliknuo: — Pa to je kriminalistički komesar Štajnbajs!

Nakon mnogo pozdravljanja i malo viškija pogledali su u prostoriji za prikazivanje film u boji, koji je kriminalistički komesar donio iz Južne Amerike. Film je bio kratak. I bio je nijem. Stoga je komentiranje, nakon što se ugasilo svjetlo i osvijetlilo platno, preuzeo na sebe gospodin Štajnbajs. Objašnjavao je ono što se vidjelo.

— Na ovoj zabitnoj visoravni pred vašim očima — tako je započeo — vlada suptropska klima: To je plodna zemlja. Umjetno navodnjavanje čini više no što je potrebno. Sadi se i bere šećerna trska, pamuk, grožđe, banane i smokve, ali i krumpir. Sije se i pšenica, kukuruz i ječam. Seljaci su potomci Araukoa, indijanskog plemena koje je u davnim vremenima Inkama, a do 18. stoljeća Španjolcima, zagorčavalo život. Danas se bave poljoprivredom i stočarstvom, upotrebljavaju ljame kao tovarne magarce, vole konje i žive u rančosima od ilovače ili valovitog lima. Selo na lijevoj strani zove se San Kristobal. Tu smo se smjestili. Prvih smo tjedana snimali kolibriće, leptire i papagaje. Filmovali smo i kaktuse, čemprese, magnolije, malu djecu, lovorova stabla, udove bake pred kućnim vratima, ovce prije striženja, snježne vrhove Kordiljera na istoku, ukratko, predstavljali smo se kao da snimamo školski zadatak s naslovom »Moj najljepši doživljaj na ljetnim praznicima«.

— Skup školski zadatak — stenjao je Drinkvoter. — I sve to za moj novac. — No onda se ipak umirio i bio tih kao bubica. Jer na platnu se pojavio neki stari sivi zamak. Sa zidinama, zupcima i puškarnicama i debelom okruglom kulom. Iza puškarnica patrolirali su naoružani stražari.

— Tu, dakle, živi taj senjor Lopez — prošaputao je Maksić uzbuđeno.

— Radi se o tvrđavici koju je u 17. stoljeću dao sagraditi jedan od španjolskih potkraljeva — izvještavao je kriminalistički komesar. — Ovdje bi boravio ondašnji glavni kapetan na svojim inspekcijskim putovanjima. Ovdje bi on sudio, i odavde je vodio borbe protiv ustaničkih Indijanaca. Kasnije se tvrđavica srušila. Lopez ju je kupio prije trideset godina, dao da se opet podignu zidine i tehnički savršeno opreme. Vlastita radio-stanica, vlastita opskrba vodom, vlastita elektrika. Sve je bilo tu. Nije bilo ničega, čega ne bi bilo.

— Jeste li bili unutra? — upitao je Maksić sav napet.

— Jesmo. O tome poslije. Što se sada vidi, to je četverouglasto unutrašnje dvorište. Ono je, sve do ružičnjaka lijevo, popločano betonskim pločama. Djevojke, koje naokolo skakuću u kupaćim kostimima, plesačice su koje navečer moraju zabavljati senjor Lopeza. One vježbaju.

— Postarije djevojke — izjavila je Roza Marcipan.

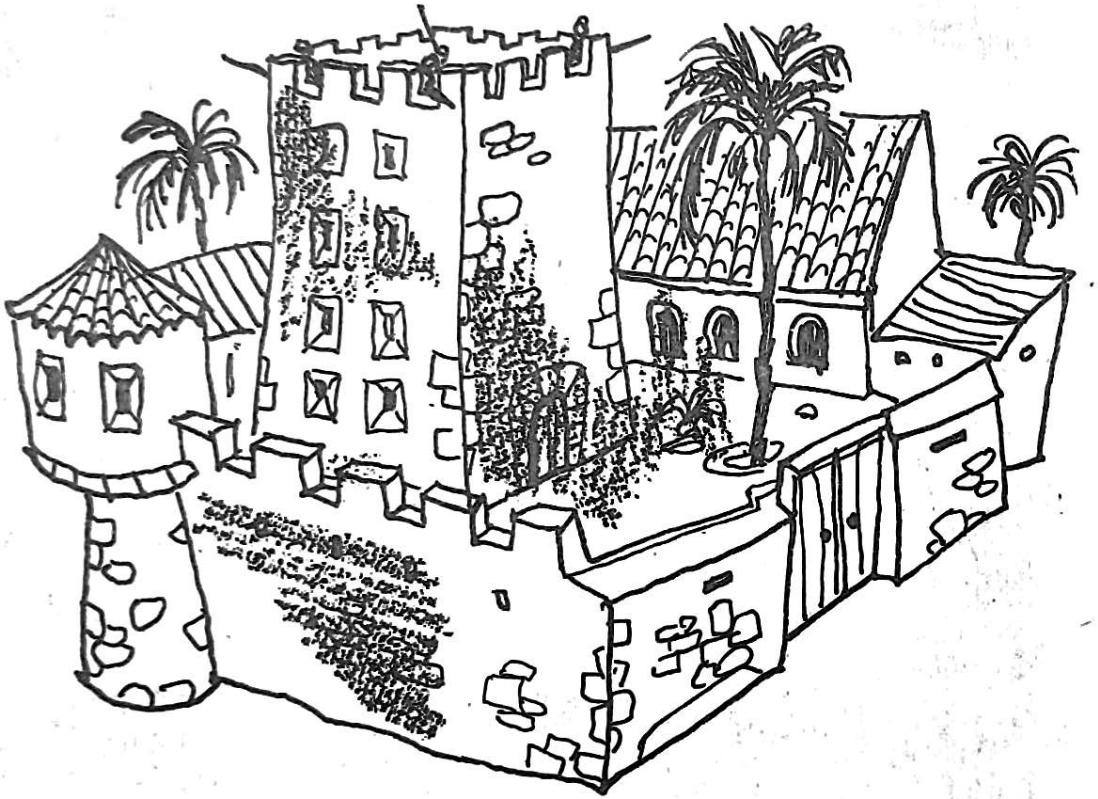

— Nikakvo čudo — rekao je Štajnbajs — odveli su ih još prije deset godina iz nekog noćnog kluba u Meksiko Sitiju, a ni tada nisu bile baš najmlađe.

— Snimljeno teleobjektivom? — upitao je Jokus.

— Da.

— Ali gdje je, za ime svijeta, stajala kamera? — pitao je Drinkvoter.

— Nije stajala. Visila je. Na vrhu jednog šezdeset metara visokog araukarija, jednog od golemih četinara što ovdje rastu. Naši su Indijanci montirali jedno visoko sjedište. Snimatelja bi noću podigli u visinu i tokom noći odatle ga spustili konopcem. Zračni posao.

— Jesu li to strijelci što dolaze u dvorište? — upitao je Maksić.

— Da. Smjena straže — objašnjavao je Štajnbajs. — Grupa lijevo dolazi s ručka, grupa desno odlazi na ručak.

— Lavovi su umorni — rekao je Jokus prezrivo.

— Umorni? — Izgledalo je da se Maksić dvoumi. — Jedan je lav gospođicu u crvenom kupaćem kostimu udario po stražnjici.

— Tako nešto se ne gleda — primijetila je Roza Marcipan strogo. — Ti nikada nisi bio fino dijete.

Maksić je kikotao.

— Malo više tišine — zamolio je kriminalistički komesar. — Kamion što dolazi pred kapiju zamka pripada Migelu, stočaru. Tri puta u tjednu dovozi svježe meso, kobasice, mast i kokoši. Indijanac što čuči na ceradi nije nikakav Indijanac, nego detektiv Mak Kintoš. Obojio je kosu.

— A kako je snimana vožnja? — pitao je mister Drinkvoter. — Iz drugih kola?

— Da. Slijedili smo ih na odstojanju od deset metara. U kamionu Gonzalesa koji dostavlja voće i povrće. Snimatelj koji je sa svojom ručnom kamerom ležao ispod četiri grozda banana, mislio je da će polomiti križa.

— Jeste li se i vi preobukli u Indijanca? — upitao je Maksić.

— Naravno. Pažnja, vrata se otvaraju.

Vrata zamka su se otvorila. Migelova kola su zakočila usred dvorišta. Mak Kintoš je skočio s kola, podigao ceradu i na ramena uprtio zaklano tele. Nekoliko je ljudi dotrčalo i pomoglo kod istovara. Kad su jednom od njih natovarili na pleća pola vola, Maksić je dreknuo: — Pa to je ćelavi Oto!

— Tačno — rekao je gospodin Štajnbajs. — To je on. A čovjek u bijeloj pregači s kuharskom kapom, što dolazi u sliku, šef je kuhinje, Žerar, vlasnik tri zlatne medalje. On je, na žalost istovremeno, bio oženjen s tri žene i nije ni malo prigovarao kad mu je Lopez pomogao da se izvuče iz škripca. A sada vas lijepo molim da budete osobito pažljivi! Kamera se pomiče prema ružičnjaku. Vidimo jednog podebelog čovjeka.

Čovjek je nosio odijelo od sirove svile, na glavi je imao slamnati šešir i pažljivo je odrezivao tamnocrvenu ružu. Na njegovim se kratkim, debelim prstima blistalo i sjajilo prstenje kao u nekoj draguljarnici.

— To mora da je on — šapnuo je Maksić.

— To je on — kazao je kriminalistički komesar. — To je senjor Lopez, najbogatiji čovjek na svijetu. On daje da se za njega otimaju ljudi koje on hrani da mu prikraćuju vrijeme. Žive kao u nekom zoološkom vrtu za rijetke dvonošce.

Maksić je uzdahnuo. — Ovdje bi me bili iskrcali!

Senjor Lopez je sada gegavim koracima prelazio dvorište, zastao pred Miguelovim kamiončićem, razgovarao s francuskim kuharom i promatrao, mirišući ružu, po-

lovicu vola koju su istovarivali. Zatim je kimnuo glavom, okrenuo se i uputio prema zgradi na čijim ga je vratima čekala neka stara, čupava žena. Oboje je nestalo u kući.

— To je ciganka koja mu vrača — objasnio je komesar. — A sada u sliku ulaze dva Indijanca s grozdom banana. Oni gomilaju voće i povrće kraj Miguelovih kola da snimatelj ne bi bio otkriven u drugom kamionu. Jedan Indijanac je seljak Gonzales, a drugi se Indijanac u svom građanskom životu zove Štajnbajs.

Mister Drinkvoter se nasmijao. — Nikad ga ne bih prepoznao! — I druge je u prostoriji za prikazivanje razveselila vještina prerušavanja kriminalističkog komesara.

Samo Maksiću nije bilo ugodno pri duši. — Sreća da vas Bernard nije ugledao — rekao je drhtavim glasom. — Jer Bernard bi vas možda prepoznao.

— Ti si gotovo isto tako lukav kao Bernard — kazao je Štajnbajs. — Kad sam tjedan dana poslije toga po treći put pomagao kod istovara, nenadano je došao taj prokleti lukavac. Između zuba je držao čačkalicu i s dosadom stajao kraj nas. Odjednom se zabezeknuo i zgrabio, prije no što bi čovjek okom trenuo, za moje lice. Po njegovim se prstima lijepila smeđa šminka. A tada se sve počelo brzo odvijati. Jer sam ja njega zgrabio za lice. On je prevrnuo očima i srušio se. Gonzales je ispustio grozd banana, koji je pao na Bernardov trbuh. Mak Kintoš i Miguel skočili su na prvi kamion, Gonzales i ja na drugi, i prije no što su stražari shvatili o čemu se radi, mi smo se već drndali kroz vrata. Bilo je malo pucnjave. Ranjenih nije bilo.

— To ili nisu uopće bili strijelci — rekao je Jokus — ili su pucali u zrak.

— Pucali su u zrak. U svakom slučaju tako su izjavljivali nakon hapšenja.

— Oni su uhapšeni? — upitala je Roza Marcipan.

— A senjor Lopez? — uzviknuo je Maksić.

— To je već drugo poglavlje — rekao je kriminalistički komesar, a njegov je glas zvučao vrlo tužno. Onda je pritisnuo jedno dugme i film se nastavio. — E, pa drugi je snimatelj još uvijek sjedio na svom četinaru. Snimke, koje ćete gledati, napravio je dva sata nakon našeg bijega iz dvorišta zamka. Dobro pazite! Vidjet ćete moj poraz.

Ostali su kao začarani buljili u platno. Ugledali su prazno dvorište zamka. Ah ne, posve prazno nije bilo. Kraj gredice s ružama stajao je neki podebeli, elegantni čovjek. Nosio je odijelo od sirove svile, na glavi je imao slamnati šešir i pažljivo odrezivao jednu tamnocrvenu ružu. Zatim se okrenuo, pomirisao ružu i činilo se da nešto očekuje.

— Taj čovjek ima živaca — mumljao je mister Drinkvoter.

Odjednom su se u dvorištu razmaknule betonske ploče. Postalo je vidljivo nekakvo udubljenje. A iz udubljenja se uzdizao metar po metar avion. Betonska ploča na kojoj je stajao uklopila se u ostale ploče. Senjor se Lopez gegavim koracima uputio k avionu. Vrata na trupu su se otvorila. Spustile su se ljestve. Senjor se Lopez ukrcao. Ljestve su uvučene. Vrata su se zatvorila. Kratko vrijeme iza toga avion se podigao u zrak i nestao na horizontu. Nebo je bilo pusto kao i dvorište zamka.

— Avion za vertikalno uzlijetanje — utvrdio je Maksić.

— Sasvim tačno — gunđao je gospodin Štajnbajs. — Samo te letjelice još nisu puštene u serijsku proizvodnju.

— A zašto da najbogatiji čovjek na svijetu čeka na serije? — upitao je mister Drinkvoter. — Neki se pokusni pilot izgubi. Pa? Avion je nestao. Pilot je nestao. Pa? Možda leže negdje na glečeru. A možda su podmićeni i negdje zdravi i čitavi ulaze u neki zamak.

— Mora da je tako bilo — rekao je kriminalistički komesar. — U svakom slučaju, sa senjor Lopezom i avionom su nestali kuhar, ciganka, plesačice, naši prijatelji Bernard i Oto, kapetan strijelaca, historičar umjetnosti i stotinu sedamdeset i četiri uokvirene slike. Mogli smo samo još izbrojati čavle na kojima su visile slike.

— Zna li se kamo je avion odletio?

— Ne zna se. U Paragvaj? U Boliviju? U Peru? Lopez ima rudnike, hacijende, flote ribarskih brodova, tvornice konzervi, nizove hotela i kreditne banke. Krez bi bio u poređenju s njim bijednik. On je nestao. U neku drugu tvrđavicu? U neki drugi kraj zemlje? Nadmudrio me.

— Wait and see (Veit end si) — rekao je mister Drinkvoter. — Čekati i piti čaj. Dat ću da se vaše snimke prikazuju u svim kinima kao predigra. S potrebnim objašnjenjima i uputama u vezi s velikim filmom o Čovječuljku. Ekspedicija nije bila uzaludna. Interpol će se sada napokon morati umiješati. Senjor Lopez nema više mnogo vremena da miriše svoju crvenu ružu.

— Jeste li saslušavali strijelce koje je ostavio na cjedilu? — upitao je Jokus.

— Mak Kintoš se za to pobrinuo. Oni su bili bijesni kao risovi. Magnetofonske je trake ponio sa sobom u New York. Razgovori će biti prevedeni ovih dana. Nevaljalce smo i filmovali i fotografirali.

— Veličanstveno — izjavio je Drinkvoter. — Iz toga ćemo načiniti dokumentarni izvještaj za »Life« (Lajf) i druge ilustrirane časopise. — Potapšao je kriminalističkog komesara po ramenima. — Zašto ste sami sa sobom tako nezadovoljni?

— Zašto sam vas nagovorio na ekspediciju? — pitao je Štajnbajs. — Da fotografiram kolibriće? Da snimam oko starog zamka? Da mašem jednom avionu? Zaista ne. Htio sam malo više.

— Čovjek uvijek hoće malo više — rekao je Drinkvoter — i uvijek postigne malo manje.

Roza Marcipan se zabavljala. — Vi ste filozof.

Mister Drinkvoter je ustao. — Ja sam uglavnom pušač cigarâ. A sada moram telefonirati u New York.

Svemu je jednom kraj. I mjesecu studenom. A čak i šestom poglavlju moje knjige. Džon F. Drinkvoter je odletio u Genovu (Đenovu) gdje ga je čekala njegova jahta »Dobar san«. Kriminalistički je komesar Štajnbajs odletio u Berlin. Cirkus Štilke se drndao vlakom u zimsko boravište. Maksić i Jokus su krenuli na put da posjete kralja Bileama. I time počinje . . .

Sedmo poglavlje

GDJE SE NALAZI BREGANCONA, NIJE JASNO ● POKROVAC ZA GLAVU KRALJA BILEAMA ● OPIS GLAVNOG GRADA ● JUDITA ŠIJE, A MAKSIĆ PJEVA ● ČETRNAEST DANA TRAJE SAMO DVA TJEDNA

Mister Drinkvoter je, dakle, odletio u Genovu. Gdje se nalazi Genova, to znate. A tko možda ne zna, može pogledati u školski atlas. Profesor Jokus od Pokusa odvezao se s Maksićem u džepu na grudima u Calais (Kale), popeo se u avion »Dagobert«, koji ih je tamo čekao, i odletio u Breganconu. Gdje se nalazi Bregancona, to ne znate. A tko pogleda u školski atlas, čudit će se.

Čak ni u najvećim i najdebljim atlasima čovjek je neće naći. A nije naznačena ni u mojem starom leksikonu od dvadeset i pet svezaka. Nijednom riječi. Premda je čak i selo Pihelštajn spomenuto. Da se čovjek uhvati za glavu! Jedino u najčuvenijem engleskom priručniku, Britanskoj enciklopediji, ima nekoliko nagovještaja. Prevedeni, glase kako slijedi:

Bregancona. Ni za jedan navod ne jamčimo. Položaj, veličina i broj stanovnika nepoznati. Vjerojatno grad i otok u Atlantiku. Prvobitno umjetnička kolonija. Od 1912. izborno kraljevstvo. Kralj Dagobert Mudri (1912—1950), franc. porijekla, filozof. Od 1951. Bileam Ljubazni, njem. porijekla, umjetnik-slikar.
Izvozni artikli: igračke, slike, knjige, slikovnice, slatkiši i kobasičarska roba, gimnastičke papuče, baloni, kutije s bojama, medenjaci, kolači s trešnjama, guma za žvakanje itd.
Uvoz: nije vrijedan spomena. Promet stranaca: nema ga. Adresa posrednika za izvoz: Calais utovarna luka, dok XII B; za pisma i pakete: Calais, poštanski pretinac broj 97. Literatura o Br.: nema je. Prilog se temelji na glasinama.

Ured

Let je trajao jedva dva sata. Čovjek bi većinom gledao vodu, ponekad dio obale i naposljetku samo još ocean. Nikakvih valova, nikakve bijele pjene, samo naježenu drhtavu vodu. Od vremena do vremena malene brodove u pravcu istok ili zapad.

Kada je stjuardesa posluživala na stolu za zaklapanje jaja sa šunkom, Jokus je upitao: — Letite li često na ovoj pruzi? Svakodnevno? Ili dva-tri puta tjedno?

Ona ga je začuđeno pogledala. — Vi se šalite? Pa letimo samo kad treba da dovedemo goste. A to ne činimo dva ili tri puta u tjednu, nego dva, ili najviše tri puta u toku cijele godine.

— Zar ne dolaze nikakvi turisti? — upitao je Maksić, dok je u tanjuru pecao zalogajčić šunke. — Nikakvi reporteri i fotografi?

Stjuardesa je sklopila ruke iznad svoje dražesne kapice. — Neka nas sačuva kralj Bileam! Takvim smutljivci-

ma pristup je zabranjen. Posljednjeg, koji je to pokušao, Bileam Ljubazni je svojeručno istukao i otjerao u motorni čamac.

— Čimsvočtuktrmotrnčamc? — Maksić se morao zakašljati.

Jokus je strogo rekao: — S punim se ustima ne govori.

Maksić je još neko vrijeme kašljao, dok opet nije mogao razgovijetno govoriti. — Htio sam samo saznati čime ga je to svojeručno istukao kralj.

— S isprašivačem — objasnila je mlada dama. — Ali ne boj se, moj mali! Ne mlati on svoje goste. — Nakon ovih je riječi otišla u kuhinju i s natovarenim poslužavnikom u pilotsku kabinu, da pilot i radio-telegrafista ne bi pregladnjeli.

— Lako je njoj pričati — rekao je tiho Maksić. — Da sam sada sâm, vjerojatno bih se bojao. Ne čini se i tebi tako? Prazan avion. Samo posada. A gdje se nalazi Bregancona, nitko ne zna . . .

— Pojedi još malo jaja sa šunkom — predložio je Jokus. — To jača živce.

— Ne, ja sam sit i zabrinut. — I Čovječuljak se već uzverao po profesoru i nestao u njegovom džepu na grudima. Odjednom je opet izvirio. — Dobro me čuvaj!

— Bolje nego samoga sebe — rekao je Jokus. Zatim je osjetio kako se Maksić u džepu priljubio. Nasmiješio se, pripalio cigaretu i pogledao kroz okrugli prozor do horizonta, gdje su ocean i nebo zaželjeli jedno drugom dobar dan.

Kralj Bileam Ljubazni stajao je na pisti aerodroma u Breganconi, izvadio džepni sat iz brokatnog prsluka i iz-

javio jasno i glasno: — Ako odmah sada ne dođu, doći će kasnije ili nikad. Četvrte mogućnosti nema.

Kraj njega su stajali Judita i Osram, njegovi potomci. A iza njih troje četrdeset je razreda učenika stajalo u špaliru. S trokutima, usnim harmonikama, gitarama i frulama. Sve je čekalo.

Kralj je izgledao kao glatko obrijani Djed Mraz. Imao je bijelu kosu, zdrave crvene obraze i nosio kruti crni šešir na glavi. A osim toga nosio je i kraljevsku krunu. Stajala je, poduprta obodom, na okruglom rubu šešira, sjala zlatastim sjajem, a prišila ju je kraljica. Pa inače bi kod skidanja šešira svaki put pala. (Mislim kruna, ne kraljica.)

— Kod mene su šešir i kruna nedjeljivi — običavao je govoriti Bileam Ljubazni. — Bez šešira bio bih samo kralj, bez krune bio bih samo građanin. Ja sam jedno i drugo, i nosim i jedno i drugo, dok mi jednoga dana kruna ne postane preteška. Tada ću je skinuti, na glavi će ostati još samo šešir i opet ću slikati slike.

Princeza Judita potegnula ga je za rukav. — Tata, avion dolazi!

Bila je u pravu. Aparat »Dagobert« izronio je na horizontu, postajao je veći i glasniji, napravio u letu petlju, spustio se, s prigušenim motorima, na pistu, osoblje aerodroma davalo mu je mahanjem znakove dok nije zadrhtao i stao. Izlaz se otvorio. Primaknute su stepenice. Prvo se pojavila stjuardesa. Iza nje se pojavio Jokus. Mahao je.

— Muzika! — kliknuo je kralj Bileam, i već je četrdeset razreda učenika počelo svirati, da bi se zidovi srušili, da je zidova bilo u blizini. Da li je to baš jako lijepo zvučalo, ne znam posve tačno. Jako je glasno zvučalo, posve

sigurno. Najbolje bi bilo reći: zvučalo je jako lijepo glasno.

Pozdravljanje je proteklo nadasve srdačno. Kralj je skinuo šešir i krunu. Judita se poklonila. Osram se naklonio. Jokus je svima trima stisnuo ruku. Maksić je mahao iz džepa na prsima i smijao se. Ali nije se čulo da se on smije. A nije se čulo ni što su Bileam i Jokus rekli. Jer u svakom razredu škole kraljevstva Bregancone sjedi doduše samo dvadeset i petoro djece, ali kada svira četrdeset razreda, svira tisuću djece.

Tek kada se Bileam užasnuto uhvatio za uši, svirači su utihnuli. Sada su kralj i Jokus kazali još jedanput ono isto, što su već jedanput rekli, ali zbog galame nisu bili razumjeli. Jokus je izvadio Maksića iz džepa na grudima, stavio ga kralju na dlan, i sada su koračali uz klicanje tisuće djece prema autu koji ih je čekao. Bio je rolls royce (rols rojs) iz godine 1930. Prostrano i udobno vozilo. Prilikom ulaska nije se morao, usprkos šeširu i kruni, sagnuti čak ni kralj.

Moja se supruga ispričava. Nije mogla doći — rekao je kralj, dok su se vozili kroz grad. — Kuha kakao i pravi sendviče. Toga se ona ne odriče. A uz to zna da ćemo prethodno navratiti do Virsthengota.

— Do Virsthengota? — upitao je Maksić. — Pa tko je sad to? — Sjedio je na kraljevskom obodu, oslonjen leđima na kraljevsku krunu, i osjećao se kao kod kuće.

— Taj Virsthengot je mesar — rekao je Osram. — Njegova je mesnica čuvena, a . . .

— . . . a najčuvenije su njegove vruće kobasice — zanosila se Judita. — Nitko ih ne zna napraviti kao on. Sve se rastapaju u ustima.

— Pa kako vam to polazi za rukom? — upitao je Maksić. — Meni su poznate samo one kobasice u kojima, kad ih čovjek zagrize, krcka i koje mora marljivo žvakati.

Djeca su se bila gotovo pograbila za kosu. Tek kad se kralj okrenuo i blago rekao: — Ne svađajte se, radije se potucite — ona su opet postala miroljubiva, i dva su čovjeka mogla svoj razgovor nastaviti u miru.

— Zašto zapravo niste poveli damu vašeg srca? — pitao je Bileam. — Vašu dražesnu gospođicu Marcipan?

— U posjetu je kod neke stare tetke — odgovorio je profesor — i ispričao se.

— Roza uopće nema nikakvu tetku — doviknuo je Maksić — i ti varaš.

— Je li to tačno? — upitao je kralj kojega je to zabavljalo, i sklopio ruke preko trbuha.

Jokus mu je kriomice namigivao. — Tačno je da ona nema staru tetku, i tačno je da sam varao.

Maksić je nagnuo glavu preko kraljevskog ruba šešira i priprijetio prstom profesoru. — Tajite nešto preda mnom.

— I to je tačno, sinčiću. To je u svakom slučaju samo jedna jedina tajna, ali . . .

— Ne biste mi je mogli reći u uho? — pitao je Bileam.

— Tek kad klipan ne bude više sjedio na vašem šeširu. Jer za ono što ne treba da čuje ima osobito izoštren sluh.

— S mojom je djecom isto tako — priznao je kralj. — Kad im čovjek nešto naredi, gluhi su kao čovjek na Mjesecu. Ali kad im njihova majka nešto šuška u uho, razumiju svaki zarez.

— Je li to barem neka lijepa tajna? — Čovječuljak je želio znati.

— Raskolačit ćeš oči da će biti velike kao tanjuri.

— A kada ću tako raskolačiti oči?

— Za četrnaest dana.

Bregancòna je veseo grad. Ljudi su zadovoljniji nego na drugim mjestima. Prodavačice su ljubaznije. Zastori na prozorima, pa čak i oblaci iznad krovova, smiješeći se gledaju ulice i trgove. Tko se tramvajem vozi najmanje deset stanica, dobiva od konduktera na dar vrč limunade. I nijedna od mnogih uličnih svjetiljki nije slična drugoj. Šarene su i različite kao lampioni na nekoj vrtnoj zabavi.

Tko ide u kupovinu, ne mora poput zeca pred hajkom skakati preko kolovoza. Vlasnici automobila parkiraju svoja kola izvan trgovačke četvrti, iz prtljažnika vade svoje romobile i mirno se voze od dućana do dućana .

— To inače i mi činimo — rekao je kralj Bileam. — Samo kada idemo po goste, ostajemo sjediti u državnoj limuzini. Čast, kome čast pripada.

Maksiću se toliko časti nije ni malo sviđalo. — Ne bismo li mogli usprkos tome presjesti? Vi na romobilu, a ja na vašoj šešir-kruni ili vašem krun-šeširu. To bi bila strašna šala .

— Možda neki drugi put — izjavio je kralj.

— Osim toga, već smo stigli — utvrdio je Osram. — Izlazite svi!

Virsthengot je bio mesar velikog obujma i snažno im je stiskao ruke. Jedino se nije usudio Maksiću. Mušterije u uskom dućanu nisu uopće obraćale pažnju na kralja i njegovu pratnju. To je u Breganconi bilo tako obično.

Ako bi se na godišnjem sajmu vozio sa svojom obitelji na vrtuljku ili iskušavao snagu svog udarca, ili ako bi kupovao vodene buhe za Juditin akvarij ili Hildegardi, kraljici, gramofonsku ploču ili pješčani sat — ljudi bi ljubazno gledali na stranu.

Naravno da se događalo, usprkos tome, da povremeno, zaškilje u njegovu pravcu. Pogotovo danas, kad je na kraljevskom obodu šešira sjedio Čovječuljak. Pa tako se nešto zaista ne viđa baš svakog dana.

Iza tezge su se blistale prodavačice i parili kotlovi s kobasicama. Ispred toga je stajalo sedam sjajno opranih drvenih stolova u visini odrasla čovjeka. Za stolice nije bilo mjesta. Jelo se stojeći. Zato su i stolovi bili dvostruko viši nego li drugdje. Osim toga, imali su na pola visine i donju ploču stola. Tamo su stajali tanjuri za djecu, ako bi ih netko doveo. Šest je stolova bilo nakrcano tanjurima, kobasicama, pecivom i lončićima senfa i opsjednuto mušterijama koje su brbljale i cmakale.

Prazan stol u sredini resila je vezena zastavica s natpisom: *»Ovdje se gosti kralj. Dnevno od 16 do 17 sati. Virsthengot, dvorski dobavljač.«*

— To ja nazivam praktičnim — kazao je Jokus — svaki stol ima dva kata.

Majstor, koji ih je osobno posluživao, sjajio se od zadovoljstva. — To je moj vlastiti izum — rekao je ponosno. — Prijavio sam ga uredu za patente kao »dvokatni stol za jelo stojeći za velike i male«. Dobar tek svima! Za-

tim je pošao u klaonicu da za kotlove iz kojih se pušila para donese još nekoliko ražanja s kobasicama.

— Ti kažeš da su takvi stolovi praktični? — pitao je Maksić profesora. — Ja se tome mogu jedino čuditi.

Jokus i kralj su pobožno zagrizli vruće kobasice i blaženo uzdahnuli. Maksić je od oba čovjeka dobio po zalogajčić, isto tako uzdahnuo i spuznuo niz jednu od nogu stola u donji kat.

Tamo su Judita i Osram upravo zagrizli u svoje kobasice da je sve krckalo. Od uživanja su prevrtali očima. Maksić je i ovdje kušao, gotovo spržio jezik i stao hvatati zrak.

— No, pa što kažeš? — pitao je Osram.

Ali Maksić nije rekao baš ništa. Već se bio uzverao po nozi stola i dao se dalje hraniti od kralja.

— Još dva para vrućih kobasica! — uzviknuo je kralj.

Kratko iza toga viknula je Judita: — Još dva para vrućih kobasica, molim! Za dječji kat!

Mesar je donio još četiri para. Opet su se ljudi naslađivali. A Maksić se opet verao od gornjeg do donjeg stola i obratno. Tek nakon dvadesetog penjanja odustao je od trke.

— Kako ti je prijalo? — pitala je Judita.

— Imala si pravo — odgovorio je Maksić. — Sve se rastapaju u ustima.

Na putu do zamka kupio je kralj Bileam pet crvenih tulipana. — Za moju dragu ženu — rekao je.

— Da mama ne bi grdila — ustvrdio je Osram pravilno. Princeza Judita se mudro smješkala. — Dva tuli-

pana, jer dolazimo prekasno, i dva tulipana, jer smo siti. Samo ipak — čemu taj peti?

— Da se obraduje — objasnio je kralj. — A sada obrišite usta. Evo moje maramice.

Kraljica je sve do četvrtog tulipana ostala nemilostiva. Ipak, kod petog se razniježio njezin strogi pogled. Jer u petom se nalazio Maksić. Provirio je čupavom glavicom iznad ruba cvijeta i rekao: — Što poznija večer, to miliji gosti. — Tada je kraljica od zadovoljstva odvezala kuhinjsku pregaču.

Nakon pozdrava odjurilo je dvoje djece s Maksićem u ruci u sobu za igranje, gdje su još prije podneva bili sagradili viteški zamak, željeznicu i brvnaru s traperima i Indijancima iz plemena Siuks. Prvo su stavili u pogon električnu željeznicu. Osram je prebacivao skretnice. Judita je postavljala signale. A Maksić je bio strojovođa. Bio je baš prave veličine. (Ali mi to troje nećemo smetati u igri. Djeca to uopće ne vole.)

U međuvremenu su Bileam, njegova žena i Jokus sjedili u dvorskoj knjižnici. Gospoda su ispijala čaše vina. Kraljica je s nekoliko bodova čvršće prišivala krunu na šešir svojega muža. A povremeno bi čuli viku djece iz sobe za igranje.

— Dvorac nije jako velik — rekao je kralj. — A star pogotovo nije. Dagobert, moj prethodnik, dao ga je sagraditi nakon svog izbora 1912. godine, a ukus je tada bio prilično jezovit.

— Ali zidovi su solidni — kazala je njegova žena — sobe nisu tako niske kao danas, a otkad imamo grijanje na ulje, nema više ni vlažnih zidova. Pregrizla je

konac. — Tako, Bileame, kruna sada opet stoji čvrsto. Šešir ću objesiti u garderobi. — Otišla je i ostavila obojicu nasamo.

— Da li je tačno da je Bregancona prvobitno bila umjetnička kolonija? — pitao je Jokus.

— Otok gdje su godišnji odmor provodili slikari, glazbenici i pisci, i ništa više. Ali je svijet u gradovima postajao sve bučniji, tvornički su dimnjaci izbacivali sve otrovniji dim, ratovi su postajali sve gori, a zlatno je tele raslo, dok nije postalo ogroman vol — i tako su ljetnji gosti ostali ovdje zauvijek.

— I iz umjetničkog narodića nastao je narod.

— Zovimo ga i dalje narodićem — kazao je kralj. — Više nismo, a više i ne želimo biti. Ne želimo ni u atlas ni u leksikon. Ne želimo ni slave ni bogatstva.

— Budite sretni što je Bregancona tako mala — rekao je Jokus. — Inače biste se morali mnogo uzrujavati.

— Živjeli, profesore! — Kralj je podigao svoju čašu. — A sada mi odajte napokon, zašto Roza Marcipan nije došla s vama.

— Kupili smo, a dječak to i ne sluti, kućù i ona je potajno uređuje. Čovjek ne može vječno ići od hotela do hotela.

— Sušta istina — mrmljao je Bileam. — Čovjek hoće da zna gdje mu je mjesto. Čovjek ne postaje mlađi.

— To vrijedi čak i za Maksića. I on stari. Konačno i on treba dom. Napokon i njemu je potrebna temeljita privatna podùka. Osim toga i ja želim pisati svoju »Povijest mađioničarstva« . . .

— . . . i oženiti se gospođicom Marcipan.

— To je lakše reći nego uraditi.

— Ma nemojte. Zar ona neće?

— Dragi kralju Bileame, možete li šutjeti?

— Ne samo kao grob, već i kao čitavo groblje. O čemu se radi?

— Bojimo se zbog Maksića — rekao je Jokus zabrinuto. — Gdjegod jesam i spavam i hodam i stojim, on je uz mene, on je bio uz mene, i ne zna ni za što drugo. Što će biti, ako se Roza i ja vjenčamo? Kada dobijemo djecu? Ja sebe ne mogu raskomadati. On će misliti da ga manje volim. Bit će nesretan a ja također.

— Tako nesretni mogu biti sretni ljudi — kazao je kralj Bileam promišljeno. — A što tek da učine nesretni?

Za to vrijeme u sobi za igranje bilo je veselo. Maksić je već odavno zanimanje strojovođe bio objesio o klin. On je, usprkos podignutom pokretnom mostu i dubokom opkopu s vodom, prodro u zamak. U dvorištu zamka, na zidinama i na balkonu pobio je sve vitezove, o štitonošama i vojnicima da i ne govorimo.

Nakon što je Maksimilijan od Pihelštajna, plemeniti vitez, slomio svaki otpor, s glave je skinuo zaplijenjenu kacigu, obrisao junačko čelo i smjelo pogledao u daljinu.

— Žudim za novim djelima — kliknuo je. — Molim slijedećeg neprijatelja!

Osram je znao što valja učiniti. — Na Divljem zapadu ima što da se radi. Siuksi opsjedaju brvnaru. Kako ti se to sviđa?

— Tko će pobijediti, o stranče?

— Crvenokošci hoće da zapale palisade*. Baklje su se već razbuktale.

— Mi ćemo ih ugasiti.

— Čime? — pitao je Osram bespomoćno. — Bunari su prazni. Vodovod je uništen.

— Onda ćemo uzeti pljuvačku — uzviknuo je traper Maks, neustrašivi bljedoliki.

— Tako je! — dreknuo je Osram. — To je rješenje!

— Vi ste dva mala prljava praščića — rekla je Judita uvrijeđeno. — Usudite se samo pljuvati po sobi.

Maksić je pogledao Osrama. — Tko je ta jezičava squaw**? Što se to ona miješa u muške poslove?

— Da je vežem na leđa mustanga*** i potjeram u preriju?

No iz toga nije bilo ništa. Surovi muškarci s Divljeg zapada jednim su udarcem zaboravili svoje jezovite planove i očarano se zagledali u Juditine ruke. Jer princeza je šila. Prišivala je na okrugli crni šešir zlatnu krunu!

Kruna je bio Juditin mali zlatni rođendanski prsten, a ni šešir nije bio mnogo veći, jer je zapravo pripadao jednoj lutki, pustenom pastiru, ne većem od jednog prsta. On je sada ležao ćelav i nezapažen kraj Juditinog šivaćeg pribora. Ona je pregrizla konac i rekla: — Tako.

— Tačno kao tatina kruna za izlazak — kliknuo je Osram.

— Za mene? — upitao je Maksić oprezno.

— Možda — rekla je Judita. I dok mu je stavljala krunu sa šeširom, on je prevrtao očima kao da želi vidjeti svoju vlastitu glavu.

* palisada (franc.) = ograda od kolja
** squaw (skvo) = indijanska žena
*** poludivlji indijanski konj

Brat i sestra su od oduševljenja zapljeskali rukama. — Pristaje kao salivena — uskliknula je Judita. A Osram je uzviknuo: — Kao tata na poštanskim markama!

A Maksić? Stajao je tu kraj Juditine kutijice za šivaći pribor i nije znao kako lijepo izgleda. Kako lijepo čovjek izgleda, vide uvijek samo drugi. — Ta zar nemate u kući nikakvo ogledalo? — pitao je vrpoljeći se.

Judita je donijela svoje ogledalo s drškom, naslonila ga na kutijicu za šivaći pribor i sada se napokon Čovječuljak mogao promatrati. Nije žalio vremena, i zaključio je da je divan. Kočio se gore-dolje, domahivao svom odrazu u ogledalu, mahao šeširom na pozdrav i vikao: — Veličanstvo izgledaju danas opet predivno! No pa, nikakvo čudo. Vruće kobasice su najbolji lijek. Prvenstveno za jetra i žuč. Nema bolje dijete.

Maksić je bio navijen kao satni mehanizam. Na um su mu padale gluposti jedna za drugom. A kraljeva su se djeca htjela iskidati od smijeha.

Bileam se namrštio. — Buka je sve urnebesnija. Da li smo i mi kao djeca bili tako užasno bučni? Bojim se da ćemo se morati umiješati. Dođite, profesore! — Izašli su iz knjižnice, na prstima prošli hodnik i zastali pred sobom za igranje. Čuli su kako Maksić viče: — A sada, moja damo i moj gospodine, izvest ću pjesmu o kralju Bileamu. Spjevao sam je ranije u crvenom tulipanu. Smijete pljeskati. Aplauz je za umjetnika kruh. Želite li me pustiti da pregladnim?

Jokus se smijuljio. U sobi se glasno pljeskalo. Kralj je otvorio vrata. Naravno, samo odškrinuo. Pogledali su

kroz pukotinu i od iznenađenja se uhvatili jedan za drugoga. Maksić sa šeširom i krunom!

Judita i Osram su čučali na podu. Maksić je stajao pred kutijicom za šivaći pribor i objašnjavao: — Molim za vašu cijenjenu pažnju. Orkestar moli da se u njegovo ime ispričam. Ima veliki kašalj i leži u bolnici kod doktora Zaušnjakića. A ni ja nisam ničega pošteđen. Usprkos svemu, po-či-nje!

Napravio je nekoliko plesnih koraka, okrenuo se u pirueti, raširio ruke i zapjevao:

Kralju Bileamu Ljubaznom
šešir s krunom biva ukrasom.
Al' u krevet je ne nosi,
jer mu tamo snu prkosi.
Kralju Bileamu Ljubaznom
noću, kad je u krevetu svom,
ne treba kruna od zlata
niti dukata,
jer sanak sniva
i počiva.
Tad —
Kad —
Bileamu Ljubaznom
sve to na glavi bi bilo,
ne bi mu se dobro snilo.

Maksić je načinio još nekoliko plesnih koraka, okrenuo se u još jednoj pirueti, skinuo šešir i rekao: — Gotovo. To je sve. Ako vam se nije svidjelo, možete na kasi tražiti natrag novac za ulaznice.

— Bilo je veličanstveno — kliknula je Judita — ti ćeš postati pjesnik kao Aznavur. Pa ni taj nije baš velik.

— Pjevaj još jednom — molio je Osram. — Mi ćemo pljeskati u taktu i pjevati s tobom.

— I mi ćemo — rekao je Bileam i s Jokusom ušao u sobu. — Naprijed, mali kralju, jedan dva i . . .

Sve je petero pljeskalo. Maksić je raspalio svoju pjesmu. Prihvatili su i ostali, ponekad doduše samo la-la-la — ali već nakon četvrtog ponavljanja znali su pjesmu napamet i odskakutali kroz hodnik do garderobe. Tamo su Maksićev šešir s krunom objesili pokraj kraljevog.

— Izgledaju kao David i Golijat — izjavio je Osram.

— Ne — rekao je Maksić. — David i Golijat nisu visili u garderobi.

— Osim toga, nisu bili slični kao veliki i mali šešir — utvrdila je Judita.

Osram je naprćio usta: — Vi hoćete uvijek biti u pravu.

— Umoran sam — objavio je kralj. — Svi marš u krevet! (Da još kani otpjevati kraljici u spavaćoj sobi novu pjesmicu, zadržao je za sebe.)

Četrnaest dana u Breganconi prošlo je kao u letu. Katkada je Bileam podučavao svoju djecu u nauci o društvu, a Jokus i Maksić su smjeli slušati. Neki put bi se odvezli u grad. Tada bi Maksić ponosno sjedio sa svojim malim šeširom s krunom na velikom kraljevom šeširu s krunom. Tako su šetali a i vozili se romobilom, na radost građanstva, ulicama. A kada bi Bileam, za šalu, iznenada htio natrag u dvorac i upitao: — Jesmo li što

zaboravili? — Maksić bi se svaki puta brzo nagnuo preko oboda šešira i šapnuo: — Vruće kobasice!

— Zaista — uskliknuo bi tada preplašeno kralj — moje pamćenje slabi. Događa li se i vama nešto slično, profesore?

Tako bi napokon, prije no što bi se odvezli kući, navratili do Virsthengota. To je išlo uz vožnje u grad kao grom uz munju.

Pred večer, dok bi sjedili u sobi za igranje, Jokus je čarao. Pa ponio je sa sobom čarobni frak. Ili bi Maksić i on pokazivali svoju vrhunsku tačku »Lopuža i Čovječuljak«. Krali su kao svrake. Ukrali su čak i krunu s Bileamovog šešira, premda je bila prišivena. Kraljica to uopće nije mogla shvatiti. U »Mjesnom listu« pisalo je čak da su u petak ukrali ušicu Juditine igle. No to smatram malo pretjeranim, a šef za štampu kraljevskog državnog ureda u jednom pismu čitalaca novinama napisao je da ušica igle nijednog trenutka nije nedostajala.

Kraljevskoj obitelji i posluzi mnogo je razonode pružala i tačka »Trbuhozborac i njegova lutka«. Jokus se za vrijeme te scene pravio kao da zna govoriti iz trbuha, a Maksić, koji je sjedio na njegovom koljenu, pomicao je, dok bi se tako zabavljali, glavu, oči i ruke, kao da je lutka kojom kriomice upravlja Jokus.

Dragi čitaoci, ja bih vam ovu predstavu rado potanje opisao, ali je cijenjeni gospodin Trbuhozborić bio protiv toga. A Maksić je rekao: — Ova je tačka još daleko od toga da bude zrela za pozornicu.

Osim toga, prikazana je 14. prosinca i nije, usprkos svim molbama, ponovljena. Jer došlo je vrijeme da se pakuju kovčezi. Štaviše, krajnje vrijeme. Jeste li ikada slagali čarobnjački frak u kovčeg? Niste? Za to čovjeku treba do jednog i po sata.

Rano ujutro 15. prosinca dopratila je kraljevska obitelj profesora i Čovječuljka do aerodroma. Rastanak je bio srdačan i bolan. Svi su rekli istovremeno: — Do skorog viđenja. — Aparat »Dagobert« digao se u zrak. I tako počinje . . .

Osmo poglavlje

MAKSIĆ BROJI ŠVICARSKE TUNELE ● TAJNA SE RAZOTKRIVA ● ROZA SE MORA DEBLJATI ● »VILA KRIJESNICA« ● JEDNA TELEVIZIJSKA EMISIJA I MNOGI MEĐUGRADSKI RAZGOVORI ● FERBANKS 3712 ● GĐA SIMPSON SE PRIJE SVOJE UDAJE ZVALA HANICA PIHELŠTAJNER

U Calaisu su se ukrcali na karavelu Air Francea (Er Fransa) i poletjeli s mnogim raspoloženim Francuzima koji su htjeli na zimske sportove u Zürich (Cirih). Tamo je padao snijeg. Ispred aerodroma je Jokus ušao u jedan taksi.

— Ostajemo li u Zürichu? — pitao je Maksić.

— Ne, moj maleni — rekao je profesor.

Na ciriškom su se glavnom kolodvoru ukrcali na strašno moderan vlak, koji se sastojao iz samo četiri vagona prve klase, i zauzeli mjesto u baru kola za ručavanje.

Vani na ploči piše »Zürich — Milano«. Putujemo li u Milano?

— Ne, moj maleni — rekao je profesor. Onda je za sebe naručio viski, a za dječaka jedan Tom Kolins*. — Naravno bez votke.

* napitak napravljen od sode, limunovog soka, leda i džina ili nekog drugog jakog alkoholnog pića

— Vrlo rado — rekla je konobarica i promotrila Maksića. — Ali, na žalost, nemamo naprstke.

— U normalnoj čaši i sa slamkom. Maleni rado sjedi na rubu čaše. Ipak čaša ne treba biti prepuna. Inače će smočiti noge.

— Vrlo rado — kazala je konobarica. — Sasvim onako kako gospoda žele.

Svijet je bio bijel poput snijega. Vlak je jurio kraj Ciriškog jezera. Pruga se uspinjala. Tuneli su slijedili jedan za drugim. Svjetiljke su sijale.

Nakon što je Jokus pročitao svoje novine, udubio se u knjigu s naslovom »Važne upute jednog stručnjaka za učenje trbuhozborstva«. Maksić je sjedio na rubu čaše, čvrsto se držao za slamku, gutljaj po gutljaj srkao svoj Tom Kolins i brojao tunele. — Zar mi još uvijek ne možeš odati svoju tajnu? — uporno je dodijavao.

— Ne, moj maleni.

— Fuj, pauk! I ti hoćeš da mi budeš očinski prijatelj? Dvadeset i šest.

— Što tu znači dvadeset i šest?

— Dvadeset i še . . ., evo još jedan: dvadeset i sedmi tunel.

Snijeg je padao u debelim pahuljicama. Mogli su se vidjeti glečeri. I zaleđeni vodopadi. Išlo se s naporom uzbrdo. Sve više. I ponovo se smračilo.

— Sada se vozimo kroz Sankt Gothard — objasnio je profesor. — Najmanje deset minuta. A kad prijeko opet izađemo iz brda u Airolu, sjat će sunce.

— Jesi li siguran?

— Nisam.

Jokus je ipak bio u pravu. Kad su deset minuta kasnije izronili iz tame, morali su od silnog sunčevog svjetla stisnuti oči. Nebo se svjetlucalo u plavetnilu. Putnici su blistali. A i sam vlak se veselio, Jer, napokon se išlo nizbrdo. Sve niže i niže. Brže i brže. Šareno obojene kuće su hitro prolazile. Na balkonima se njihalo rublje što se sušilo na suncu. Stanice su nosile zvučne talijanske nazive. Sve se izmijenilo. Samo je još uvijek bilo tunela.

— Četrdeset i tri — rekao je Maksić. — Od Züricha četrdeset i trr . . . Ne, četrdeset i četiri. — Jer su već opet pola minute kloparali kroz tamu.

— Pazi da se ne zabuniš u brojanju — kazao je veselo Jokus. — Inače ćemo morati natrag i ponoviti vožnju.

— Nemoj se šaliti, jer ću se zaista zabuniti. — Opet se zamračilo. Opet je bilo svjetlo. — Četrdeset i pet — utvrdio je Maksić.

Vlak je tutnjio ravnicom. Vidjele su se crvene živice s crvenim jagodama. Lijevo i desno od tračnica pojavljivali su se prvi čempresi i palme. Na jednoj velikoj pretovarnoj stanici visio je natpis »Belincona«. A kada je nakon nekog vremena kroz vagone prošao kondukter uzvikujući: — Slijedeća stanica je Lugano. Stojimo samo jednu minutu! — profesor je Čovječuljka strpao u džep na grudima i ustao.

— To je sva tajna? — upitao je Maksić razočarano. — Izlazimo u Luganu? Pa zašto bi tu bilo nešto tajanstveno? — Jokus je htio odgovoriti. No naišlo je još nekoliko tunela, i Maksić je opet bio potpuno zaokupljen brojanjem.

Onda je vlak stao. Vani je netko vikao: — Lugano! Molim požuriti s izlaženjem! — Oni su se dakle požurili. Uopće se sve odvijalo vrlo žurno. Jedva što je Jokus stupio na peron, već je raširio ruke, i jedva što je raširio ruke, već mu se oko vrata objesila neka mlada plavokosa dama. — Oprezno — opomenuo je on — nemoj zdrobiti Maksića!

Mališan se smijao. — Ne dajte se smetati! Ni vi meni ne smetate. Ta, Roza je meka.

Pred željezničkom stanicom su se ukrcali u auto, a Roza je sjela za upravljač. — Kako to? — upitao je Maksić začuđeno. — Je li to iznajmljeni auto?

— Ne. Naš je — odgovorio je Jokus. — Svakome pripada jedna trećina. Koju bi trećinu ti želio?

Ali Maksić je šutio. Letjeli su u Zürich. Zašto? Da putuju u Lugano. Čemu? Jer je Roza čekala na stanici. Zbog čega? Da se ukrcaju u auto, od kojega je trećina bila njegova. A sada? Sada su se vozili kroz lijepi grad, koji se zvao Lugano, preko lijepog trga, u čijoj je sredini stajalo ogromno božićno drvo, kraj lijepog jezera i lijepih hotela. Kamo? Pred kojim će se hotelom zaustaviti?

Ali nisu se zaustavili ni pred jednim hotelom. Prošli su kroz grad i vozili se na jedan od brežuljaka što su okruživali jezero. Kraj vila i vrtova. Kroz kestenove šume i kroz sela s crkvama, grobljima, školama, dućanima, krčmama i benzinskim pumpama. Ceste su postajale sve uže. Više nisu bile asfaltirane. Auto je skakutao kao kunić. No onda je, posve neočekivano, skrenuo na poljski put i stao pred nekim bijelim zidom. Kraj ulaza bio je postavljen natpis. »Vila mala briga«, pročitao je Maksić.

Roza je otvorila vrata, dovezla kola preko škripavog šljunka do garaže, ponovo izašla i smiješeći se rekla: — Od srca dobro došli! Kod kuće smo.

To je, dakle, bila ta tajna. Zato je Roza bila posjetila neku staru tetku, iako uopće nije imala nikakvu tetku. Zbog toga su bili prevarili Čovječuljka. To je trebalo biti iznenađenje, a bogme je i bilo.

Maksić je promatrao lijepu vilu zemljano žute boje sa zelenim prozorskim kapcima i kazao: — Ja sam zbunjen. — Nakon što su prošetali preko travnjaka, između drveća i gredica, sve do terase, s koje se vidjelo, duboko dolje, Lugansko jezero i, iznad druge obale, brda s njihovim žičarama, Maksić je nakon minute šutnje rekao čak i: — Ja sam totalno zbunjen. — To je bila najveća pohvala za koju je on znao, i s kojom je bio vrlo štedljiv.

Vila nije bila ni premala ni prevelika. U njoj je bilo mjesta za dresirane golubice Emu i Minu, za bijelog kunića iz cilindra Albu i za Lijepog Valdemara. Bila je tu, osim spavaćih soba dnevna soba s visokim, širokim prozorima i kuhinja, u kojoj se moglo ne samo kuhati i peći nego i, ako je čovjek htio, sasvim ugodno jesti.

Imali su teka. Jeli su. Bilo je ugodno. Ema i Mina su kljuckale zrna. Alba je grickao cikoriju. Troje je kućevlasnika jelo bečke odreske i zlaćanožute pržene krumpire. Maksić je jeo na malom stolu postavljenom na velikom kuhinjskom stolu i saznao, dok su se svi naslađivali, sve što još nije znao. (Gotovo sve.)

Ipak je čarobno nebo iznad troje kućevlasnika sa svojim zlaćanim, zelenim i bijelim zvijezdama, to prastaro blještavo nebo, nadmašilo i ovoga puta svijet sijalica, ma koliko je bio lijep.

— Ja zapravo nisam znatiželjan — rekao je Maksić, kad se udobno smjestio u svojoj staroj kutiji za šibice — ali ipak, gdje je moj stan?

Profesor Jokus od Pokusa protegnuo se u svom francuskom krevetu, što mu je pripadao od danas, i usput upitao: — Ma kakav stan?

Maksić je rekao: — Dvosobni stan što su mi svojevremeno poklonili Osram i Judita.

— Ah tačno. Tvoj dvosobni stan. Tko zna kamo li ga je Roza stavila.

— Nema ga nigdje. Roza nam je, kad smo stigli, pokazala sve sobe. Pa nisam valjda slijep.

— Nisi, to ti nitko ne može predbaciti. Možda ga je prilikom selidbe zaboravila zapakirati?

— Vas dvoje me nasmijavate — rekao je Maksić mrzovoljno. — Ona bi prije zaboravila svoje ime nego li moj ljupki stan. To znam. A znam i još nešto: opet imate neke tajne preda mnom.

— Naravno da je i to moguće — kazao je Jokus. — To se događa oko Božića. No budući da ti ne podnosiš tajne, ja ću ti sada jasno i glasno ispričati što smo ti do praznika htjeli prešutjeti. Dakle...

— Prestani! — uzviknuo je Maksić. — Neću više ništa da znam. Ja sam mala budala.

— Zabluda — rekao je Jokus. — Ti si velika budala. A sada ugasi svjetlo, hoćeš? Gospodin čarobnjak je umoran.

— I mali gospodin Budalić također — promrmljao je Maksić i pritisnuo prekidač noćne svjetiljke.

Dvadeset četvrtog prosinca nakon objeda prošao je kroz vrata vile kombi. Iskočila su tri čovjeka, iznijela svega i svačega i kojekakve sprave u vrt i počeli nešto raditi na travnjaku na pola puta između terase i vile. Što su tamo činili, nije se vidjelo.

Osim toga, Maksić je morao kititi drvce visoko dva metra, što je stajalo u dnevnoj sobi. Skakutao je lako poput ptice od grane do grane, učvršćivao po drvetu svjećice, vješao staklene kugle, šećerne perece i vilinu kosicu. Jokus je stajao sa strane kao neki general i samo govorio: — Plavu kuglicu malo više udesno... Treća svjećica na četvrtoj grani odozdo stoji nakoso... Čokoladni kružić više u sredinu... Još malko... To je bilo previše...

Roza je zavirila k njima u sobu i kazala: — I ja bih voljela da mi je tako dobro — i htjela se opet vratiti u

Jokus je, saznao je, kupio vilu u potpunoj tajnosti. Roza je praznu kuću, dok su on i Maksić bili u Breganconi, namjestila lijepim starim namještajem i pri tome izgubila tri funte i sedamdeset grama. To je tisuću pet stotina i sedamdeset (1570) grama, i ona, ni u snu ne misli da nastavi s ovom kurom mršavljenja.

— Druge su žene presretne kada se utanje — rekao je Jokus Maksiću i namignuo.

Roza je objasnila: — Ja nisam nikakva druga žena.

— Tu je, mislim, u pravu — kazao je Maksić žmigajući Jokusu. — Osim toga, ona zna da ti voliš okruglaste dame. Možda bi se morala udebljati.

Profesor je kimnuo glavom. — Dobar prijedlog.

— S »Galofakom«? Ili to pomaže jedino kokošima?

— Vjerojatno. A za mene bi to bilo i preskupo. Hranit ćemo je pet puta dnevno špagetima i makaronima. Tjestenina je ovdje jeftina.

— Šest puta — predložio je Maksić. — S mnogo maslaca, rajčice i mesnog umaka. Dokle god se lijepo ne udeblja.

— A što ćemo ako nam se ni tada ne bude sviđala? — pitao je Jokus. — Ako postane preširoka?

Maksić je znao što će. — Onda ćemo je dati posvuda tetovirati i pokazivati na godišnjem sajmu. Kao odbjeglu haremsku udovicu. Naplaćivat ćemo ulazninu.

— Djeca i vojnici plaćat će pola cijene — rekao je Jokus. — Ti si izvikivač.

— Jesam! — Maksić je trljao ruke. — Pridite bliže, dragi posjetioci! Ovdje vidite nešto posve novo. Tetovirani marcipan*, upravo stigao iz Arabije. Najdraža udovica emira Omara.

* slatkiš od badema

— Ulazite, moje dame i gospodo — viknuo je Jokus. — Zove se princeza Korpulenta**, čita vam iz dlana, ukoliko je opran, i pokazuje u drugom odjelu haremski ples sa sedam velova, pri čemu diže utege. Hranjenje je zabranjeno.

— Divno — rekao je Maksić. — Tako ćemo učiniti. A s novcem, što ćemo s njom zaraditi, kupit ćemo farmu makarona.

Roza Marcipan, lijepa, zaprepašteno je gledala ovu dvojicu. Onda je prošaptala: — Pa vi ste dva užasna i prepredena nitkova. Da sam barem ostala u Arabiji. Tamo je doduše za doručak bilo samo razrijeđene vode i deset udaraca štapom po tabanima, ali vas ste dvojica još mnogo gori od moga dragog emira Omara s nadimkom Grozni.

Napokon su se svi morali glasno nasmijati. Čak i Mina i Ema, golubovi-smijači, smijali su se. Jedino bijeli kunić nije u tome sudjelovao. Kunići se u najboljem slučaju smiju u snu.

Nakon jela Roza je oprala suđe. Jokus ga je obrisao. Maksić je pjevao, s Juditinim šeširom i krunom na glavi, pjesmu o kralju Bileamu.

Kad se vani dobrano smrknulo, izašli su još jednom kroz vrt do terase i uživali u sjaju tame. Lugano se blistao duboko dolje kao neka draguljarnica. Preko crnog jezera plovio je neki osvijetljeni parobrod. Monte Bré, malo zašiljeno brdo s vilama, hotelima i selima, nalikovalo je nekom svjetlucavom novogodišnjem drvcu.

** podebela

kuhinju. — Ne bi li mogla ostati ovdje? — upitao je Maksić. — Dobro bi nam došla.

— Zašto?

— Kao marcipan na drvcu.

Ona se podbočila rukama. — Ti jesi i ostat ćeš najveća svaštarija, ne, najveća ništarija od djeteta koju ja poznajem.

Ali je Maksić, koji se njihao na jednom šećernom kolutiću, rekao: — Samo čekaj dok i ti ne dobiješ svoje.

Na to se ona povukla mrmljajući: — Mislim da će guščja pečenka pregorjeti — i tako je otišla.

Kad se već lijepo smračilo, upalili su svjetla na drvetu, zapalili nekoliko prskalica koje su šištale i bacale iskre, zapjevali, i svako je svakome dao po jedan poljubac. To je iznosilo ukupno šest.

— Drugih darova nema — objasnio je energično Jokus. — Mi smo jedno drugome darovali vilu. To je dovoljno darivanja.

— Vi prevaranti — rekao je Maksić mirno. — Gdje je moj dvosobni stan? I što su danas oko podneva radili oni ljudi u vrtu?

— Pa lijepo — rekao je Jokus. — Nije doduše uobičajeno uoči Božića u vrtu tražiti uskršnja jaja, no ipak možemo pogledati! — Stavio je momčića u džep na grudima. Roza je uzela dvije stolice na preklapanje. I tako su izašli u prirodu.

U početku su im oba reflektora na krovu vile pokazivala put. Onda je kratko vrijeme bila tama. Onda je sasvim iznenada počelo na travnjaku svjetlucati i sijati i treperiti, kao da je tisuću krijesnica do njihovih nogu slavilo praznik. No to ipak nije bila nikakva tisuća krijesnica, već je to bila mala kuća, jedva viša od dvadeset centimetara, a iz svih je prozora žmirkalo svjetlo.

Maksićev dvosobni stan s kupaonicom i kuhinjom zauzimao je prvi kat. U prizemlju su se nalazile radna soba za igranje, kao i gimnastička dvorana s prostorijom za tuš. Bile su tu naravno i stepenice. Vodile su sve do potkrovlja, a i tu gore, na kosom krovu, sjala su tri prozora.

Roza i Jokus su sjedili na stolicama za preklapanje, šutjeli i zadovoljno se smješkali. A znate li uostalom što je Maksić rekao? Nije rekao ama baš ništa! Ima takve djece. Što se više raduju, to su tiša. I ja sam bio takav kad sam bio mali dječak. A mnogi odrasli to pogrešno shvaćaju. To je šteta, ali nemojte se izmijeniti.

Roza i Jokus, srećom, nisu spadali u tu pogrešnu vrstu. Oni su znali čekati, i tako su čekali. Bili su tihi i kad se Maksić spustio niz Jokusa, polako se prišuljao kućici i pogledao kroz prozor. Nije se mogao nagledati.

Naposljetku se Jokus nakašljao. — Hoćeš li ključ, da uđeš?

Čovječuljak je odmahnuo glavom.

— Ključ je užasno malen. Mogli bismo ga izgubiti — rekla je Roza.

Maksić je ponovo odmahnuo glavom, naglo pritrčao paru, uspeo se na Jokusa, uvukao se u džep na grudima i rekao jednu jedinu riječ. — Sutra — rekao je.

Prvog prazničkog dana, dakle 25. prosinca, bio je vedar i žustar kao i uvijek. Jokus je ponio gunj od devine dlake i sjeo, jer je vrijeme bilo ugodno i sunčano, pred liliputansku kuću usred travnjaka. Maksić je u međuvremenu istraživao svoj vlastiti dom od podruma do tavana, i svaki čas iznova otvarao poneki prozor i uzvikivao: — Pa ovdje je vratilo iz Pihelštajna! — i — Tu je i moja knjižnica! — i — Je li ovo pravi telefon?

— Naravno, moj maleni. I ako okreneš broj 01, javit će ti se jedna nama ne baš sasvim nepoznata dama.

Maksić se uvalio u naslonjač i nazvao broj 01. (Tako mali aparat niste još nikada vidjeli.) — Tko tamo govori? — pitao je. — Roza? Jeste li vi, velepoštovana, lično na telefonu? Zovem se kućevlasnik Maks Pihelštajner. Šaljem vam najsrdačnije pozdrave... Zašto da žurimo?... Hitno?... Kako to? Zašto bismo već sada morali doći na ručak? Štooo? — Čovječuljak je ukočeno pogledao profesora izvan kućice i spustio slušalicu. — Znaš li ti, što je pitala? — doviknuo je.

— Ne, moj maleni.

— Da li smo nas dva tikvana zaboravili da je na programu televizije u 15 sati i 15 minuta zanimljiva emisija.

Jokus je pogledao na sat i skočio. — Kako samo vrijeme prolazi kad je čovjek besposlen! Hajde, zatvori prozore i zaključaj vrata!

Kad su se napokon uputili natrag preko travnjaka, Maksić je opet dobio nadahnuće da stvara pjesme. Pjevao je:

Naprijed na nova djela!
Pečenka miriše iz zdjelâ.
To primjećuju i mališani.
Televizija nas mami.

Dva ćemo gospodina gledati,
i uživanju se predati,
jer to smo mi sami!

Toga je popodneva mnogo milijuna djece sa svojim roditeljima sjedilo ispred televizijskog ekrana, i pola su im se sata crvenjele uši. Gledali su Pihelštajn i cirkus, profesora-mađioničara s bijelim kunićem i oba goluba, tri sestre Marcipan koje su skakale u zrak, i gledali su, što je bilo najvažnije, vlastitim očima dječaka visokog pet centimetara, koji je spavao u kutiji za šibice. Gledali su i slušali kako je kod profesora Jokusa učio čitati i pisati. Doživjeli su kako su obojica u trgovini muškom odjećom kupili lutku iz izloga i kako je iza toga Maksić u hotelskoj sobi na lijepom Valdemaru vježbao umijeće penjanja. Emisija je završila pjesmom o »Poručniku Nevidljivom« a spikerica je objavila da je nastavak u nedjelju za petnaest dana.

Sva su djeca bila oduševljena i sve su do odlaska u krevet sanjarila o Čovječuljku. I odrasli su satima još o tome razgovarali i izjavljivali: da sami nisu vidjeli momčića — teško bi povjerovali da tako nešto uopće postoji.

U međuvremenu su glavni glumci sjedili u dnevnoj sobi svoje tihe vile i zamišljeno gledali preda se. — Mislim da smo bili prilično dobri — rekao je Jokus — ali posve tačno to ipak ne znam.

— Moj odskok za dvostruki salto bio je bijedan — izjavila je Roza Marcipan potišteno. — Izgledala sam kao šepavi konj.

Onda je zazvonio telefon i javio se prvi čestitar. Bio je to učenik Jakob Hurtig iz Berlina, i kleo se svojom školskom torbom, da on, njegovi roditelji, rođaci, susjedi i cijela Pijetlova ulica nikad prije nisu vidjeli nešto tako čarobno. — Oni su svi otišli — vikao je iz daljine — a i ja ću odmah otići, inače će razgovor biti preskup. — Otišao je.

— Šteta — rekao je Maksić. — Baš sam mu htio pričati o svojoj maloj kući. Znate li već kako ću je nazvati? »Vila krijesnica«. Sviđa li vam se to ime.

Dok im se ime još sviđalo, zazvonio je iznova telefon. Ovoga se puta javio gradonačelnik iz posvema snijegom zatrpanog sela Pihelštajna. Bili su silno oduševljeni i osjećali su se osobito počašćeni. Ta njihovo je selo sad postalo slavno širom svijeta, što će se povoljno odraziti na povećanju turističkog prometa.

Naredni je međugradski razgovor bio s Breganconom. Kralj Bileam je čestitao u ime svih stanovnika dvorca. Bilo je veličanstveno, govorio je, i da predaje slušalicu djeci. Tek je sada Maksić imao priliku da opiše vilu. Judita i Osram bili su pogodniji slušaoci od bilo koga drugog. Jer sadašnji prvi kat, dvosobni stan s kupaonicom i kuhinjom, oni sami su mu svojevremeno poklonili.

Telefonski pozivi nisu prestajali. Slijedeći je čestitar bio mister Drinkvoter, a Jokus je viknuo: — Halo, Hanziću. Ja sam mislio da ti spavaš?

— Ne. Naredio sam da me probude. Emisija je bila vrlo dobra. Ja mogu biti zadovoljan s vama, a vi sa mnom. Prema tome: laku noć svima!

— Gdje se nalaziš? — pitao je Jokus.

Tada je neki tuđi glas rekao: — Govori radio-telegrafista jahte »Dobar san«. Mister Drinkvoter već opet spava. Usidreni smo u aleksandrijskoj luci. Bilo je to nezaboravnih pola sata. Pozdravite, molim, Čovječuljka! Kraj emitiranja.

Posljednji poziv tog dana, koji će se pamtiti, došao je iz zimskog boravišta cirkusa Štilke. Direktor je Brauzeveter, izgledalo je, bio sasvim izvan sebe. — To, što vas sve troje ne mogu sada priviti na svoje ganute grudi, jedino je što nedostaje mojoj sreći. Bili ste božanstveni. Bili ste poražavajući. Bili ste . . .

Maksić se kotrljao od jednog do drugog kraja slušalice. — Direktore, kakve rukavice nosite?

— Zlatne — odgovarao je direktor. — Zlatne rukavice, zlatni moj dječače! Moja mi je supruga stavila jedan par pod božićno drvce. Ona ima proročansku dušu.

I tko je ujutro drugog dana praznika ponovno nazvao? Direktor Brauzeveter. — Profesore, jeste li sami? Ili je Maksić u blizini?

— Ne, upravo se sada kupa u svojoj vlastitoj kući. Gdje gori?

— Malo prije sam primio s Aljaske telegram, koji zvuči vrlo čudnovato.

— S Aljaske? Ne nalazi li se to kraj Sjevernog pola, odmah iza ugla? — pitao je Jokus.

— Može biti. Tekst telegrama u svakom slučaju glasi: »Saopćite profesoru Jokusu hitnu molbu, da nazove Ferbanks 3712, jer je od životne važnosti. Hvala lijepo. Džejn Simpson, rođena Hanica Pihelštajner.« Jeste li zabilježili broj?

— Ferbanks 3712. Džejn Simpson.

— Rođena Pihelštajner! Hanica, još i to! Usred Aljaske! Gdje navodno ima samo kopača zlata, Eskima i saonica koje vuku psi. Moja žena misli . . .

— Možda je vaša žena u pravu — rekao je Jokus, brzo spustio slušalicu, odmah je ponovo podigao i od telefonske centrale Lugano tražio međugradsku vezu s Ferbanks 3712.

— Ferbanks 3712 — ponovila je telefonistica iz centrale — vrlo rado. Ali tamo je sada, mislim, ponoć ili jučer.

— Molim telefonski razgovor.

— Vrlo rado, gospodine profesore. I srdačna hvala za lijepu televizijsku emisiju. Bilo je jedinstveno.

Nakon jela Jokus se potužio na glavobolju, legao na kauč, rekao da mu treba mir, i oboje zamolio da se malo provozaju. Nisu imali ništa protiv. Ipak ga je prethodno Roza prisilila da proguta dvije tablete protiv bolova. To mu baš nije bilo pravo, jer uopće nije imao glavobolju.

Kad su njih dvoje izašli, sjeo je uz telefon i čekao. Zašto im nije ni riječi rekao o Ferbanksu 3712, ni sâm nije znao sasvim tačno.

U međuvremenu su se Roza i Maksić vozili prema Caroni, gdje su se divili starom i malom magarcu, kao i meketavom jarcu, koji su tamo već godinama gledali na ulicu preko jednog trošnog zida i dali se fotografirati. Zatim su se otkotrljali dolje do Morcota i zatim kraj jezera do Melide.

Ovdje su se oduševljavali u prirodi za djecu izgrađenoj »Švicarskoj u malom«: s brdima i starim gradovima,

jezerima i gradovima, parobrodima u plovidbi, željeznicama i autobusima. Čovjek je mogao lijepo u četvrt sata prošetati kroz cijelu Švicarsku. Maksić je čučao u Rozinom džepu od kaputa i rekao, kad su se opet ukrcali u auto: — To bi bila zemljica za mene! Tačno po mjeri!

U Luganu su svratili u »Lječilište«, gdje im je dražesni natkonobar servirao vruću čokoladu i svježe tortice od ananasa. Kad je ugledao Maksića, zablistao je: — Kakav slučaj! Za istim je stolom svojedobno svakog popodneva sjedio doktor Kästner i pisao knjigu »Čovječuljak«.

— Na kojoj stolici? — upitao je Maksić .

— Na ovoj stolici na kojoj sada sjedi gospođica Marcipan.

— Odakle znate kako se ja zovem? — upitala je Roza.

Maksić je namignuo konobaru. Ovaj je također namignuo, naklonio se i pozdravio nove goste.

— Što ima tu da se namiguje? — upitala je Roza oštro. — Odakle on to zna?

— Iz knjige »Čovječuljak«. Odakle bi inače?

Roza se nasmijala, tako da su se ljudi stali okretati. — Naravno! — uzviknula je. — A sada brzo u igračnicu! Glupi ljudi imaju sreću na ruletu. — I zaista je za deset minuta dobila trideset franaka.

Kad su se vratili kući u vilu, Roza je htjela profesoru dati još dvije tablete. Ali on nije htio, nego je rekao: — Nemam uopće glavobolju. Želio sam samo da vas se na neko vrijeme riješim.

— Zaista sam sebi našla za zaručnika finog čovjeka — rekla je Roza Maksiću.

— Notiranog lažova — rekao je Maksić Rozi.

— Notornog lažova — ispravila ga je ona.

Jokus im se zagrozio. — Ako odmah ne sjednete na vaša tri slova . . .

— Mi smo dvije osobe — izjavio je Maksić.

— . . . što se mene tiče može i na vaših šest slova . . .

— Mi već sjedimo, o gospodine — pjevušila je Roza. — Ne samo na tri ili šest slova, već na cijeloj abecedi. Maksić na malim slovima, a ja . . .

— Tišina! — naredio je profesor. — Malo prije sam imao telefonski razgovor s Aljaskom. S nekom Džejn Simpson. Od životne je važnosti, pisalo je u njezinom telegramu upućenom Brauzeveteru, koji me je nazvao jutros. Od životne važnosti, što je to moglo značiti? Njezino je djevojačko prezime Pihelštajner. Ja sam odmah prijavio telefonski razgovor, izgovarao se glavoboljom, progutao dvije odvratne tablete i zamolio vas da se provozate.

Roza je sjedila na kauču. Maksić je sjedio na naslonu kauča. Šutjeli su kao za okladu.

— Prije otprilike jednog sata dobio sam vezu. Dugo sam razgovarao s gospođom Simpson, i ona je obećala da će odmah spakirati kovčege. Sutra ću joj telegrafski poslati novac za put, i ako sve bude išlo kako treba, s obje ćemo slaviti Staru godinu.

— S obje? — upitala je Roza. — Kako to s obje?

— Gospođa Simpson ima kćerku. Emiliji Simpson je devet godina, i mogli bismo je, ako se ona s time slaže, zvati Emica. Ili Emili. Nama će pasti na um još nešto slično neprikladno.

Maksić je sjedio kao skamenjen.

— Vidjele su nas na ekranu i cijele su večeri plakale — pričao je profesor. — Gospođa Simpson je izgleda mala nesretna žena.

— Kako mala? — prošaptao je Maksić.

— Visoka je pedeset centimetara.

— A kako nesretna? — pitala je Roza.

— Nije joj se svidjelo u Pihelštajnu. Time je počelo, i zbog toga je prije deset godina pobjegla odande po noći i u magli. Nije željela Pihelštajnca, nego pravog velikog čovjeka. I veliku djecu. Tri puta veću nego što je ona sama. »Dobar dan«, govorili bi tada ljudi njezinoj djeci, »ta tko je ta mala žena koju vodite za ruku?« »Ah, pa to je naša mamica«, odgovarala bi zadovoljno djeca. To je tada bila silna želja Hanice Pihelštajner. Prevezla se kao slijepi putnik na nekom teretnom parobrodu do Kanade. Mornara, koji ju je bio sakrio, uhvatio je na djelu kapetan i otpustio. A jer je mornar, koji se zvao Simpson, bio pravi veliki čovjek, vjenčali su se. On se zaposlio kao zapakivač u tvornici konzervi. Zatim ga je za neku farmu krznaša na Aljasci zainteresirao neki agent. Tamo je gospođa Simpson dobila kćerku. Slijedećeg je dana tata Simpson nestao. Nikad se više nije pojavio.

— To ne razumijem — kazala je Roza. — Zar je bio toliko razočaran što nije bio dječak? Pa djevojčice mogu biti sasvim zgodne. Ja na primjer . . .

No svoju rečenicu nije završila. Jer Maksić se stao čupati za kosu i derati: — Dragi, dragi Jokuse, ma ispričaj mi napokon koliko je velika ta kćerka! Ne mogu više izdržati!

— Pa ti si to već pogodio — rekao je Jokus i nasmiješio se.

— Zar je stvarno . . .?
— Ona je stvarno tačno tako malena kao ti.

O toj nezaboravnoj večeri dalo bi se još štošta ispričati. Ali ja to ne činim. Ima trenutaka, mislim, u kojima pripovjedač treba da na vršcima prstiju izađe iz sobe i likove svoga romana ostavi nasamo. On za sobom zatvara vrata, još neko vrijeme prisluškuje i zatim prošeta kraj blistave »Vile krijesnice«, do terase, i baca pogled dolje na Lugano. Kakav sjaj i blještavilo!

— Emilija se zove ta palčica — misli on, dok gleda dalje. — Da li je tako lijepa i pametna kao Maksić? — pita se zabrinuto. — Ali Emilija ili Emica, ne, to ne odgovara. Maksić i Emilija? Ne. Maksić i Emica? Ne. Maksić i . . . Odjednom je uzviknuo: — Sjetio sam se! Maksić i Malena! — I tako počinje . . .

Deveto i posljednje poglavlje

PRIJATELJSTVO NA PRVI POGLED • MILICA KUHA »BLEZGARIJU S UMAKOM« • GOSPOĐA SIMPSON HOĆE DA ODE, ALI OSTAJE • ŠTO SU MUŠKE RUPICE ZA DUGMETA? • MOMAČKO VEČE I PEPELNICA • MAKSIĆ I MALENA NE GOVORE ČEMU SU SE SMIJALI

Kad je gospođa Džejn Simpson (iz Ferbanksa, Aljaska) sišla s aviona i u prolazu dala potvrditi svoju putnicu, nitko se nije začudio što je visoka svega pedeset centimetara. Na međunarodnim su se aerodromima ljudi već odavna odvikli da se nečemu čude.

Čak i kad bi došao netko s dvije glave ili sasvim bez glave, ni tada ne bi bilo ni najmanjeg uzbuđenja. Ako bi u rubrici pasoša pod »posebni znaci« pisalo »dvije glave« ili »bez glave«, sve bi bilo u najboljem redu.

Kako je već rečeno, svega pola metra visokoj Džejn Simpson, obučenoj u kaput od tuljanovog krzna, nitko se nije čudio. Isto tako nitko nije primijetio kako je Jokusu hitro i strašljivo nešto tutnula u šaku i kako je on to nešto pažljivo stavio u džep na grudima. Tek nakon toga su se pozdravili. Gospođi Simpson su od silne zahvalnosti navrle suze na oči. Roza Marcipan je vedro kazala da je to pretjerano. A profesor je dao rukom znak taksiju.

Sad su se dakle dva palčića nalazila u džepu na njegovim grudima. — Nadam se da imaju dosta mjesta — mislio je. — Morat ću o tome porazgovarati sa svojim krojačem. — Zatim je protegnuo vrat, bacio pogled nadolje i pokušao pogledati u vlastiti džep na grudima. Vidio je Maksićevu čupavu glavu i odmah pokraj nje malu frizuru s konjskim repom i crvenom baršunastom vrpčicom. To je bila dakle mala Emilija Simpson.

Čovječuljak i Malena su se čudili jedno drugom bez ijedne jedine riječi, no zatim su se oboje nasmiješili. Kasnije je Maksić osjetio kako se neka ruka uvlači u njegovu ruku. Tada ju je srdačno stisnuo.

Bilo je to prijateljstvo na prvi pogled, a to i nije nikakvo čudo. Glavni zgoditak čovjek ne izvlači svakog dana, nego samo jedanput u životu, a posve sigurno nijedanput. Većina ne izvlači ništa, ili uz povuci-potegni izvuku poneku utješnu nagradu. No mi nećemo biti zavidni. Zavist škodi ljepoti.

U vlaku za Lugano bili su još uvijek vrlo plahi i bojažljivi. Maksić je zapravo želio zajedno s njom brojati mnoge tunele. Ali se nije usuđivao otvoriti usta. Pri duši mu je bilo kao da mu je preko njih zalijepljen flaster.

Tek u deset minuta dugom tunelu ispod Gotharda smogao je hrabrosti. — Zvat ću te Malena — šapnuo joj je u uho.

Na to se ona tiho nasmijala i prošaputala: — Maksić i Malena, to lijepo zvuči.

— A Malena i Maksić — rekao je on — to zvuči još ljepše. Osim toga i uljudnije.

Zahihotala je. — Ti si pravi pravcati džentlmen.

U tom je trenutku vlak izišao iz tunela ravno u južno sunce. Žmirkali su i smješkali se. — Pa to je tako lijepo — rekla je Malena i čudila se. Sreća je za nju bilo nešto posve novo.

Iduće su večeri slavili Staru godinu. Dan poslije toga slavili su Novu godinu. A i dani što su slijedili bili su prozničnі, slični jedan drugom da bi ih čovjek mogao pobrkati. Naravno da se nije praznovalo bez prestanka. A ni Maksić i Malena nisu stalno skakutali po novogodišnjem drvcu. Već i stoga što je Malena lako dobivala vrtoglavicu.

Kad je Maksić s njom na golubici Emi napravio nekoliko krugova, morala je prileći na četvrt sata.

— Šteta — rekao je Maksić — iz tebe neće biti artistica.

— Mora biti i gledalaca — mislila je Malena. A ja držim da je isključeno na ovu temu reći nešto umjesnije.

Dok bi kuhala u »Vili krijesnica« Malena nije patila ni od kakve vrtoglavice. Ona je kuhala, pekla i pržila da se sve pušilo. A kada doista više ne bi znala dalje, nazvala bi preko malog telefona svoju majku, koja je kuhala u velikoj vili za velike.

Maksić je rado sjedio u kuhinji i promatrao Malenu. Ponekad bi joj naglas čitao. A ona je katkada namjerno kuhala gluposti. — Danas za ručak imamo blezgariju s umakom — govorili bi tada s oduševljenjem — ili — pastile od ljubičica s prženim koprom — i što je najluđe: sve im je to čak i prijalo!

Jednom je jedan kos htio bezuvjetno u kuhinju kroz otvoreni prozor i pridružiti im se pri jelu. To je bilo uzbudljivo! Maksić je Malenu poslao do telefona i za to je vrijeme pticu držao u šahu s jednim kuhinjskim nožem. Kos je psovao. Dječak se derao: — Odbi, ili ću iz tebe napraviti paprikaš!

To ipak, srećom, nije bilo potrebno. Jer je, usred bitke riječima, dotrčao Jokus preko livade, kao da želi oboriti svjetski rekord u trčanju po travi, a kos je uhvatio maglu. Maglu? Odletio je do najbližeg drveta i psovao.

To je zaista čudno: kad kosovi pjevaju, pjevaju slatko kao slavuji. Možda još slađe i maštovitije. Ali kada psuju, tada psuju i jadikuju kao šoferi kad se sudare.

Kad je kos svadljivac napokon odletio, Jokus se sagnuo i upitao: — No, pa što ima za ručak?

— Guščja jetra od kokoši s hrenom i s još hrena — javila je Malena. — Želite li malo kušati? — Pružila mu je punu žlicu kroz prozor.

Kušao je, morao se nakašljati i rekao: — Neka ljuta stvar.

— Ali zdrava — rekla je Malena. — Hren pročišćava grlo i nos.

— A još više hrena još više pročišćava grlo i nos — objašnjavao je Maksić. — A osim toga je to veselo jelo, jer čovjek uz njega plače.

— Vi biste morali napisati svoje recepte i izdati »Kuharicu za djecu« — rekao je Jokus. — To bi pobudilo pažnju.

— Radije ne — kazala je Malena. — Inače bi nam došli svi roditelji i isprašili nam turove.

Maksić je, usprkos tome, bio za kuharicu. — Uz to ćeš naučiti čitati i pisati, a osim toga ćemo se i zabavljati. Našim će se receptima ljudi prilično čuditi.

— U to sam uvjeren — rekao je Jokus. — A sada vam želim dobar tek. Mi imamo gulaš s vrhnjem i valjuškima. Kad se smrkne doći ću po vas. Do viđenja.

Dok se vukao preko travnjaka, boljela su ga križa. To se događa kad se čovjek tako dugo i tako duboko sagiba da bi se divio tuđim kuhinjama.

Nakon veselog i isto tako suznog jelovnika s hrenom i s još više hrena, sjeli su i Malena i Čovječuljak u knjižnicu da iz svojih sićušnih šalica ispiju čokoladu. Bilo je i tucanih badema i isjeckanih grožđica. — Za mene je to

bio svečani ručak — rekao je Maksić. — Ti si rođena za domaćicu. No sad mi objasni kako to da ne znaš čitati i pisati?

— A tko bi me naučio?

— Tvoja majka.

— Ali, Maksiću, pa ona je od rana jutra do mraka stajala u dućanu, a navečer bi bila mrtva umorna.

— Zar nije bilo nikog drugog? Nikakvog učitelja? Nikakve odgojiteljice? Nijednog dječaka iz susjedstva koji je išao u pravu školu? Zar nikoga, premda si ti tako ljupka djevojčica? Možeš li mi to objasniti?

Malena ga je čvrsto pogledala u oči i kimnula glavom. — Mogu ti objasniti. Ali samo onda ako mi se zakuneš da nikom živom to nećeš dalje pričati.

— Kunem se. Školskom torbom Jakoba Hurtiga. On je moj prijatelj, a ne znam se još strašnije zaklinjati.

— Pa u Ferbanksu nitko nije ni znao da uopće postojim — prošaputala je Malena tajanstveno. — Ja čak nemam ni rodnog lista.

On je sjedio sav zapanjen.

— Kad sam došla na svijet, a moj otac vidio kako sam mala, pobjegao je. Ja ne znam gdje je on i da li je uopće još živ, a to uostalom i ne želim znati. Nekoliko je tjedana poslije mama otputovala u Ferbanks i svojim posljednjim novcem iznajmila dućan mješovite robe. Uz dućan je bila i sobica. Tamo me je sakrivala dok nismo došli ovamo.

Na to je Maksić zgrabio svoju porculansku šalicu i tresnuo je o zid. — Devet godina u sobici! — vikao je. — To je bilo nisko! To nije smjela činiti! Nikada!

Malena je klečala na tlu, skupljala krhotine i rekla: — Šteta za lijepu šalicu!

— Vrlo važno! — vikao je Maksić bijesno. — Šteta za devet godina! — No kad je ugledao Malenu kako čuči na sagu među krhotinama, skočio je sa stolice, zagrlio je i čvrsto je privio k sebi. Tako su neko vrijeme prosjedili. Malena je plakala, no ovoga puta tome nije bio kriv hren. Dječak joj je obrisao suze s obraza, promotrio svoje ruke i rekao: — Baš danas imam prljave prste.

— Ništa ne smeta — kazala je i opet se malko nasmiješila.

Pa ja ne znam što vi o tome mislite. Maksićev prvi bijes bio je razumljiv, a taj prvi bijes nije bio i njegov posljednji. Tjednima nije mogao od silne srdžbe pogledati u oči majku Malene. A nije smio ništa reći. Bio se zakleo školskom torbom Jakoba Hurtiga, to ne smijemo zaboraviti. Inače . . .

Uvijek postoji taj uznemirujući inače. Čovjeka muči još i kada mu kosa posijedi ili ostane posve bez nje. Inače, mislim, Džejn Simpson i ne bi bila tako loša kao ono dvoje roditelja koji su, jer nisu imali što da jedu, poslali Ivicu i Maricu jednostavno u šumu, i to po noći!

Ona se bila jako namučila i u svojem bijednom dućanu Eskimima i Indijancima, lovcima lososa i trgovcima krznima prodavala konzerve i rakiju. Također i američkim pilotima i mehaničarima stacioniranim u blizini koji su katkada dolazili u Ferbanks da prolumpaju noć.

— Zatvaraj svoj blesavi dućan — derali su se. — S gospođicom, koja je svega pola metra visoka, već smo

odavna htjeli poći na ples. — Jedan se čak pokušao dočepati blagajne. I da ga nije tada zviznula šiljatim nožem za otvaranje konzervi . . .

No zašto vam dosađujem takvim pustolovnim pričama? Pa ja samo pokušavam, vama i sebi samom, da objasnim zbog čega je gospođa Simpson tako dugo sakrivala i prešućivala svoje dijete. Ipak je bilo pravo čudo što je Malena, usprkos devet godina osamljenosti, ostala zdravo i normalno dijete. Zar majka nije o tome razmišljala?

Ja u to jednostavno ne mogu vjerovati. Stoga predlažem da čujemo što je ona, otprilike u isto vrijeme, pričala u dnevnoj sobi »Vile mala briga«.

Roza Marcipan i Jokus sjedili su na otomanu. Gospođa Simpson je sjedila njima nasuprot na stolici, pognula glavu i djelovala kao nekakva učenica četvrtog ili petog razreda. No, kad je podigla glavu, vidjelo se jedno umorno i ojađeno lice.

— Sve što sam učinila, bilo je pogrešno — objašnjavala je. — Željela sam velikog muža i veliku djecu. Je li to grijeh? Jesu li to dva grijeha? Je li to osamdeset i sedam grijehova?

— Nije — rekla je Roza. — Ali . . .

— Našla sam velikog muža. Ali sam dobila dijete veliko pet centimetara. Muž je od straha podbrusio pete. Držao me začaranom. Ja sam se bojala. Bojala sam se same sebe, bojala se djeteta, bojala za dijete, bojala se farme modrih lisica, bojala hladnoće. A dućan u Ferbanksu donio je novi strah. A što ako obolim? Ili Malena? I strah od pijanih muškaraca u dućanu . . . Džejn Simpson, rođena Pihelštajner, podigla je glavu i tužno pogledala psa

na otomanu. — Ja nisam loš čovjek, ali nisam bila dobra majka. Da li biste mogli ovdje zadržati moju kćerku?

— Naravno da ostaje ovdje — rekao je Jokus. — Maksić bi nam zavrnuo šije, kad Malena ne bi ostala ovdje. Ali zašto vi to pitate . . .?

Roza Marcipan se nagnula naprijed. — Pa vi valjda ne kanite . . .?

— Da, ja kanim otići. Ja sam suvišan čovjek. Neću čak ni djetetu nedostajati.

— Ma u to ni vi sami ne vjerujete — rekao je Jokus. — Nijedan kvadrat nije okrugao, i nijedna majka nije suvišna.

— Vi morate ostati — kazala je Roza. — Ne samo djevojčici za ljubav, nego i radi vaših valjušaka.

— Osim toga, netko će morati čuvati veliku i malu kuću dok smo mi na putu s cirkusom. — Jokus je pripalio cigaretu. — Mi ipak još ne namjeravamo potpuno se povući u mirovinu. Kratko i jasno, moja draga Džejn, Vi ostajete, jer ste nam potrebni, i gotovo!

Ovaj je razgovor majci dobro činio. To se primijetilo već za nekoliko dana. Nije više bila tako bojažljiva i utučena kao na početku. Događalo se, štaviše, da se i smiješila, dok bi se drugi smijali, i tek tada bi čovjek vidio kako je zapravo bila lijepa.

Jednom je prilikom Roza povela Jokusa iz radne sobe, stavila prst na usta i zastala pred kuhinjskim vratima. Čuli su zveckanje tanjura, jer je gospođa Simpson prala suđe, ali su čuli i još nešto. Ona je pjevala!

Zatim su se opet odšuljali natrag u radnu sobu, a profesor je rekao: — No, dakle. To smo uredili. Pao joj je kamen sa srca.

— A sutra ću je odvući k frizeru — saopćila je Roza. — Nova frizura daje nama ženama novu, neslućenu snagu.

Iste večeri, odmah poslije jela, rekla je gospođa Simpson da želi nešto pokazati Rozi i Malenoj. Tako se dogodilo da su Jokus i Maksić ostali sami.

— Dobra prilika za razgovor muškarca s muškarcem — izjavio je Jokus.

Maksić se osjetio počašćenim. — Pretvorio sam se u uho.

— Ti si ovih posljednjih dana tako neprikriveno bijesno zurio u gospođu Simpson, da sam mislio da ćeš joj odgristi glavu. — Budući je dječak šutio, profesor nastavi: — Pretpostavljam da si saznao za neke stvari iz Ferbanksa. Na primjer, o sobici kraj dućana. I sigurno si se zakleo da o tome nećeš pričati.

Maksić je još uvijek šutio.

— Drži svoju riječ i ne pričaj o tome — rekao je Jokus. — To je sasvim u redu. Ali ja nikome nisam obećao da ću šutjeti. Stoga barem tebi smijem govoriti o Maleninoj majci. Nanosiš joj nepravdu.

— Ne! — jarosno je viknuo Maksić. Drhtao je od srdžbe.

— Ipak, ipak — rekao je Jokus. — Prije nekoliko dana sve nam je ispričala. Ovdje u ovoj sobi.

— Zato jer ima nečistu savjest.

— Posve sigurno. Ali i zato što je htjela otići.

— Otići? Ali kamo?

— To ne znam. A i ona je to isto tako malo znala.

— S Malenom? — Maksić je jako poblijedio.

— Ne — rekao je Jokus. — Sâma. Jer da je ona suvišan čovjek.

— A zašto nije . . .?

— Zašto nije otišla? Jer sam joj ja naredio da ostane ovdje.

Time je ozbiljan razgovor muškarca s muškarcem završio. Jer su se Roza i Džejn Simpson vratile u sobu, sjele i izgledale zaista zadovoljne. Dječak je pogledao sad jednu sad drugu i upitao: — Pa gdje je Malena?

Na to je gospođa Simpson stavila na stol jednu napola otvorenu kutiju za šibice. U kutiji za šibice ležala je Malena i spavala.

Zapravo, ona se samo pravila da spava. Maksić se pravio kao da se ljuti. — To je već vrhunac — psovao je. — Kad čovjek ženi pruži mali prst, ona odmah uzme cijelu kutiju. I što je to obukla ta drska osoba? Jednu od mojih pidžama! To se sasvim jasno primjećuje po muškim rupicama za dugmeta.

— Za ime svijeta, što su ti to muške rupice za dugmeta? — upitao je Jokus.

— Mi muškarci nosimo rupice lijevo a dugmeta desno. A žene čovjek prepoznaje po tome što je to kod njih obratno — revno je objašnjavao Maksić. — Ona je dakle ukrala pidžamu. Pozvat ću patrolna kola.

Tada se Malena naglo uspravila. Njezine su oči sijevale od nestašluka. — Ali kutija za šibice je moja vlastita kutija, a posteljinu je moja majka sašila posebno za mene. Zapamti to, ti . . . ti . . . ti muška rupica za dugme! — I tada mu je, upravo da čovjek ne povjeruje, isplazila jezik. — Bee!

Maksić se htio pokazati otmjenim. Ali mu je Jokus začepio usta i rekao: — Sutra ću sebi naručiti kod krojača kaput s dva džepa na grudima, jednim na lijevoj i drugim na desnoj strani, tako da se ne možete svađati, barem kad smo na putu.

— Eto, sad znaš — rekao je profesor kasnije kad se lijepo udobno protegao u krevetu. — Ona uopće nije loša majka. Od silne su joj se radosti obrazi zarumenjeli.

Maksić, koji je sjedio u svojoj kutiji za šibice, kimnuo je glavom. — Jednom se čak sasvim uistinu nasmijala.

— U posljednjih devet godina vjerojatno prvi puta. A vas dvoje ste bili jako šaljivi — rekao je Jokus. — Čudnovato, čini mi se kao da ta mala već čitavu vječnost živi s nama. A mi smo je tek prije tjedan dana doveli s aerodroma! Roza to isto ne može da shvati.

Iznenada se začulo »klik«, i ležali su u mraku. Dječak je pritisnuo prekidač.

— Oho, zar si već umoran? — upitao je Jokus.

— Ne.

— Nego?

— Toliko sam radostan zbog Malene, da kod električnog svjetla to uopće ne mogu iskazati. Čak ni tebi.

Neko su vrijeme ležali u tišini. Pred prozorima je vjetar čupao čemprese. Bio je to južni vjetar koji je dolazio iz Italije i preko Alpa htio na sjever gdje se nalazilo njegovo najmilije jelo: svježe napadali snijeg.

Jokus je već povjerovao da momčić spava.

No odjednom je Maksić počeo opet govoriti. — Ima tu još nešto. Još jedan razgovor bez svjetla. Slušaš li?

— Dakako.

— Znam zašto se niste vjenčali.

— Tako?

— Zbog mene. Žalili ste me. Mislili ste da ću se osjećati previše usamljenim.

— Ne budi melodramatičan — opominjao je Jokus. — Inače ću upaliti svjetiljku.

— Molim te, nemoj!

— E, pa lijepo. Pitam te dakle u mraku: zašto misliš da se zbog tebe nismo vjenčali?

— Jer je to istina — objasnio je Maksić. — Sam si to rekao: dva puta kad je cirkus gostovao u Glazgovu, jedanput u Londonu, dva puta u dvorcu Bregancone i jedanput ovdje, na Staru godinu.

— To prelazi sve granice — kazao je Jokus. — To što varaš, već je dovoljno loše. A da se uz to još i razbacuješ s navodima mjesta i vremena . . .

— Ti govoriš u snu! — glasno je rekao Maksić. Ni riječi više. Ali i to je bilo dosta. Iza toga duže vremena vladala je tišina. Barem u mračnoj sobi. Napolju je južni vjetar bučio jače no ranije. Stabla su se svijala i stenjala i uzdisala, kao da ih probada u križima. U daljini je zviždao vlak.

Napokon je uzdahnuo i Jokus, kao da i njega probada u križima, i rekao: — Od sutra ću ti svako veče prije odlaska na spavanje uši nabiti pamukom.

Maksić se tiho nasmijao. — A zašto? — upitao je. — Otkada je ovdje Malena, nisam više osamljen! Sad

se možete vjenčati bez grižnje savjesti! Malena se u potpunosti sa mnom slaže.

— Što? Ti si s njom pričao o Rozi i meni i o svemu?

— Ja to nisam htio. Ona je to iščeprkala.

— Što to treba da znači? Iščeprkala?

— Pa, ovaj, to se desilo ovako.... Ručali smo tamo kod nas. Imali smo tjesteninu s juhom, ne, juhu s tjesteninom i kuglicama od krupice. Zatim sam legao samo na četvrt sata i zaspao. Malena je sjedila pokraj. Kačkala je nekakvu kuhinjsku krpu iz zemlje Krplandije koja, naravno, uopće ne postoji.

— I? — pitao je Jokus nestrpljivo. — Dalje?

— Malena je kačkala i slušala me.

— Kako te je slušala? Mislim da si spavao?

— Dragi Jokuse, nemoj se ljutiti — rekao je Maksić bojažljivo — a ne smiješ mi se ni smijati. Ali...

— Što ali?

— ...meni se događa isto što i tebi. Ni ja to nisam znao. Dok to nije primijetila Malena. Ja... ja također govorim u snu!

Na to se Jokus stao smijati, da su prozorska okna zaječala. Izgledalo je kao da nikada neće moći prestati. I Maksić je počeo. I tako su se smijali dvoglasno, dok netko nije otvorio vrata i upalio svjetlo.

Bila je Roza. Nosila je svjetloplavu pidžamu, već je bila spavala, i zaprepašteno je upitala: — Što znači taj paklenski smijeh? Još k tome u mraku? Jeste li poludjeli?

— Ne, to ne — počeo je Jokus. No onda ga je opet spopala volja da se smije, a i Maksić mu se pridružio i od miline stao čupati kosu.

Roza je sjela na rub kreveta, uzela profesorovu ruku, opipala mu bilo i rekla, blago kao neka sestra bolničarka. — Molim vas, ne dajte se uznemirivati! Ja imam vremena.

Svemu je jednom kraj. Pa i smijehu koji neće da prestane. Tako je Roza malo-pomalo saznala o čemu su njih dvojica razgovarali u tami.

— Pa lijepo — rekla je veselo — ja ću dakle svoje marcipanske godine prepustiti moljcima i postati gospođa Hokuspokusica.

— Ali prvo moraš od mene zaprositi njegovu ruku — objasnio je Maksić. — Najbolje da to učiniš odmah sada. Tako ćemo i to prebroditi.

— Sada? — upitala je. — U pidžami? Da li se to pristoji?

— Sada! — zapovjedio je Maksić.

A Jokus je rekao: — Inače ćeš ostati gospođica.

Na to se ona naglo digla, duboko se poklonila pred kutijom za šibice na noćnom ormariću i izdeklamirala: — Prepoštovani gospodine od Pihelštajna, molim vas, usprkos poznim satima, za čuvenu ruku čuvenog džepara Jokusa od Pokusa.

Maksić se iskoprcao iz svoje kutije, naklonio se Rozi i kazao: — Neka bude. Ovime vam predajem njegovu ruku.

— Ne bih želio biti nametljiv — nastavio je — ali vas podsjećam da on ima dvije ruke.

— Tu smo, moj maleni — uzdahnuo je Jokus. — Prvo je zamolila za jednu ruku. Sad će htjeti obje. A najkasnije za jednu minutu htjet će još i noge.

— Naravno da prosim i njegove noge — rekla je Roza i po drugi puta se naklonila. — Zatim njegove potkoljenice, ključne kosti i tetive...

— Ona hoće da me proda zavodu za anatomiju — uzviknuo je profesor.

Roza Marcipan se stalno klanjala i pri tom nabrajala: — Isto tako molim njegove brkove, obrve, uši i nabore na čelu. Bit ću mu dobra žena, i kad mu pokrivač na glavi jednoga dana postane pretanak, isplest ću mu novi. — Nakon tih riječi duboko se poklonila i uspravila se tek kad joj je to Maksić milostivo dopustio.

— Vi ste isprosili — izjavio je dostojanstveno — njegovu ruku i sve ostalo. To je dovoljno, i sad je sve umiješeno. Emilija Simpson sa Aljaske pridružuje se mojem pristanku od prvog do posljednjeg slova.

— Najljepša hvala, ekselencijo — prošaputala je Roza.

— Nemojte likovati prerano — opomenuo je Maksić. — Naš pristanak zavisi od dvije stvari.

— Slutio sam da se nešto iza toga krije — uzdahnuo je Jokus. — Dakle? Govori!

— Morate prirediti bučnu veselicu prije svadbe. Da se igramo slijepog miša i pucamo žabicama i činimo druge gluparije. Važi?

— Odobreno. A drugo?

— Veselica treba da bude na pokladni utorak. Malena nije još ni jedno ni drugo doživjela. A ako se oboje proslavi istog dana, ispada jeftinije. Malena će za sebe i za mene napraviti crvene nosove od kartona. To zna biti vrlo veselo.

— Uvjeren sam u to — kazao je Jokus. — Samo na jedno niste mislili. Vi ste doduše jedan prepredeni parić, ali ste zaboravili koji dan dolazi iza pokladnog utorka.

— Kako to? Idući dan je Pepelnica. Pa?

— I na jedan tako žalostan dan mi bismo se trebali vjenčati? — upitala je Roza.

— To je vrlo praktičan dan — objasnio je Maksić. — Tada matični ured nije tako prepun.

Veselica na pokladni utorak bila je velik uspjeh. Tome nisu pridonijeli samo Maksić i Malena sa svojim jarkocrvenim kartonskim nosovima, nego i zaručnici i, ništa manje, vjenčani kumovi, koji su tačno na vrijeme stigli, mister Džon F. Drinkvoter i direktor cirkusa Brauzeveter. Bili su pozvali i kriminalističkog komesara Štajnbajsa, ali je on morao razjasniti neki prepad na banku u Berlinu. To se događa.

Budući da su bile poklade, svi su se maskirali. Gospođa Simpson se, na primjer, pojavila kao eskimska djevojka, mister Drinkvoter kao alžirski gusar, Roza Marcipan kao dresirana bijela pudlica, ali je tada prvu nagradu ipak odnio, k tome još i jednoglasno, direktor Brauzeveter. — Mene nitko neće prepoznati — bio je najavio još poslije podne, i bio je u pravu. Jer je navečer došao potpuno bez rukavica!

Nato su svi uzviknuli: — Ne može biti da je to naš dragi Brauzeveter — i tako je dobio. Kao nagradu Jokus mu je predao par željeznih rukavica iz viteških vremena, i on je bio blažen. Željezne rukavice još nije imao.

Kako nije bio samo pokladni utorak nego istovremeno i veselica uoči vjenčanja, naravno da se silno galamilo. Prije svega prilikom udaranja po loncu.

Uopće nije tako jednostavno štapom pogoditi lonac, kad su čovjeku zavezane oči, i mnogo se udaralo pokraj njega. Mister Drinkvoter je nepažnjom toliko promašio da je umjesto lonca pogodio cilinder direktora Brauzevetera!

E pa, jadni je Brauzeveter izgledao prilično čudnovato s cilinderom nabijenim preko nosa! A potrajalo je pet minuta dok ga nisu oslobodili.

Maksić je uzviknuo: — Izgledali ste kao Crni Princ!

— Najglavnije je da se to tebi svidjelo — rekao je direktor Brauzeveter dok je masirao svoje uši.

Na kraju su bile vruće kobasice iz Bregancone. Kralj Bileam je poslao dvadeset kutija. U svakoj se kutiji nalazilo šest pari. I tako je na kraju preostalo, usprkos velikom trudu, jedanaest kutija.

— Za naš srebrni pir — rekla je Roza Jokusu.

Na Pepelnicu svi su se zajedno odvezli dolje u Lugano. U matični ured. Maksić je bio u pravu: vijećnica je bila tako prazna da se službenik upravo radovao kad je dobio posjetu.

Provjerio je isprave. Mladenci i svjedoci potpisali su svoja imena. Maksić i Malena smjeli su sjesti pokraj tintarnice. Matičar je održao zanosan govor na talijanskom i sa svima se rukovao, i onda je sve bilo prebrođeno. Gospođica Marcipan zvala se sada gospođa od Pokusa. No inače se, srećom, ništa više nije promijenilo.

Svečani je ručak održan u restoranu Bianchi. Stol je bio prekrasno postavljen. Ukrasili su ga s toliko cvijeća da je Brauzeveter uz jelo pojeo tri cvjetića, jer je mislio da je to prilog. Malu je zabunu primijetio jedino natkonobar, i on je smjesta dao da se donese svježe cvijeće.

Veliki su poslije podne sjedili, iscrpljeni od svih tih svečanih naprezanja, u dnevnoj sobi »Vile mala briga« i pili jaku kavu. Mister Drinkvoter je izvještavao o uspjehu televizijske serije »Čovječuljak« kao i o za Uskrs planiranom startu filma u tisuću kina. Pričao je također i o tome kako je reportaža o senjor Lopezu izazvala veliku pažnju. I da mu je Interpol već za petama.

— Opet će platiti za pete — rekao je direktor Brauzeveter — dovoljno je bogat. — To doduše nije bila neka jako duhovita šala, no valjda što ju je sam izmislio, smijao se dok ga nije zabolio želudac. Možda je tome bilo krivo i cvijeće sa stola. Tko to može znati? Teško je zaviriti u čovjeka.

— Sada pređimo na nešto važnije od tištanja u vašem želucu — rekao je Drinkvoter. — Od jučer imam plan.

— Odbaci ga — objasnio je Jokus.

— Dopusti — uzviknuo je Drinkvoter. — Ti moj plan uopće i ne poznaješ.

— Naravno da ga poznajem. Hoćeš snimati film s Malenom i Maksićem.

— Ti čitaš misli. Film bi se zvao *Čovječuljak i Malena.*

— To lijepo zvuči — kazala je gospođa Simpson i pogledala, s puno očekivanja, filmskog čovjeka iz Amerike.

Mister Drinkvoter je počeo: — Prije svega bih želio . . .

— Meni je isto kao i tebi — prekinuo ga je profesor. — I ja bih želio još jednu šalicu kave. Kako bi bilo kad bi dama ove kuće i domaćica pošle u kuhinju i skuhale jednu moku koja govori svim jezicima? Recimo čak i turski?

— Vrlo rado, moj gospodaru — prošaptala je Roza i istočnjački se naklonila. Onda je namignula gospodaru i povela Maleninu majku iz sobe.

— Što to znači? — upitao je mister Drinkvoter razdraženo. — Zašto moram piti tursku kavu?

— Zato da Džejn Simpson ne čuje što ću ti sada kratko i jasno reći — objašnjavao je Jokus, a njegov je glas zvučao vrlo energično. — Taj film nećeš snimati! Jedva što su se Malena i njezina majka oporavile od vremena provedenog na Aljasci, dolaziš ti i hoćeš da ih, kao glumce, još jednom baciš u tu istu bijedu. Što ti zapravo pada na um.

— Sve u svemu, on je dobar momak — rekao je direktor Brauzeveter. — Jedino kad udara po loncu ili kuje planove za filmove, postaje surov kao mesarski pas.

Mister Drinkvoter je cijelu minutu grizao donju usnu. Onda je rekao: — Okej, džentlmeni.

— Odustaješ od plana? — upitao je Jokus s olakšanjem.

Drinkvoter se nasmiješio: — Jedne ćemo godine o tome porazgovarati.

Malena i Maksić sjedili su udobno u svojoj »Vili krijesnici« uz otvoren prozor i vježbali se u ljenčarenju. Bilo je to zapisano kao obaveza u rasporedu sati koji je visio na zidu. »Ljenčarenje, dnevno od 15 do 16 sati, nedjeljom također«, krasopisom je bio unio Jokus.

Maksić je promatrao sat s njihalicom koji je kucao iznad kauča. — Još četiri minute — utvrdio je. — Onda se opet možemo igrati. Čega ćemo se igrati? Gospođe Fogelbauer kod frizera? Ili opernog pjevača koji ima veliki kašalj?

— Dok sat ne otkuca, lijena sam — rekla je Malena i stala promatrati tratinčice pred prozorom. Bile su velike kao Malena sama. A pokraj njih je rastao jaglac koji je bio čak za čitavu glavu veći.

— Ili da pođemo u gimnastičku dvoranu — predlagao je. — Ja ću na vratilu napraviti veleobrt, a ti ćeš me uhvatiti. Kako bi to bilo? Ni to?

Ona je stavila prst na usta.

— Pa lijepo — mrmljao je. — Lijen, ljeniji, najljeniji. I onda su gledali u travnjak, dok sat nije otkucao četiri puta. — Tako — kliknuo je, željan rada — sada počinje! Ali što?

Malena mu se smijala. — Ja znam što. Igrat ćemo se igre »najmanji bračni par na svijetu«. To je igra samo za nas, jer su druga djeca za nju prevelika.

Maksić se oduševio. — Da — uzviknuo je. — Čime ćemo početi? Veselicom pred vjenčanje?

— Samo to ne — rekla je preplašeno. — Razbijati suđe, to bi ti volio!

— Ili: mi smo oženjeni već nekoliko godina, i ja se vraćam s nekog putovanja. Bacamo se jedno drugom oko vrata, radujemo se, što smo ostali zdravi . . .

— . . . i ti onda pitaš gdje su djeca — rekla je Malena. — To je dobro.

— Ma kakva djeca? — upita Maksić.

— No slušaj — rekla je. — Pa naša vlastita! Mi smo vjenčani i imamo dvoje. Malog dječaka i malu djevojčicu. On se zove Fridolin, a ona se može zvati Kunigunda. Slažeš li se?

— Fridolin i Kunigunda? Lijepo. Onda naprijed! — I već je otprašio iz sobe. Malena je poravnala svoju haljinu i sva u iščekivanju postavila se na sag.

Zatim je čula u predvorju teške korake, a neki je glas viknuo: — Halo! Ta gdje je moja draga žena?

— Ovdje, dragi moj mužu — ona je glasno odgovorila. — Tu je tvoja draga supruga. — Raširila je ruke koliko god je mogla.

Maksić je otvorio vrata, zablistao i rekao: — Opet sam ovdje. Divno izgledaš. Onda se zbog nepažnje spotaknuo na rub saga i nije pao u njezin zagrljaj, nego na svoj nos. Tome su se stali smijati. No i to je prošlo.

Kad su s rukom u ruci sjedili na kauču, ona je nježno upitala: — Kako je s tvojim kašljem? Kako je bilo s poslovima? Jesi li jako gladan? Kako je protekao let? Je li moj najdraži vrlo umoran? Da ti donesem kućnu haljinu? Želiš li jedan viski? Ili Tom Kolins? Ta zašto baš ništa ne govoriš, zlato moje?

Maksić se s uživanjem rastezao. — Napokon opet kod kuće — rekao je. — Napokon opet taj božanstveni mir između vlastita četiri zida . . .

Ona ga je gurnula i šapnula: — Sad moraš pitati za djecu.

On je kratko kimnuo glavom. Onda je glasno upitao: — Nismo li mi imali, prije no što sam otputovao, nekoliko djece? Dvoje ili troje?

— Dvoje, dragi moj mužu. Zlatnog Fridolina i Kunigundu, našu slatku lutkicu.

— Tačno, moja draga ženo! Jesu li, dok mene nije bilo, dobrano porasli?

— Na žalost, ne. Jučer sam ih izmjerila ravnalom. Fridolin a i Kunigundica su stalno jednako pet milimetara veliki. Nije to mnogo. Pri tom jedu kao vukovi.

— Pet milimetara je pola centimetra.

— Sigurno, moj mudri mužu.

— A gdje se sada kriju, umjesto da se veru po svom ocu?

— Nemoj grditi! — molila je Malena. — Ali morala sam ih odnijeti u praonicu. Tamo vise na konopcu za sušenje.

Maksić je izgledao zaprepašten. — Govoriš ti to ozbiljno? Govori što se dogodilo, ili ću razbiti komodu! — režao je.

— Oni su odjednom oboje nestali. Ja sam zvala i tražila i puzala po cijeloj kući. Ništa. Napokon sam se sjetila usisača za prašinu! Bila sam čistila sve sobe . . .

— . . . i usisač je uvukao djecu?

— Da. Sjedili su u prašini do ušiju, kad sam otvorila vrećicu. Prašina i dlačice od saga i pepeo od cigareta i zemlja iz lonaca za cvijeće — a između svega toga naša dva ljubimca! Da ih čovjek ne prepozna. Uprljani, ulijepljeni, kašljali su i kihali, a kako su samo urlikali!

— Dragi mališani — rekao je Maksić ganuto.

— Strpala sam ih u kesicu i odjurila u praonicu rublja.

— I sada tamo vise na konopcu?

— Još malo prije je iz njih malko kapalo. Ali za jedan sat možemo doći po njih. Do tog će ih vremena i izglačati. Bit će opet kao novi, to mi je obećao vlasnik. Budući da Maksić nije odgovarao, upitala je: — Ta zašto se ne igraš dalje?

Pokazao je na vrt. — Dobivamo posjetu.

Roza Marcipan, oprostite, gospođa od Pokusa šetala je sa svojim suprugom gore-dolje po travnjaku. Išli su ruku pod ruku i izgledali sobom, svijetom i okolnim mjestima potpuno zadovoljni.

— Što misliš? — pitala je Malena — hoće li uskoro dobiti dijete?

— Da li uskoro, ne znam — kazao je Maksić. — Ali svakako bi to bilo lijepo. Onda bismo i mi sjeli u kolica na jastuk i škakljali ga, dok ne bi zatulio.

— Njega? — upitala je Malena. — Jastuk?

— Dječaka!

— A ako bude djevojčica?

— Onda ćemo škakljati djevojčicu. Ali će sigurno biti dječak, uzdaj se u to. Ja sam već izmislio za njega jedno prekrasno ime. Budući da se otac zove Jokus od Pokusa, dječak bi se morao . . . — Maksić je brzo šapnuo nešto Malenoj na uho.

— Ne tako brzo. Još jedanput. Jokusić od . . .

Na to joj je on po drugi puta šapnuo prekrasno ime u uho. Polaganije i razgovjetnije.

Sada ga je dobro razumjela i uskliknula — Doobrooo! — nasmijala se i zapljeskala rukama. Maksić se marljivo pridružio smijehu. A smijali su se još i kad su gospodin i gospođa od Jokusa znatiželjno pogledali kroz otvoreni prozor.

— Vama izgleda da je dobro — rekao je Jokus. — To primjećuju čak i gluhi.

A Roza od Pokusa je upitala: — Pa čemu se to smijete?

Ali Maksić i Malena su uzviknuli kao iz jednih usta: — To vam nećemo odati!

Dragi čitaoče,

tu su sad u travi zbunjeno sjedili gospodin i gospođa od Pokusa i nisu imali čemu da se smiju. No pa, glavno da vi sami znate što je Maksić Malenoj šapnuo u uho.

Onaj od vas tko to možda ne zna, taj je vjerojatno već zaboravio prve stranice ove knjige. Tamo, naime, Jakob Hurtig priča . . . No ne bojte se, neću opet početi iz početka, nego pišem, smionim zamahom, riječcu

Kraj

BILJEŠKA O PISCU

Njemački pjesnik i romanopisac, popularni dječji i omladinski pisac Erich Kästner rođen je 1899. u Drezdenu. Napisao je niz knjiga za odrasle čitaoce — pjesme pod naslovom »Buka u ogledalu«, romane »Fabijan«, »Isčezla minijatura« i »Trojica u snijegu« i zbornik kazališnih komada pod naslovom »Život u ovo doba«. Bio je već poznati pjesnik kad je napisao prvu knjigu za djecu — roman »Emil i detektivi« koji je odmah doživio velik uspjeh ne samo u Njemačkoj, već i u čitavom svijetu. Dosad je taj roman za djecu doživio izdanja od četvrt milijuna primjeraka i preveden na sedamnaest jezika. Odmah nakon ovog prvog uspjeha slijede mnoge zbirke pjesama, priče i romani za djecu. Spomenut ćemo samo najvažnije: »Tonček i Točkica«, »35 maj«, »Čovječuljak«, »Čovječuljak i Malena«, »Leteći razred«, »Don Kihot«, »Emil i tri blizanca«, »Artur s dugačkom rukom«, »Konferencija životinja«, »Blizanke« i druge. Veliki dio tih knjiga preveden je i na naš jezik, a neke su objavljene u biblioteci »Vjeverica«.

Obraćajući se djeci Kästner napušta svijet bajki. On u svojim djelima prikazuje istinski, stvaran život, odgaja djecu za budućnost, budi u njima smisao za život, borbenost, drugarstvo i vedrinu.

Iskrenost osjećaja, jasnoća mišljenja i jednostavnost izraza glavne su karakteristike njegova djela.

Sve te osobine došle su do izražaja i u najnovijim Kästnerovim knjigama za djecu »Čovječuljak« i »Čovječuljak i Malena«. Glavni junak ovih knjiga Maksić, taj Palčić iz starinske bajke, pravo je dijete ovog stoljeća, primjer na kojem pisac razvija svoju verziju o »veličini malenih«. Maksić se divno uklapa u dječji svijet junaka kao što su Emil, Tonček, Lotica

i drugi ostvarujući novu dimenziju ljudske djelatnosti i spoznaje života.

Može se reći da je »teza« ova dva nova romana upravo u piščevu inzistiranju na činjenici da *»mali ponekad ne mogu učiniti što i veliki, ali i da veliki isto tako ponekad ne mogu učiniti što i mali«*. Treba se, dakle, pomiriti s činjenicom, da u svijetu u kojem nitko ne može učiniti nešto osobito, svatko čini ono što odgovara njegovu umijeću, sposobnosti i iskustvu.

DO SADA IZAŠLO U BIBLIOTECI VJEVERICA

Anton Ingolič
Dječak sa dva imena

Anđelka Martić
Pirgo

Herminia zur Mühlen
Šta pričaju Petrovi prijatelji

Fran Levstik
Najdihojca

N. Veretennikov
Voloda Uljanov

Johanna Spyri
Heidi

Angel Karalijčev
U svijetu priča

Erich Kästner
Don Quichotte

Nathaniel Hawthorne
Čudesna knjiga

Kornej Čukovski
Doktor Jojboli

Vladimir Colin
Bajke

Kornej Čukovski
Bajke

Marija Majerova
Robinzonka

Makedonski pisci djeci

Josip Vandot
Kekec nad samotnim ponorom

Charles Perrault
Bajke

Mato Lovrak
Devetorica hrabrih

Krišan Čandar
Preokrenuto drvo

Mihail Zoščenko
Priče za djecu

William Saroyan
Tata, ti si lud

William Saroyan
Mama, volim te

Perzijske bajke

Braća Grimm
Bajke

Milan Šega
Čarobni ključić

Vesna Parun
Tuga i radost šume

Knjiga radosti

Danko Oblak
Modri prozori

Josip Vandot
Kekec na vučjem tragu

Erich Kästner
Emil i detektivi

Lewis Carroll
Alica u Zemlji čudesa

Gabro Vidović
Kurir sa Psunja

Miroslav Hirtz
Priče iz prirode

Vojin Jelić
Psiću, a kako je tebi ime

Grigor Vitez
Kad bi drveće hodalo

Erich Kästner
Tonček i Točkica

Ivana Brlić-Mažuranić
Priče iz davnine

Gianni Rodari
Čipolino

Anđelka Martić
Dječak i šuma

Knjiga radosti II

Ivana Brlić-Mažuranić
Čudnovate zgode šegrta Hlapića

Astrid Lindgren
Razmo u skitnji

Milivoj Matošec
Tiki traži Neznanca

Gianni Rodari
Putovanje Plave strijele

Mato Lovrak
Zeleni otok

Vjekoslav Majer
Žuna na telefonu

Nusret Idrizović
Mrav i aždaja

France Bevk
Mali buntovnik

Braća Grimm
Priče

Felix Salten
Bambi

H. C. Andersen
Priče

H. C. Andersen
Bajke

Lewis Carroll
Alica s onu stranu ogledala

Jens Sigsgaard
Robin Hud

Vladimir Nazor
Kurir Loda

Ferenc Molnár
Junaci Pavlove ulice

Stevan Bulajić
Nebeski mornar

Aleksa Mikić
Priče o malim borcima

Oton Župančič
Ciciban

Aleksandar Popović
Tvrdoglave priče

Mato Lovrak
Vlak u snijegu

Ezopove basne

Karel Čapek
Bajke

Branka Jurca
Kućica kraj mora

Gabro Vidović
Trojica iz Male ulice

Marcel Aymé
Priče mačke na grani

Pavel Bažov
Kameni cvijet

Arkadij Gajdar
Timur i njegova četa

Milivoj Matošec
Admiralov otok

C. Collodi
Pinokio

Gianni Rodari
Đelsomino u Zemlji lažljivaca

A. Volkov
Čarobnjak iz Oza

Slavko Kolar
Na leđima delfina

W. M. Thackeray
Ruža i prsten

Desanka Maksimović
Ptice na česmi

France Bevk
Crna braća

J. Broszkiewicz
Velika, veća i najveća

Palma Katalinić
Djetinjstvo Vjetra kapetana

A. R. van der Loeff-
-Basenau
Lavine bjesne

Aleksej Tolstoj
Zlatni ključić

Gabro Vidović
Zatočenici Pernatog otoka

Erich Kästner
35. maj

Tone Seliškar
Družina Sinjega galeba

Fran Levstik
Pjesme za djecu

Ernest Thompson Seton
Vinipeški vuk

Ivan Cankar
Moj život

Grigor Vitez
Gdje priče rastu

Branko Ćopić
Sin Brkate čete

Vojin Jelić
Hrabriji nego igračka

Ivan Kušan
Domaća zadaća

Marcel Aymé
Druge priče mačke na grani

Ivan Kušan
Uzbuna na Zelenom vrhu

Gustav Krklec
Majmun i naočale

Ela Peroci
Djeco, laku noć

Gianni Rodari
Telefonske priče

Grigor Vitez
Igra se nastavlja

Ratko Zvrko
Grga Čvarak

Erich Kästner
Čovječuljak

G. Parca—M. Argilli
Čavlićevi doživljaji

Felix Salten
Bambijeva djeca

Mato Lovrak
Družba Pere Kvržice

Stanislav Femenić
Puž na ljetovanju

Milivoj Matošec
Strah u Ulici lipa

Eva Maria Aab
Vjetropirka Eva

Nada Iveljić
Konjić sa zlatnim sedlom

Višnja Stahuljak
Začarani putovi

Pjesme četiri vjetra
(Izbor i prijevod Grigor Vitez)

Hans Peterson
Matija i vjeverica

Henry Winterfeld
Djevojčica iz svemira

Palma Katalinić
Pričanje Cvrčka moreplovca

Zdenka Jušić-Seunik
Vode su pjevale

Stjepan Jakševac
Vesela godina

Erich Kästner
Emil i tri blizanca

Erich Kästner
Čovječuljak i Malena

Erich Kästner
Blizanke

Jagoda Truhelka
Zlatni danci

Zvonimir Balog
Nevidljiva Iva

Dragan Lukić
Neboder C 17

M. Bjažić—Z. Furtinger
Ništa bez Božene

Sunčana Škrinjarić
Kaktus bajke

Ivan Kušan
Koko i duhovi

Blanka Dovjak-Matković
Neobična ulica

Gianni Rodari
Planeta ispunjenih želja

Mladen Kušec
Dobar dan!

Viola Wahlstedt
Aslak dječak sa Sjevera

Anđelka Martić
Vuk na Voćinskoj cesti

Mato Lovrak
Neprijatelj br. 1

H. C. Andersen
Bajke i priče

Dubravka Ugrešić
Mali plamen

Zlata Kolarić-Kišur
Moja Zlatna dolina

Ivan Kušan
Koko u Parizu

Milivoj Matošec
Veliki skitač

Zdenka Jušić-Seunik
Kupi mi vilovita konja

Antoine de Saint-
-Exupéry
Mali princ

Vlatko Šarić
Miško

Sunčana Škrinjarić
Dva smijeha

Gabro Vidović
Bjelkan

Astrid Lindgren
Pipi Duga Čarapa

Zvonimir Balog
Ja magarac

Gernet—Jagdfeljd
Katja i krokodil

Stanislav Femenić
Krijesnice

Mladen Kušec
Volim te

Božena Loborec
četiri dječaka i jedan pas

Blanka Dovjak-Matković
Priče iz Dubrave

Luko Paljetak
Miševi i mačke naglavačke

Drago Ivanišević
Mali, ne maline

Ivan Kušan
Lažeš, Melita

Sunčana Škrinjarić
Zmaj od stakla

Mladen Kušec
Plavi kaputić

Josip Barković
Zeleni dječak

Danko Oblak
Zelena patrola

Višnja Stahuljak
Kućica sa crvenim šeširom

Nada Iveljić
Dobro lice

Gianni Rodari
Torta na nebu

Milivoj Matošec
Dječak sa Sutle

Zvonimir Milčec
Zvižduk s Bukovca

Likovni urednik
Irislav Meštrović

Tehnički urednik
Marijan Bašić

Korektori
Marija Molnar i Sefija Ibrahimpašić

Izdavačko knjižarsko poduzeće
Mladost
Zagreb, Ilica 30

Za izdavača
Branko Juričević

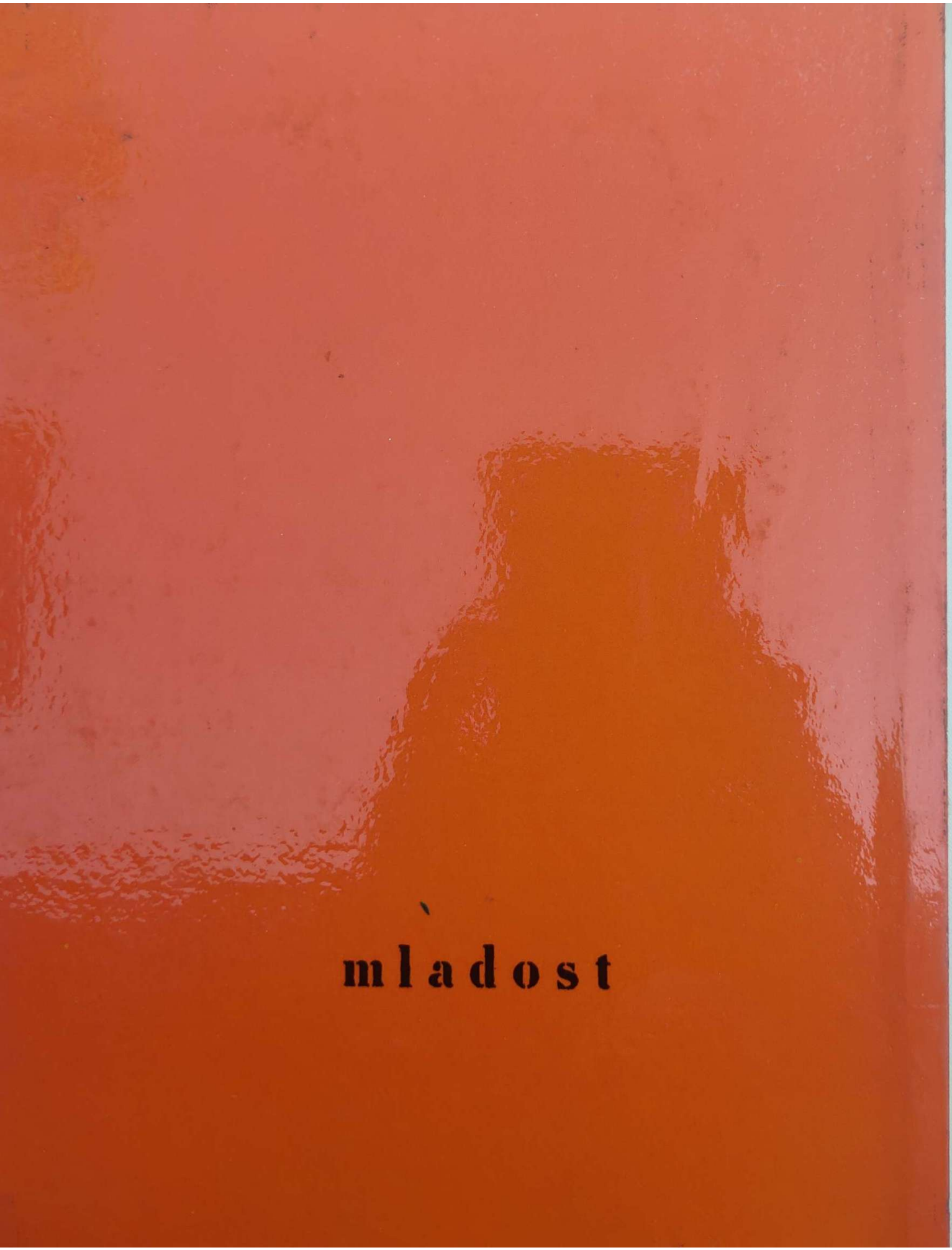
mladost